

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2018 / 09 FİYATI: 7 TL

Sakarya Zaferi 97 Yaşında

Cihangir Dumanlı'nın Yazısı 7. Sayfada

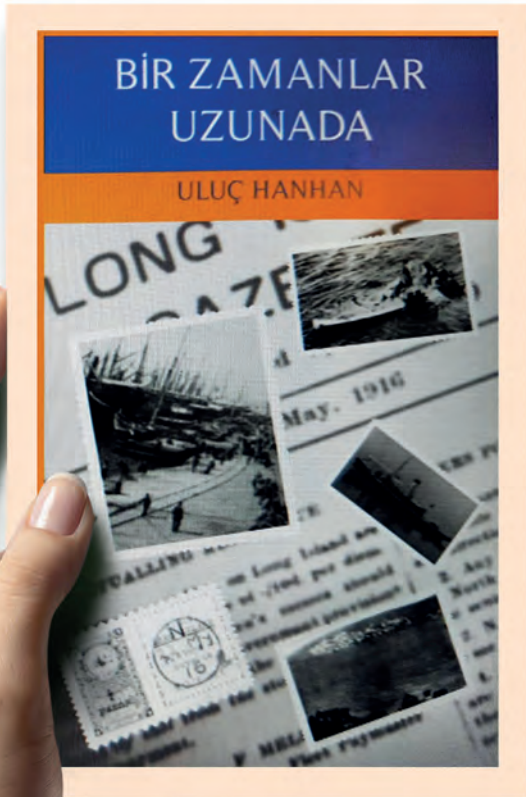
Cengiz Özakıncı:
**Birinci
Dünya
Savaşında
Osmanlı
Alman
İttifak
Antlaşması**
Sh: 38

Erdem Akyüz:
**Atatürk
ve Einstein**
Sh: 19
Tekin Özertem:
**Medeniyet
Dediğin
Tek Dışı
Kalmış
Canavar**
Sh: 77

Kaya Boztepe:
**Atatürk
ve Folklor**
Sh: 23
Gülbüz Evren:
**İzmir'de
9 Eylül
1922
Sonrası**
Sh: 34

Necdet Pamir:
**Çin ve
Enerjide
Dönüşüm**
Sh: 63
Necdet Uğurlu:
**Korsanlar
Neden Bu
Kadar
Seviliyor?**
Sh: 48

izmir Körfezi'nde yer alan Uzunada tarihin her döneminde bölgeye sahip olmak isteyen egemen güçlerin elinde tutmak istediği bir ada olmuştur. Hanhan kitabında Uzunada tarihinden kesitler sunmakla beraber, okuyucuyu özellikle Birinci Dünya Savaşı yıllarına götürüyor. Ada çevresindeki düşman saldırıları, Türk ve Almanların savunmasından, adadan ayrılmış Anadolu Rumlarının ve adada yaşamış Türk sivil ve askerlerin ada ile ilgili anlatımları kitapta yer alıyor. Ayrıca adada bulunan tarihi sarnıç, ada çevresindeki amforalar, arşiv bilgileri ve levanten bir ailenin adadaki bir arazi üzerindeki hak iddiası kitapta yer almaktadır.

Kitap sadece
www.uzunada.blogspot.com.tr
adresinden temin edilebilmektedir.

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Caddesi
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,
Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, Nilay Karatosun,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,
Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,
Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 27 / 08 / 2018

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

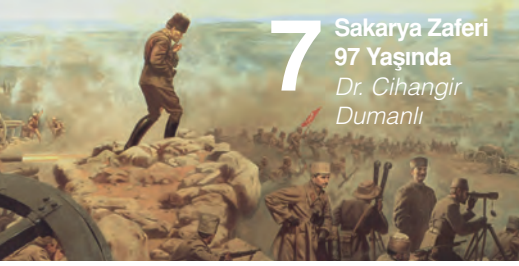

3 Birlik mi? Beraberlik mi?

Dr. Ufuk Akyol

5 Adı Yazıldı Mücevher Taşa

Yahya Aksoy

7 Sakarya Zaferi 97 Yaşında Dr. Cihangir Dumanlı

12 Hakimiyeti Milliye Yazıları

13 Nutuk - Mustafa Kemal'in Müfettişlik Görevi ve Geniş Yetkileri Cengiz Önal

19 Atatürk ve Einstein

A. Erdem Akyüz

23 Atatürk ve Folklor

Kaya Boztepe

31 Gelin Hatice'nin Özverisi

Zeki Sarıhan

34 İzmir'de 9 Eylül 1922 Sonrası

Gürbüz Evren

38 Birinci Dünya Savaşında

Osmanlı Alman İttifak
Antlaşması Cengiz Özakıncı

47 Yaşasın Fakirlik Mete Akyol

48 Korsanlar Neden Bu Kadar Seviliyor? Necef Uğurlu

55 "Bu Dünya Bir Cehennem Çukuru" Konur Ertop

60 "Emrolunduğu Gibi Dosdoğru Yürü"

Ömer Dedeoğlu

63 Çin ve Enerjide Dönüşüm

Necdet Pamir

70 Suat Taşer Sabri Kemal

73 Amerika'ya İyi Davranın; Yoksa Ülkenize Demokrasi Getiririz! Sabriye Aşır

77 Medeniyet Dedğin Tekin Özertem

82 Türkiye'deki Anayasal Gelişmeler Av. Burcu Tayanç

87 Orpheus ile Eurydike

Haluk Erdemol

90 Neoliberalizm Barbaros Eneç

94 II. Dünya Harbinin Nedenleri Erhan Kanyılmaz

97 Sonbahar Çocuğu Olmak

Mehmet Ünver

101 Tintoretto Yaşar Öztürk

107 Tümülüsler Tulga Albustanlıoğlu

110 Disiplin Metin Gören

113 Adam Olmak Berk Yüksel

117 Adana Reha Tartıcı

122 Cinque Terre İzlen Şen Toker

127 Sağlıklı İletişim Sağlıklı İlişki Nuray Bartoschek

131 Ortakların Trajedisi Sabriye Aşır

135 Yeni Okul Dönemine Hazır mısınız? Nilay Karatosun

139 Vincent Van Gogh'un Sağlığı Sedem Demir

143 Yaptığım En Büyük Hata Harold S. Kushner

146 Cemal Reşit Rey

147 Neler Olmuyor ki Dünyada Sezin San Sungunay

45 Dünyalık

54 İlk Dersimiz Türkçe

134 Bilginizi Denetleyin

151 Çözümler

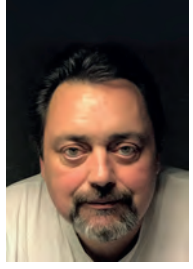
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Birlik mi? Beraberlik mi?

Uçak inmiş, yolcular henüz boş boş dönen bagaj bandının etrafında bekliyordu. Bagajlar bir türlü gelmek bilmiyordu. Zaten yorgun olan yolcular söylenmeye, huzursuzlanmaya başlamışlardı.

Yürümekte zorluk çeken onaltı, onyediyi yaşlarında bir genç, benzer bir zorluğu konuşurken de çektiği belli olacak şekilde annesine seslendi: “Annn-neee, bbbennn şşşuurrrrada o oooturacaaağımmm.”

Dikkat çeken konuşma zorluğu nedeniyle olsa gerek, insanlar önce ona, ardından da gösterdiği yerdeki, üstünde tekerlekli sandalye simgesi bulunan bekleme koltuklarına baktılar. Anne de baktı. Birkaç saniye sonra cevapladı oğlunu: “Olmaz oğlum!! Onlar engelli koltuğu!”

Genç adam bunun üzerine bir adım geri gitti, kendi durumuna mı, bunu kabullenmeyen annesine mi bilinmez, ama belli ki birikmiş bir öfkeyi isyanına dönüştürdü, bir çırpıda “**Anne ben engelliyim!!**” diye bağırırverdi.

Sanki zaman durdu, hava dondu. Yolcular hareketsizce kalakaldılar ve annenin gözlerinden yaşların fışkırır gibi akmasına tanık oldular. Ne bir türlü gelmeyen valizlerin önemi kaldı, ne dışarıda bekleyen yakınlarının ne de herhangi başka birşeyin...

İşte o an, tam o an, herkes aynı şeyi hissediyordu. Annenin yakınlarındaki bir kadın daha fazla dayanamadı, sarılıverdi. Bir başkası da oğlana sarıldı. Ardından sanki zincirleme bir reaksiyon gibi insanlar artık hıçkıra hıçkıra ağlamakta olan anneye ve oğluna sarılmaya başladılar.

Birlik mi? Beraberlik mi? O dediğiniz böyle olur. Ne değerli bir andı oradaki herkes için. Ne güzel bir sevgi taşımasıydı. Keşke...

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● *Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasiyle bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz.*

● *Yabancı bir devletin himaye ve desteğini kabul etmek, insanlık özelliklerinden mahrumiyeti, beceriksizlik ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağı dereceye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.*

● *“Biz barış istiyoruz” dediğimiz zaman “tam bağımsızlık istiyoruz” dediğimizi herkesin bilmesi lâzımdır. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra aşağılaşılarak ölmekten ise şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi üstün tutmalıyız.*

● *Biz Türkler bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve bağımsızlığa sembol olmuş bir millettiz.*

● *Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye liyakat kazanamaz.*

● *Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır; yaşayamaz ve yaşamayacaktır.*

(21 Haziran 1922)

K Atatürk

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

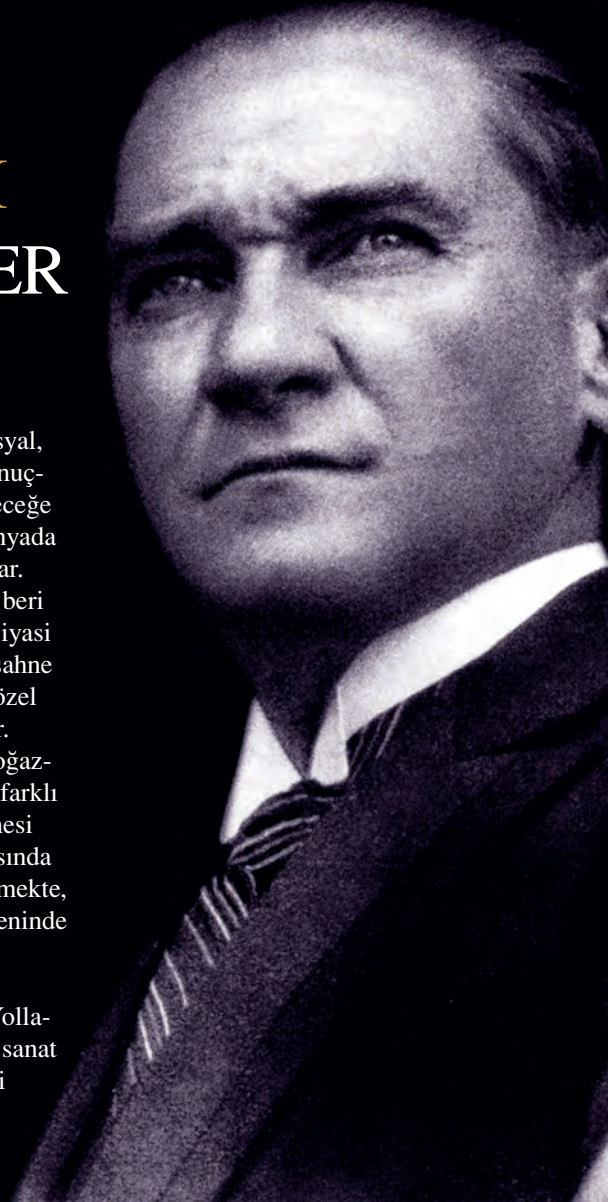
ADI YAZILDI MÜCEVHER TAŞA

Muharebeler tarihi, sosyal, askeri ve siyasi sonuçları itibariyle geçmişten geleceğe ışık tutarlar. Ülkelerde ve dünyada etkiler ve yankılar yaratırlar.

Dünyanın kuruluşundan beri stratejik konumu nedeniyle siyasi rekabetlere ve çarpışmalara sahne olan boğazlar, her devirde özel yerlerini korumaktadırlar.

İstanbul ve Çanakkale Boğazları öteki deniz geçitlerinden farklı olarak, iki denizi birleştirmesi yanında Asya ile Avrupa arasında önemli bir köprü görevi yürütmekte, Doğu-Batı, Kuzey-Güney ekseninde dört yol ağzı meydana getirmektedir.

Tarihi İpek Yolu ile Kral Yolları'nın kesiştiği, ticaret, kültür, sanat ve diplomasi alanında önemini

sürekli koruyan bölgelerin birbirine bağlandığı çok önemli jeopolitik özellikleri ile boğazlar, ülkelerin dikkatleri üzerine çekmeye devam etmektedir.

Tarihimizin gurur veren en büyük zaferlerinden biri olan, ülkemizin ve dünyanın tarihinde siyasi ve askeri sonuçlar yaratan Çanakale Zaferi'ni yaratan ve adları mücevher taş ve gönüllere yazılan Mehmetçikleri ve komutanları Mustafa Kemal'i azim ve kararlılık örneği gösteren vatanperverler olarak sonsuza dek anlatmalıyız.

Bir İngiliz generali şöyle demiştir: *"Gelibolu'daki mağlubiyetin sebeplerini araştırırken iki önemli unsur da unutmamak gerekir. Bunlardan birisi Türk askerinin muharebedeki yüksek*

kabiliyeti, diğer de Türk ordusunun çok güzel sevk ve idare edilmesidir."

Destanlarla, marşlarla, türkülerle, şiirlerle gönüllere yazılan Çanakale Destanı ve Kurtuluş Savaşımızı ünlü şair M. Emin Yurdakul, 1915'te yazdığı "Ordunun Destanı" manzumesinde şöyle dile getiriyor:

"Bu cenk, Türk'ün zalimlerle gördüğü bir hesabıdır / Silahıyla esarete / Gazabıyla intikama, namusuyla hakarete / Zaferiyle hırsa, kine verdiği bir cevabıdır..."

Topların çelik ağzının "Hücum Marşı" çalmasıyla Büyük Taarruz başlayarak kazanılan 30 Ağustos

zaferi ve onu takiben Türk Ordusu'nun 9 Eylül'de İzmir'e girerek düşmanların son kalıntılarını yok etmesi Kurtuluş Savaşı'mızın zaferle taçlandırılmasını sağlamıştır. Bu eşsiz başarı İzmir Marşı'nda en güzel ifadesini bulmuştur.

Arap bilgini Cahiz "Türklerin Fazileti" adlı eserinde şunları yazmıştır: *"Türkler, yeryüzünde eşine rastlanmaz bir millettir. Bir Türk'ün insanlar arasına nifak sokması, büyüklerine saygısızlık göstermesi tasavvur olunamaz. Onların vatanlarına bağlılık-*

ları her hasletlerin üstündedir. Memleket almaktan ziyade, vatan müdafaa için harbi severler..."

18 Martları, 30 Ağustosları, 9 Eylül-leri, 29 Ekimleri özüyle, sözüyle ve tarihi yönleriyle hep

hatırlayarak, millî şairimiz Mehmet Akif'in "Çanakale Şehitleri'ne" şiirindeki ve "İstiklâl Marşı"ndaki ruhu yaşayarak kutlamak esas olmalıdır.

Adları mücevher taşlara ve tarihin altın sayfalarına yazılan kurucu, kurtacı ve Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk'ü, kahraman halkımızı ve onların evlatları mehmetçikleri minnet ve saygı ile hep anmalıyız. Tarihini unutanlar gelecekte boşluğa düşerler. Tarihî bilgiler, ulusal bilinci besler ve geliştirir. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Sakarya Zaferi 97 Yaşında

Hattı Müdafaa Yoktur
Sathı Müdafaa Vardır.

Batı cephesinde Yunan ordusuna karşı 13 Eylül 1921'de kazandığımız Sakarya zaferi kurtuluş savaşımızın dönüm noktası (askeri deyimle doruk noktası) olmuştur. İnönü mevzilerine düzenli Türk ordusu karşısında iki kez (Ocak ve Mart 1921) yenilen Yunan ordusu seferberliğini tamamlamış, Anadolu'da 100 bin olan mevcudunu 200 bine çıkararak Kütahya ve Afyon'u almıştır.

Mustafa Kemal üstün Yunan taarruzu karşısında Batı Cephesi birliklerini Sakarya mevzilerine kadar çekmiştir. Maksat ülkenin derinliğinden faydalanarak zaman kazanmak, bu zamandan yararlanarak ikmal yolları uzayan Yunan ordusunu zayıflatırken, kendi gücümüzü artırmak ve kuvvet dengesini lehimize çevirmektir.

Yunan ordusu 13 Ağustos'ta doğuya doğru ileri yürüyüşe başladı ve 23 Ağustos'ta Sakarya Nehri doğusunda savunma mevzi-sine giren Türk ordusu ile temasa geçti.

Yunan ordusunun taarruz planı Türk savunma mevzisini güneyden Haymana yönünde kuşatmaktı. Türk savunma planı ise düşmanın güneyden kuşatma ihtimaline karşı güneyde Haymana tarafında ihtiyat bulunduyordu.

Yunan ordusu insan ve top sayıları bakımından iki misli,

makineli tüfek bakımından üç misli, uçak sayısı açısından ise 6 misli güçlüydü. Biz de süvari gücü bakımından üstündük.

Yunan ordusunun üstünlüğünü devam ettirebilmesi geriden gelecek ikmal maddelerine (yiyecek, içecek, donanım, silah, cephane sağlık hizmetleri...) bağlı idi. Bu maddeler Yunanistan'dan İzmir'e geliyor oradan cepheye taşınması gerekiyordu. Oysa Yunan ordusu Anadolu'nun derinliklerine girerek hasım arazide ikmal yolunu uzatmıştı. İkmal maddeleri İzmir'den Sakarya'ya taşınırken Türk Kuvay-ı Milliye birlikleri ve süvari birlikleri

Yunan ikmal konvoylarına baskınlar düzenliyor, geçecekleri yolları ve köprüleri tahrip ediyorlardı.

Zaten Mustafa Kemal Türk ordusunu Sakarya doğusuna çekerken bunu planlamıştı. Yunan ordusu Sakarya mevzile-

rinde zayıt verecek, gücü azalacak, ikmal yolu uzun olduğu ve Türk süvarileri tarafından kesildiği için kayıplarını tamamlayamayacak, böylece zayıflayıp yenilgiyi kabul etmek zorunda kalacaktı.

Olaylar Mustafa Kemal'in planladığı şekilde gelişti. Yunan ordusu güneyden Haymana tarafından

Türk savunma mevzisini kuşatmaya çalıştı ama kuşatmayı başaramadı. Çünkü düşman güneyden kuşatmaya çalıştıkça Türk savunma mevzisi kuzey- güney yönünden doğu-batı yönüne çevrilmiş, (kanat kırmış), düşman yine cephemize çarpmış, kuşatamamıştı.

Burada başkomutan Mustafa Kemal'in orduya verdiği sözlü emir dünya harp tarihine geçecek nitelikte idi ve o zamana kadar bilinen savunma anlayışını esastan değiştiriyordu.

O zamana kadar bilinen savunma anlayışına göre taarruz eden, savunanın cephe-sinde savunmanın dayanacağı önemli (kritik) bir veya birkaç tepeyi ele geçirirse o mevzide savunma çöker, savunan geride başka bir mevziye çekilirdi. Yandaki birlikler çekilirse savunma hattının düzenini yeniden oluşturmak maksadıyla ileride kalan birlik de çekilirdi.

Mustafa Kemal'in emri ise şöyleydi:

"Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır (savunma çizgisi yoktur, savunma alanı vardır). Bu alan bütün yurttur. Yurdun her karış toprağı yurttaşın kanı ile sulanmadıkça düşmana bırakılamaz.

Onun için küçük-büyük her birlik bulunduğu mevziden atılabilir ama küçük-büyük her birlik ilk durabildiği noktada yeniden düşmana karşı cephe kurup savaşı sürdürür. Yanındaki birliğin çekilmek zorunda kaldığını gören birlikler ona uymaz. Bulunduğu mevzide sonuna kadar dayanmak ve direnmekle yükümlüdür."

Bilinen savunma anlayışını tamamen değiştiren bu emrin uygulanması Yunan komutanları şaşırtmıştı. Yunanlar Türk savunma mevzisinde kritik tepeleri ele geçiriyorlar fakat Türk askerleri her yerde savaşıyor ve kaybedilen yerleri tekrar geri alıyor ve Türk savunması bir türlü çökmüyordu. Buna rağmen Yunan komutanlar kuvvetlerinin çoğunu inatla güneye, Haymana bölgesine kaydırarak kuşatmada

ısrar etmişlerdir.

Yunan kuvvetleri güneye kayınca kuzeydeki (Yunan sol kanadı) birlikleri zayıflamıştır. Bunu gören Mustafa Kemal 10 Eylül'de düşmanın zayıflayan sol kanadına karşı taarruz yapılmasını emretmiştir. Bu karşı taarruz sonunda düzeni bozulan Yunan ordusu zaten çok zayıflamış olduğundan çekilmeye karar vermiş ve 13 Eylül 1921'de Sakarya doğusunda tek bir Yunan askeri (ölüleri hariç) kalmayacak şekilde çekilmiştir.

Gazi Mustafa Kemal Sakarya Muharebesi'nde birlikleri denetliyor

Böylece 23 Ağustos'tan 13 Eylül'e kadar 22 gün 22 gece süren Sakarya meydan muharebesi Türk ordusunun zaferi ile sonuçlanmış, Yunan ordusu ise hedefi Ankara'yı alamadan başlangıç hattı olan Eskişehir-Afyon hattına geri dönmüştür.

Bu muharebede Türk zayıyatı 23 bin, Yunan zayıyatı ise 37 bin'dir.

Türk tarafının şehitlerinden 277'si, yaralılarından ise 1058'i subayıdır. Bu da subay mevcudunun beşte birinden fazladır. Bu nedenle Sakarya savaşı Türkler için subay savaşı olmuştur.

Sakarya Meydan Muharebesi'nin en belirgin askeri sonucu Yunan ordusunun gücünün tükenmesi, Yunanların mevcut güçleri ile Sakarya'dan doğuya geçemeyeceklerini anlamaları olmuştur. Askeri literatürde buna "doruk noktası" (culmination point) denilmek-

tedir. Doruk noktası taarruz edenin gücünün eriyerek savunmanın gücüne eşitlendiği bir noktadır. Taarruz eden bu noktadan ileriye gidemez, taarruz inisiyatifini savunana geçer. Savunmada amaç düşmanı hedefine ulaştırmadan doruk noktasına

getirmektir. Bu teori Mustafa Kemal tarafından ustalıkla uygulanmış, yurdumuzun derinliğinden de yararlanarak düşman içeriye çekilmiş, yıpratılmış, gücü azaltılmış ve hedefine (Ankara) varamadan doruk noktasına ulaştırılmıştır. Bunda düşmanın ikmal yollarını keserek Sakarya'daki Yunan ordusunu

ikmalsiz bırakan Türk süvarilerinin rolü büyük olmuştur.

Yunan ordusunun zayıflamasının önemli nedenlerinden birisi sıhhi tahliye ve tedavi hizmetini cepheye ulaştırılamaması, diğeri de Yunanistan'daki iç siyasi gelişmelerin orduya yansiyarak personel arasında "Kralcı", "Venizelosçu" ayrımının yaşanmasıdır. (Bu konuyu ayrı bir yazıda ele alınacaktır)

Sıhhi tahliye ve tedavi sistemi noksanlığı ve siyasetin orduya girmesi Yunanlar açısından acı bir deneyimdir.

Başkomutan Mustafa Kemal Sakarya Muharebesi'ni 12 Ağustos'ta arazi keşfi esnasında attan düştüğü için üç kaburga kemiği kırık olarak yönetmiş, 19 Eylül 1921'de TBMM tarafından kendisine gazilik unvanı ve müşirlik (mareşallik) rütbesi verilmiştir.

Siyasi sonuçlar:

Sakarya'da Türk ordusunun gücünü göstermesi ve taarruz inisiyatifini ele geçirmesi üzerine;

- O zamana kadar Yunanistan'ı destekleyen İngiltere bu desteğini çekmiştir.

- 20 Ekim 1921'de Fransa ile Ankara anlaşması yapılmış, Fransız ordusu ve desteklediği Ermeniler işgal ettikleri güney bölgelerimizden çekilmişlerdir.

- İtalyanlar işgal ettikleri güney batı Anadolu'dan çekilmişlerdir.

- Böylece İngiltere-Fransa-İtalya ittifakı bozulmuştur.

- İngilizler 16 Mart 1920'de

İstanbul'u işgal ettiklerinde 150 kadar milliyetçiyi (savaşta İngilizlerle işbirliği yapmayanları) tutuklayıp Malta Adasına sürgüne göndermişlerdi. Mustafa Kemal de İstanbul'un işgalinden iki ay kadar önce 22 Ocak 1920'de böyle bir olasılığa karşı Anadolu'daki yabancı subayları tutuklatmıştı. Malta sürgünlerinin bazıları ikinci İnönü zaferimizden sonra serbest bırakılmıştı.

İşte Sakarya Meydan Muharebesi'nin siyasi sonuçlarından diğeri de Malta sürgünlerinin geri kalanlarının da Anadolu'da tutuklu bulunan yabancı subayların salıverilmesi karşılığında serbest bırakılmasıdır. Esir/tutuklular değiş-tokuşu İnebolu'da yapılmıştır.

- Sakarya'dan sonra 13 Ekim 1921'de imzalanan Kars Anlaşması ile, daha önce Gümrü ve Moskova anlaşmaları ile saptanan Türkiye-Ermenistan sınırı Azerbaycan ve Gürcistan'a da kabul ettirilmiştir.

- 22 Ocak 1922'de Ukrayna ile dostluk ve askeri işbirliği anlaşması imzalanmış, benzer bir anlaşma da Afganistan'la yapılmıştır.

Sakarya zaferi sonunda imzalanan bu anlaşmalarla güney ve doğu sınırlarımız emniyete alınmış, TBMM devletinin uluslar arası tanınırlığı artmıştır. Bundan sonra tüm ulusal güç unsurları Batı Cephesi'nde Ağustos 1922'de yapılacak kesin sonuç muharebesine odaklanmıştır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Hâkimiyeti Milliye

Ankara Üniversitesi

Avrupa hükümetlerinden hiç birini tanımıyoruz ki, devlet merkezinde bir üniversitesi olmasın.

Asya ve Amerika'da da üniversite kurmaya karar vermiş olan her ülke, bu yüksek kuruluşu kurmak için ilk önce merkezlerini düşünmüştür.

Bizim bunlardan ayrılmamıza hiçbir neden yoktur: Ne bina ve ne de araç eksikliği artık Ankara için söz konusu olamaz. Bu hususta hiçbir olanaksızlığı akla getirmiyoruz.

İstasyon civarındaki Gazi Öğretmen Okulu görkemli bir bina halinde yükseldi. Bu okul önümüzdeki yıldan itibaren, ilk ve ortaokullar için öğretmen yetiştirecektir. İstanbul'da da Üniversite'nin Edebiyat ve Fen Fakülteleri vardır ki, amaçları aşağı-yukarı sadece lise öğretmeni yetiştirmektir.

Bunların öğrencileri, Yüksek Öğretmen Okulu'nun, devletin parasız okuttuğu öğrencilerdir. Profesörleri belli, öğrencileri de devlet tarafından parasız okutulan gençler olan bu kuruluşun bu binaya nakledilmesinde ne gibi güçlükler vardır bilmiyoruz.

Gazi Öğretmen Okulu'na bu şekil verildikten sonra, artık, heybetli bir bina karşısında, "Acaba bunu en yararlı bir surette işletme için ne yapmalıyız?" diye uzunca düşünmeye de gerek kalmayacaktır. Aksi takdirde eğreti bir oluşum bu kuruluşta her zaman doğa-

lıktan uzak olmaya mahkûmdur.

Ankara'da bir üniversite çevresi bulundurmaya gereksinim vardır. Yalnız Tıp Fakültesi ve Hukuk'u şimdilik yerinde bıraktıktan sonra, diğer üniversite şubelerini Ankara'ya nakletmek yahut

Cemal Hüsnü Bey

yeniden açmak bir zorunluluktur.

Kim ne derse desin, biz bu görkemli binada yarınki Ankara Üniversitesi'nin hayalini görüyoruz.

Öyle ümit ediyoruz ki, bu büyük eseri başarıyla oluşturmak şerefi Cumhuriyet Eğitimi'nin genç ve atılğan temsilcisi Cemal Hüsnü Bey'e ait olacaktır.

Yarın kesinlikle kurulacak olan bir şeyi bugün yapmamaktaki kazanç kuşkuludur. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

2 Ekim 1929

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

Mustafa Kemal'in Müfettişlik Görevi ve Geniş Yetkileri

Efendiler,
Benim yetkim, sorumluluğum altına verilen iki kolorduyu doğrudan doğruya emir ve komutam altında bulundurmaktan daha genişti. Müfettişlik bölgeme yakın birliklere de tebligatta bulunabilecektim.

Bu arada bölgemde bulunan ve bölgeme yakın olan valiliklere de tebligatta bulunma hakkım ve yetkim vardı. Yetkiye göre Ankara'da bulunan 20. Kolordu

ve bunun bağlı olduğu müfettişlik ile ve Diyarbakır'daki kolordu ile ve hemen bütün Anadolu'da sivil örgütlerin başında bulunan yöneticilerle yazışabilecek ve ilişkiler kurabilecektim.

Böylesi geniş yetkiyi, beni İstanbul'dan sürmek ve uzaklaştırmak amacıyla Anadolu'ya gönderenlerin bana nasıl verdiklerine şaşabilirsiniz. Hemen söylemeliyim ki, Bana bu yetkiyi onlar bilerek ve anlayarak vermediler. Her ne olursa

olsun benim İstanbul'dan uzaklaşmamı isteyenlerin buldukları gerekçe, "Samsun ve çevresindeki huzursuzluğu yerinde görüp önlemek için Samsun'a değin gitmem..." şeklin-deydi.

Ben, bu işin başarılmasının, makam ve yetki verilmesine bağlı olduğunu ileri sürdüm. Bunda

hiçbir sakınca görmediler. O günlerde Genelkurmay'da bulunan ve amacımı bir dereceye kadar sezinleyen kişilerle görüştüm. Müfettişlik görevini buldular ve yetkiyle ilgili talimatı da bizzat kendim yazdırdım. Dahası, Harbiye Nazırı olan Şakir Paşa bu yönergeyi okuduktan sonra imzalamaktan çekinmiş, anlaşılır anlaşılmaz bir biçimde mührünü basmıştır.

Genel Duruma Bakış

Buraya kadar olan açıklamadan sonra genel durumu, daha dar bir çerçeve içine alarak, çabucak ve kolayca, hep birlikte gözden geçirelim:

● Düşman devletler Osmanlı Devleti'ne ve ülkesine maddi ve manevi bakımdan saldırmışlar, yok etmeye ve paylaşmaya karar vermişlerdi. Padişah ve halife olan kişi, hayat ve rahatını kurtarabilecek çareden başka bir şey düşünmüyordu. Hükümeti de aynı

durumdaydı.

● Farkında olmadığı halde başsız kalmış olan Türk Ulusu, karanlık ve belirsizlik içinde, olup bitecekleri bekliyordu.

● Felaketin korkunçluğunu ve ağırlığını anlamaya başlayanlar, bulundukları çevreye ve sezebildikleri etkilere göre kurtuluş çaresi saydıkları yollara

başvuruyorlardı.

● Ordu, adı var, kendi yok bir durumdaydı. Komutanlar ve subaylar, Genel Savaşın bunca sıkıntı ve güçlükleriyle yorgundu ve yurdun parçalanmakta olduğunu görmekle de yürekleri kan ağlıyordu. Gözleri önünde derinleşen

“Türk Ulusu ve ordu, padişah ve hali-fenin hainliğinden haberli olmadığı gibi, o makama ve o makamda bulunana karşı yüzyılların kökleştirdiği din ve gelenek bağlarıyla içten bağlı, itaatkâr ve uysaldı.”

karanlık felaket uçurumunun kıyısında kafaları çıkar yol ve kurtuluş çaresi aramaktaydı.

- Burada, pek önemli olan bir noktayı da belirtmeli ve açıklamalıyım. Türk Ulusu ve ordu, padişah ve halifenin hainliğinden habersiz olmadığı gibi, o makama ve o makamda bulunana karşı yüzyılların kökleştirdiği din ve gelenek bağlarıyla içten bağlı, itaatkâr ve uysaldı.

- Ulus ve ordu, bir yandan kurtuluş çareleri ararken; bir yandan da bu atadan gelen alışkanlık dolayısıyla kendinden önce yüce hali-feliğin ve padişahlığın kurtuluşunu ve dokunulmazlığını düşünüyordu. Halifesiz ve padişahsız kurtuluşun anlamını kavrama yeteneğinden yoksundu.

- Bu inançla bağdaşmayan oy ve düşüncelerini açığa vuracak-ların vay haline! Hemen dinsiz, vatansız ve hain ilan edilip istenmez oluyordu.

- Bir başka önemli noktayı da söylemek gerekir: Kurtuluş çareleri ararken, İngiltere, Fransa ve İtalya gibi büyük devletleri gücendir-mek, temel ilke gibi görülmek-teydi.

- Bu devletlerden yalnız biriyle bile başa çıkılamayacağı kuruntusu, hemen bütün kafalarda yer etmişti.

- Osmanlı Devleti'nin yanında, koskoca Almanya, Avusturya-Macaristan varken hepsini birden yenen, yerlere seren İtilâf Kuvvetleri karşısında, yeniden onlarla düşmanlığa varabilecek durumlara girmekten daha büyük mantıksızlık

ve akılsızlık olamazdı diye düşünülüyordu.

- Bu anlayışta olan yalnız halk değildi; özellikle, aydın denilen insanlar bile öyle düşünüyordu.

- Öyleyse, kurtuluş çareleri ararken iki şey söz konusu olmayacaktı:

- a) Öncelikle İtilâf Devletleri'ne karşı düşmanlık durumuna girilmeyecekti,

- b) Sonra da, padişah ve halifeye bağlı, sadık kalmak ve dolayısıyla kayıtsız-şartsız biat etmek temel koşul olacaktı.

Kurtuluş Nasıl Olacaktı?

Arkadaşlar, izin verirseniz size bir soru sorayım: Bu durum ve koşullar karşısında kurtuluş için, nasıl bir karar düşünülebilirdi?

Açıkladığım bilgilere ve gözlem sonuçlarına göre üç türlü karar ortaya atılmıştı:

Birincisi: İngiltere'nin himayesini istemek,

İkincisi: Amerikan mandasını istemek.

Bu iki türlü karara varmış olanlar, Osmanlı Devleti'nin bir bütün olarak kalmasını düşünenlerdir. Osmanlı ülkesinin çeşitli devletler arasında parçalar halinde bölüşülmesi yerine, bu ülkeyi bütün olarak bir devletin koruyuculuğu altında bulundurmaya yeğleyenler çoğunluktaydı.

Üçüncüsü ise: Bölgesel kurtuluş yollarına yönelikti.

Örneğin: Bazı bölgeler,

“Osmanlı Padişahı ve diğer yöneticilerinin göremediği ya da görmek istemediği Anadolu topraklarının da bölünüp, parçalanmak istendiğiydi!”

kendilerinin Osmanlı Devleti’nden koparılacağı görüşüne karşı ondan ayrılmamak yollarına başvuyordu. Bazı bölgeler de, Osmanlı Devleti’nin ortadan kaldırılacağına, Osmanlı ülkelerinin paylaşılacağına oldu-bitti gözüyle bakarak kendi başlarını kurtarmaya çalışıyorlardı.

Bu üç türlü kararın gerekçesi, yapmış olduğum açıklamalar arasında ayrıntılı olarak yer almaktadır. Ben, yukarıda açıklanan bu kararların hiçbirini yerinde bulmadım. Çünkü bu kararların dayandığı bütün kanıtlar ve

mantıklar çürüktü ve temelsizdi.

Gerçekte, içinde bulunduğumuz o günlerde, Osmanlı Devleti’nin temelleri çökmüş, ömrü tükenmişti. Osmanlı ülkeleri bütünüyle parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk’ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son sorun, bunun da paylaşılmasını sağlamak için uğraşılmaktan başka bir şey değildi.

Osmanlı Padişahı ve diğer yöneticilerinin göremediği ya da görmek istemediği Anadolu topraklarının da bölünüp, parçalanmak istendiğiydi!

Bu zavallılara göre Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife ve hükümet... Bunların hepsi anlamını yitirmiş boş sözlerdi. Neyin ve kimin dokunulmazlığı için kimden ve ne gibi yardım istemek düşünülüyordu? Öyleyse sağlam ve gerçek karar ne olabilirdi? Uygulanabilecek bir tek karar vardı. O da

Ulus Egemenliği'ne dayanan, tam bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak.

İşte, daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur.

Çare: Ya istiklal, ya ölüm!

Bu kararın dayandığı en sağlam düşünüş ve mantık şuydu:

Temel ilke, Türk Ulusu'nun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu, ancak "tam bağımsız" olmakla sağlanabilir.

Ne denli zengin ve refah içinde olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir ulus, uygar insanlık karşısında uşak olmaktan öteye gidemez!

Yabancı bir devletin koruyuculuğunu ve kollayıcılığını istemek insanlık niteliklerinden yoksunluğu, güçsüzlüğü ve beceriksizliği açığa vurmaktan başka bir şey değildir.

Gerçekten bu aşağılık duruma düşmemiş olanların, isteyerek başlarına yabancı bir efendi getirmeleri asla düşünülemez.

Oysa Türk'ün onuru, kendine güveni ve yetenekleri çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir ulus, tutsak yaşamaktansa yok olsun, daha iyidir!

Öyleyse; ya istiklal, ya ölüm!

İşte gerçek kurtuluşu isteyenlerin parolası bu olacaktır. Bir an için, bu kararın uygulanmasında başarısızlığa uğranılacağını düşünelim.

Ne olacaktı?

Tutsaklık!

Peki, efendim, öteki kararlara uymakla da sonuç bu olmayacak mıydı? Şu farkla ki, bağımsızlığı için ölümü göze alan ulus, insanlık onur ve şerefine gereği olan her özveriye başvurduğunu düşünerek avunur ve kuşkusuz, tutsaklık zincirini kendi eliyle boynuna geçiren uyuşuk, onursuz bir ulusla karşılaştırılınca, dost ve düşman gözündeki yeri çok daha başka olur.

Sonra, Osmanlı Hanedanı'nı ve saltanatını sürdürmeğe çalışmak, elbette Türk Ulusu'na karşı en büyük kötülüğü istemektir. Çünkü ulus, her türlü özveriye başvurarak bağımsızlığını sağlasa da; padişahlık sürüp-giderse, bu bağımsızlığa güvenle bakılamazdı.

Artık yurtla, ulusla hiç bir vicdan ve düşünce bağı kalmamış bir sürü delinin, devlet ve ulus bağımsızlığının ve onurunun koruyucusu durumunda bulundurulması nasıl uygun görülebilirdi?

Halifeliliğin durumuna gelince, bunun bilim ve tekniğin ışığa boğduğu gerçek uygarlık

“Temel ilke, Türk Ulusu'nun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu, ancak "tam bağımsız" olmakla sağlanabilir.”

dünyasında gülünç sayılmaktan başka bir durumu kalmış mıydı?

Görülüyor ki, verdiğimiz kararın uygulanmasını sağlamak için ulusun daha alışmadığı sorunlara el atmak gerekiyordu. Kamunun ele alınmasında büyük sakıncalar bulunacağı

M. Kemal Atatürk

düşünülen noktaların söz konusu edilmesinde kesin zorunluluk vardı.

Osmanlı Hükümeti'ne, Osmanlı Padişahı'na ve Müslümanların halifesine başkaldırmak ve bütün ulusu ve orduyu ayaklandırmak gerekiyordu.

Uygulamayı Aşamalara Ayırmak

Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına saldıranlar kimler olursa olsun, onlara bütün ulusça silahlı olarak karşı çıkmak ve onlarla savaşmak gerekiyordu. Bu önemli kararın bütün gereklerini ve zorunluluklarını ilk gününde açıklamak ve söylemek, elbette yerinde olmazdı.

Uygulamayı birtakım aşamalara

ayırarak ve olaylardan yararlanarak ulusun duyma ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım ilerleyerek amaca ulaşmaya çalışmak gerekiyordu. Nitekim öyle de olmuştur.

Ancak dokuz yılda yaptıklarımız bir mantık dizisiyle düşünülürse, ilk günden bugüne dek izlediğimiz genel gidişin, ilk kararın çizdiği çizgiden ve yönel- diği amaçtan hiç ayrılmamış olduğu kendiliğinden anlaşılır.

Burada, zihinlerde yer tutabilecek bazı durak- sama düşümlerinin çözülme- sini kolaylaştırmak için bir gerçeği hep birlikte gözden geçirmeliyiz: Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı'nın tek amacının, vatan topraklarını

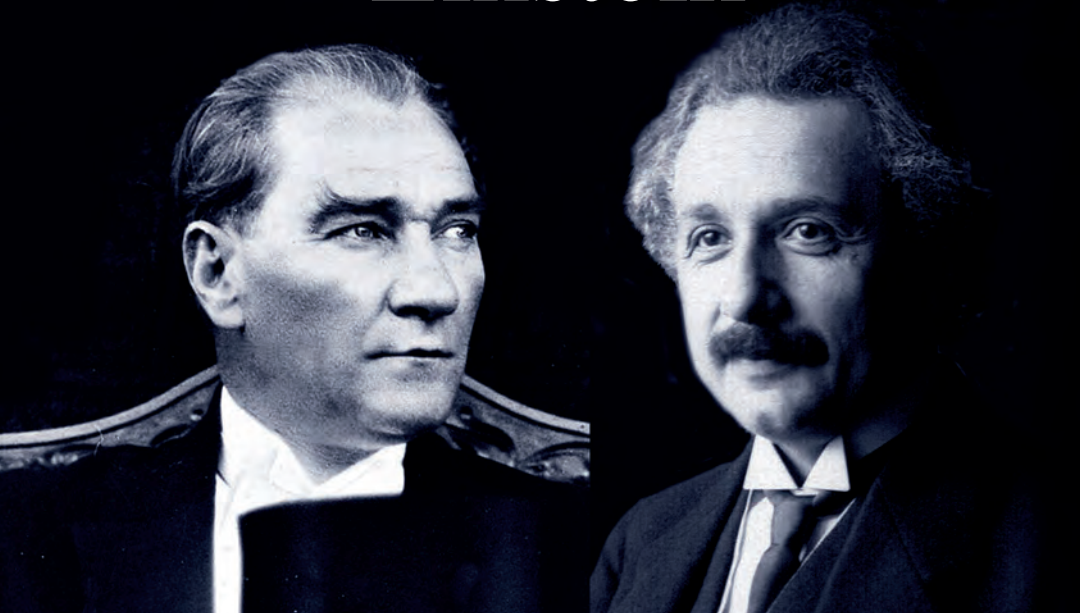
düşmanlardan temizlemek, bundan böyle olabilecek dış saldırıları önleyici önlemleri almak ve tam bağımsızlığa ulaşmada çıkabilecek engelleri ortadan kaldırmak olduğu halde bu savaş, başarıya ulaştıkça, ulusal iradeye dayanan yönetimin bütün ilkelerinin, aşamalar halinde bugünkü döneme değin gerçekleşt- irilmesi olağan ve kaçınılmaz bir tarih akışıydı.

Bu kaçınılmaz tarih akışını, gelenekten gelen alışkanlığı ile hemen sezinleyen padişah ve soyu, ilk andan başlayarak önce Milli Mücadele'nin ve akabinde de Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı'nın düşmanı oldular. • (Sürecek)

*Gelecek Ay: **Ulusal Amaca Adım Adım İlerleyerek Ulaşmak!***

Atatürk ve Einstein

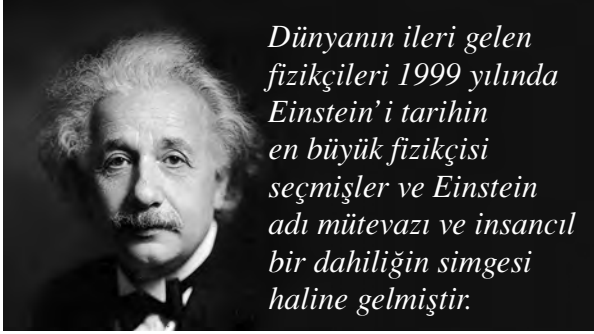

Atatürk'ü herkes ve bütün dünya tanır. Albert Einstein'ı hemen herkes ve bütün dünya tanır. Ama Atatürk ile Einstein arasındaki ilişkiyi çok az kişi bilir. Dünya tarihinin ilginç sayfalarından birini oluşturan bu bağlantı, Türk dünyasının, Türkiye Cumhuriyetinin ve Atatürk'ün büyüklüğünü ortaya koyan örneklerden biridir.

Albert Einstein (1879 Almanya, 1955 ABD) Yahudi asıllı Alman teorik fizikçi ve bilim adamıdır. İzafiyet teorisi, kuantum fiziği, atomun parçalanması ile enerji üretimini bulan, bilim tarihinin dahilerinden biridir. 1915'de yayınladığı göresellik (izafiyet) teorisi ile uzay anlayışında bir devrim yapmıştır.

Dünyanın en fazla bilinen ve önemli formülü olan $E=mc^2$ (*E enerji, m kütle ve c ışık hızına denktir*) ile ışık hızının sabit olması nedeniyle, belli koşullarda, enerji ve kütlenin birbiriyle aynı şeyler olduğunu ve birbirine dönüşebileceğini göstererek nükleer enerjinin kapısını açmıştır. Teorik fizikteki çalışma ve buluşları ve fotoelektrik etki yasasını keşfi nedeniyle 1921

başkanlığındaki Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi kazanmıştı. Nazilerin hedefi, Almanya'daki Yahudilerin kökünün kazınmasıydı. Bu **Holokost** (*Yahudi soykırımı*) günlerini yaşayan diğer bir çok insan ve bilim adamı gibi Einstein da, Almanya'yı terk etti. Fransa, Belçika, İngiltere ve son olarak yerleştiği Amerika'da dersler vererek çalışmalarına devam etti.

Dünyanın ileri gelen fizikçileri 1999 yılında Einstein'ı tarihin en büyük fizikçisi seçmişler ve Einstein adı mütevazı ve insancıl bir dahiliğin simgesi haline gelmiştir.

Albert Einstein; başkanı olduğu Yahudi Nüfusu Koruma Grupları Birliği "OSE" yönetiminin aldığı karar uyarınca ve başkan sıfatıyla 17 Eylül 1933 tarihinde, Ankara'ya, bir mektup gönderir.

yılında Nobel Fizik Ödülü'nü almıştır. Dünyanın ileri gelen fizikçileri 1999 yılında Einstein'ı tarihin en büyük fizikçisi seçmişler ve Einstein adı mütevazı ve insancıl bir dahiliğin simgesi haline gelmiştir.

Yeri gelmişken değinmek isterim ki; Einstein'ın fizik dışında bir insan ve bir düşünür olarak yazdığı ama az bilinen bir denklemi de başarı üzerinedir. Bu denklemde $A=X+Y+Z$ dir. Yani A başarı eşittir; X çalışmak, Y çalışılan konuyu oyun gibi görmek ve Z konuşmak yerine "üretme"nin toplamı ve sonucudur.

Almanya'da 1932 yılında yapılan seçimleri, Adolf Hitler

EINSTEIN'IN MEKTUBU:

"Ekselansları,

OSE Dünya Birliği'nin şeref başkanı olarak, Almanya'dan 40 profesör ve doktorun bilimsel ve tıbbi çalışmalarına Türkiye'de devam etmelerine müsaade vermeniz için başvuruda bulunmayı ekselanslarınızdan rica ediyorum. Sözü edilen kişiler, Almanya'da yürürlükte olan yasalar nedeniyle mesleklerini icra edememektedirler. Çoğu geniş tecrübe, bilgi ve ilmi liyakat sahibi bulunan bu kişiler, yeni bir ülkede yaşadıkları takdirde son derece faydalı olacaklarını ispat edebilirler. Ekselanslarınızdan ülkenizde

yerleşmeleri ve çalışmalarına devam etmeleri için izin vermeniz konusunda başvuruda bulunduğumuz tecrübe sahibi uzman ve seçkin akademisyen olan bu 40 kişi, birliğimize yapılan çok sayıda başvuru arasından seçilmişlerdir. Bu bilim adamları, bir yıl müddetle, hükümetinizin talimatları doğrultusunda kurumlarınızın herhangi birinde hiçbir karşılık beklemeden çalışmayı arzu etmektedirler. Bu başvuruya destek vermek maksadıyla, hükümetinizin talebi kabul etmesi halinde sadece yüksek seviyede bir insani faaliyette bulunmuş olmakla kalmayacağı, bunun ülkenize de ayrıca kazanç getireceği ümidimi ifade etme cürretini buluyorum.

Ekselanslarının sadık hizmetkari olmanın şeref duyan
Prof. Albert Einstein

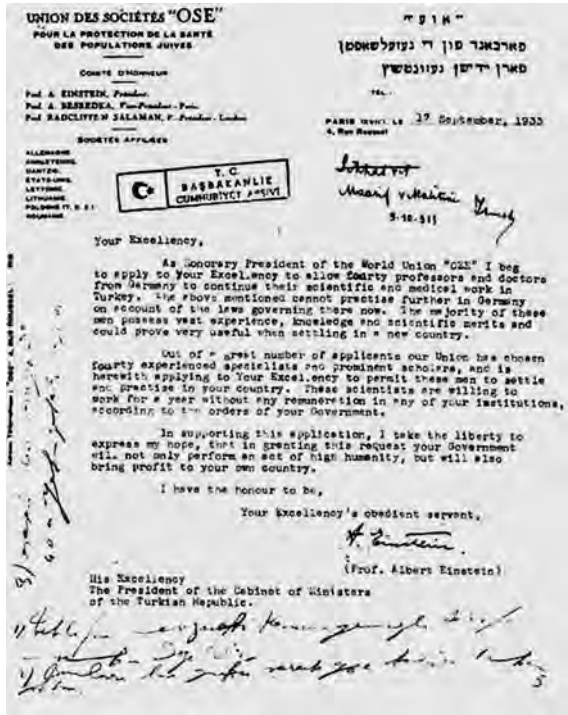
Mektup geldiğinde, Başbakan; İsmet İnönü, Maarif Vekili; Reşit Galip'tir. İlk incelemelerde varılan sonuç olumsuz görünmektedir ancak bu arada Atatürk devreye girer, olumlu cevap verilerek bilim adamları Türkiye'ye davet edilir. Türkiye'ye gelecek bilim adamlarıyla yapılacak anlaşmanın

Einstein'in Atatürk'e gönderdiği mektup

temelini; yabancı bilim adamlarının kısa zamanda "Türkçe öğrenerek derslerini Türkçe vermeleri" koşulu oluşturmaktadır.

Diğer bir kısım Avrupa ve Amerika ülkeleri başlangıçta, bu göçe karşı çıkarken, kapılarını açan ilk ülkelerden biri Türkiye olmuştur.

Çok sayıda ve önde gelen bilim adamlarının "dünyaya gösterdikleri bir diğer tablo da", Türkiye'de ermenilere veya herhangi bir ırka karşı asla soykırım yapılmamış olmasıdır. Eğer böyle bir soykırım yapılmış olsa idi, kendileri de büyük bir soykırımdan kaçan bilim adamlarının, Türkiye'ye gelmeyecekleri tabii idi.

Bazı kaynaklara göre; Yahudi asıllı Alman vatandaşlarının, Türkiye'ye çalışmak için gruplar halinde gelmeleri üzerine Hitler'in bir sözüne karşı, hak ettiği cevabı Atatürk'ün vermiş olmasıdır.

Atatürk; Türkiye'ye gelen bilim adamlarını, önemli toplantılara davet etmiş, onları yerli ve yabancı devlet adamları ile tanıştırmıştır. Kendi ülkelerinden yaşamsal tehlikeler nedeniyle göç eden bilim adamlarının, geldikleri ülkenin Cumhurbaşkanlığı tarafından bu derece önemsenmeleri, gerçekten tarihe örnek ve ibret olacak bir davranış biçimidir.

Einstein'in başvurusu sonunda Türkiye'ye gelen yabancı bilim adamlarının, Türkiye'de çağdaş bir eğitim sisteminin kurulmasında ve genç öğrenciler arasından geleceğin bilim adamlarının yetişmesinde büyük katkı ve emekleri olmuştur.

Nazi Almanya'sından kaçıp gelen öğretim üyeleri çeşitli Üniversite ve Fakültelerde ders vermeğe başlamışlardır. Tıp Fakültesinde; Philipp Schwartz, Siegfried Oberndorfer, Hans Winterstein Fen Fakültesinde; Richard Edler von Mises, Edebiyat Fakültesinde Hans Reichenbach, Hukuk ve İktisat Fakültelerinde; Andreas Schwartz, Ernst E. Hirsch, Fritz Neumark bu bilim adamlarından bazılarıdır.

Hirsch anılarında şunları anlatıyor:

"1938 sonbaharında Türk Vatandaşlığına geçme dileğinde bulunmuştum. Beni seven meslektaşlarım,

İslam dinini seçmem halinde vatandaşlığa geçmemin daha kolay olacağını söylediler. Ben, Türkiye'ye bağlılığımı o güne kadar sürdürdüğüm çalışmalarımın yeterince isbat etmiş olmam nedeniyle bu öneriyi reddettim. Uzun bir süre sonra, davet edildiğim bir resmi makamda, Türk Vatandaşlığına kabul edildiğim söylendi. Şaşkın baka kalmıştım. Bir anda Atatürk'ün ünlü sözü 'Ne Mutlu Türküm Diyene' cümlesi döküldü dudaklarımdan."⁽¹⁾

İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Münir Ülgür, 1949 yılında Amerika'nın Philadelphia kentinde bir öğretim kurumunda çalışırken, Einstein'da bir diğer yakın kurumda çalışmaktadır. Prof. Ülgür, Einstein ile görüşmeyi çok istemekte ancak bu buluşmanın olacağına pek ihtimal vermemektedir. Cevap gelmeyeceğini veya red edileceğini göze alarak randevu talebinde bulunur, ancak kısa süre içinde, davet içeren yanıtı alır. Münir Ülgür anılarında şunları anlatıyor:

"Bizi hemen kabul etmesinin nedeni; Atatürk'ün birer evladı olmamızdır. Eşim ve kızımı alarak görüşmeye gittim. Einstein, bizi sıcak ve içten bir şekilde karşıladı. Küçük kızımı yanına oturttuk ona piyano çaldı. Konuşma sırasında Atatürk'ü kasederek 'Siz biliyor musunuz, dünyanın en büyük liderine sahipsiniz' dedi."

erdemakyuzbd@gmail.com

(1) Anılarım; Kayzer Dönemi, Weimar Cumhuriyeti, Atatürk Ülkesi; Ernst E. Hirsch)

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

Atatürk ve Folklor

Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) olarak sürgün yeri Şam'dan yeni gelmişti. "Mustafa'm diye sarıldı annesi. Mustafa'sını zayıflamış, süzölmüş bulmuştu. Mustafa'nın ise keyfi yerindeydi. Manastır Askeri İdadisi ve İstanbul Harp Okulu'ndan beri görmediği can kardeşleri Salih Bozok, Nuri Conker, Fuat Bulca, İsmail Hakkı Kavalalı ve burnunda tüten Selânik'e kavuşmuştu.

Akşam arkadaşlarıyla buluşmak

için plan yaptılar hemen. Selânik'in kordon gazinosu mu, Olimpos mu, Kristal mi derken kendilerini Tokli'nin meyhanesinde buldular. Biraz müzik, biraz sohbet, beyaz leblebi ve rakı iyi gelecekti.

Ülke sorunları, gelecek ve planları üzerinde sohbet ederlerken, yanık sesli bir Selaniklinin derinden söylediği bir türkü kulaklarına çalınca hepsi sustu.

*Selanik içinde selam okunur
Selanın sedası dostlar cana*

dokunur

*Gümüüş kazma ile mezar kazılır
Aman ölüm zalim ölüm üç gün
are ver*

*Al başımdan bu sevdayı götür
yare ver*

Hepsi dolu gözlerle bu acıklı
bir aşk hikayesini anlatan Selanik
türküsünü dinlediler. Türkü bitti.

Hepsi derin bir iç çekerken
Kavalalı aşka gelip “*Çal bir Zeybek
bre!*” diye bağırdı. Zeybek çalmaya
başlayınca çakmak gözlü yakışıklı
Yüzbaşı ayağa kalkıp ağır adımlarla
yürüdü ve kollarını bir kartal gibi
iki yana açıp ellerini kartal pençesi
yaptı. Müziğin ritmiyle beraber
topuklarını vura vura herkesi hayran
bırakarak muhteşem bir “Zeybek”
oyladı.

Sene 1907, Mustafa Kemal henüz
26 yaşındaydı. 1907 senesinde
arkadaşlarına çizdiği Kuvvayı
Milliye haritası ve vatani içinde

teker gerçekleştirmiş, Milli Müca-
dele ile bağımsızlığımızı kazanmış,
Cumhuriyeti ilan etmiş, at nalına
çakacak çivisi olmayan bir ülkeyi
10 sene içinde tarımdan ulaşıma,
sanayiden ekonomiye, eğitimden
sanata kadar çağ atlatmış, Türki-
ye’yi dünyada kendi kendine yeten
7 ülkeden biri konumuna getirmişti.

Hastaydı artık. Yorgundu.

Ama akıllı Hatay, Musul ve
Kerkük’teydi. Öncelikle Fransız-
larla Hatay üzerindeki planlarını
gerçekleştirerek Hatay’ı Türkiye
Cumhuriyetine bağlamayı düşün-
üyordu. Doktorlar kendisini yormaz
ve rejimine dikkat ederse en fazla
9 ay daha yaşayabileceğini söylü-
yorlardı. Oysa o güney sınırimıza
gidip güç gösterisi yaparak Hatay’ı
ait olduğu Türkiye Cumhuriyeti’ne
katmayı aklına koymuştu bir kere.

Önce Bursa’ya gitti. Merinos
fabrikalarının açılışını yaptı. Akşam
kendisi için bir balo düzenlenmişti.

“Aman,”
diyorlardı,
“Paşam,
kendi-
nizi sakın
yormayın!”

Tarih 2
Şubat 1938.
400 senelik
bir rönesansı
10 seneye
sığdıran

Atatürk Bursa Merinos fabrikasının
açılışında (2 Şubat 1938)

bulunduğu durumdan kurtarmak
için yaptığı ateşli konuşmaların
üzerinden uzun yıllar geçmişti.
İmkânsız denilen mucizeleri teker

Mustafa Kemal Atatürk henüz 57
yaşındaydı. Doktorların “*Kendi-
nizi yormayın, seyahat yasak,
dinlenmeniz lazım.*” tavsiyelerini

hatırlatan Salih Bozok'a ***“Daha Hatay var çocuk, güçlü durmamız lazım.”*** diyerek cevaplıyordu.

Savaş meydanının mavi gözlü kartalı, salonda herkesi kendisine hayran bırakan bir centilmendi. Havada uçuşurcasına yapılan bir valsın ardından onun sağlığı için endişelenen yaver ve yakınları tam vals bitti, Paşa oturacak diyerek bir derin nefes almak üzereydiler ki çakmak gözlü orkestraya döndü ve ***“Zeybek!”*** dedi.

Orkestra tam çalmaya başlamıştı ki o eliyle işaret etti, ***“O değil;”*** dedi. ***“Sarı Zeybek!”***

Aynı 26

yaşında Selanik’de yaptığı gibi topuklarını vura vura zeybek oynamaya başladı. Dans değil bir ritüel gibi, bir destanı gibi, ölüme kafa tutar gibi, Ödemiş ve Aydın efelerini gölgede bırakacak bir kahraman gibi Zeybek oynuyordu.

Gecenin sonunda sabaha yakın otomobiller fabrika kapısı önüne dizilmişti. Ama Paşa arabaya binmedi. Bursa’nın sabaha karşı sert, rutubetli ve hatta yakıcı havasında derin derin nefes alarak tek başına yürümeye başladı. Etrafındakiler onu uzaktan takip ediyorlardı. Sonunda bir yol kavşağına gelince

durakladı. Sert bir sesle ***“Fakat bizim bir arabamız olacaktı. Yayan mı gideceğiz yoksa?”*** dedi. Bu söz üzerine araba hemen Paşa’nın yanına yanaştı. Paşa arabaya biner binmez başı bir tarafa yasladı ve şöföre ***“Çabuk ol çocuk üşür gibi oluyorum.”*** dedi.

Atatürk ve halay

Sonra ekledi. ***“Ne güzel bir geceydi!”***

Bu onun oynadığı son zeybeği. Zeybek oyununu hep sevmişti. “Ümmet”ten millet olmaya, “kulluk”tan, vatandaş olmaya adım atılırken Türk tarihini, Türk dilini ve Türk halk kültürünü derleyip, gelecek nesillere aktaran çalışmaların yapılması onun sayesinde olmuştur.

Bu kültürün gelişmesine ve yaygınlaşmasına öncülük eden önemli şahsiyetlerden biri de sporcu, subay, araştırmacı, yazar olarak bu ülkeye büyük hizmetleri

Atatürk zeybek oyununun hep sevmiştir olan Selim Sırrı Tarcan'dır. Atatürk, Selim Sırrı Tarcan'ın derleme ve düzenlemesini yaparak tanıttığı, "Yeni Zeybek" oyununun, folklorik, kültürel ve estetik özelliklerini övmüş, kızılı, erkekli oynanan bu oyunun tüm dünyaya tanıtılmasını istemiştir.

Kurtuluş savaşı sırasında Atatürk'ün korumasını yapan Topal Osman müfrezesi yani "Kara Zıpkalılar" 42 ve 47 alaylarda görev alarak savaşa katılmışlardır.

Sakarya meydan muharebesi büyük bir hızla devam ederken ters bir gelişme oldu ve Başkomutan Mustafa Kemal derhal müdahale istedi. İstedi ama ellerinde takviye güçleri yoktu. Bir tek Osman Ağa'nın Kara Zıpkalılar grubu vardı ancak onların da silahları yoktu. Paşa "Süngü taksınlar ve saldırınlar!" dedi. Oysa Osman Ağanın askerlerinde süngü de yoktu. Süngü yerine bellerinde eğri bıçakları vardı.

Bıçaklarını çeken bu iki bin

kişilik Kara Zıpkalılar düşmanın üstüne "bir horon oynar gibi" oynayarak ölüme gittiler. O gün iki bin kişilik Karadeniz uşaklarının oluşturduğu 42 taburdan geriye canlı 84 kişi kalmıştı. Başlarında Binbaşı Hüseyin Avni olmak

üzere bir çoğu Sakarya Ovası'na kanlarını dökerek şehit olmuşlardı.

Hepsinin elleri kınalıydı, yağmura karıştı göz yaşları, yürekleri bilekleri gibi kocamandı, Hepsi birer kahramandı, Hepsi birer Aba zıpkalıydı.

Kara zıpkalılar bir daha Karadeniz'e dönmediler.

Bir daha asi Karadenizin o deli dalgalarını göremediler, duymadılar.

Bir daha deniz kokusunu koklayamadılar. Sevgililerinin gözlerinde buldukları o masmavi Karadeniz'i, anayı, babayı, yari, ne de kundaktaki bebelerini bir daha göremediler. Hepsi de horon oynar gibi bu vatan için, bu millet için omuz omuza ölüme gittiler.

Atatürk'ün karargâh olarak kullandığı eski istasyon binasında Kara Zıpkalıların olduğu kısımdan değişik bir müzik sesi gelmektedir. Paşa merak eder içeri girer. Girer girmez müzik sesi kesilir. Paşa sorar, "Nedir bu?"

"Çemençedur Paşam!"

"Nedir bu çemençe?"

"Haçan pizum uşaklar

*Çanakale’de
cephe’da bile
çemençe çalıp
horon ederlar
Paşam!”*

*“E, haydi o
zaman yapın bir
horon da görelim!”*

İşte ilk orada
izlemiştir Atatürk
horonu. Bir daha
izlediğinde ise
sene 1936’dır.

Balkan Oyunları Festivali’nde Atatürk Artvin Bar’ı oyununu izler ve çok hoşuna gider. Tekrar oynamalarını ister. Bitince bir daha ister ve kendisi de barbaşı olarak oyuna girer. Kaynağı “aşk ve kahramanlık” olan Artvin Barı’nın ismi o günden sonra hâlâ günümüzde oynanan “Ata Barı” olur.

Büyük bir mirastır folklorumuz. Doğu Karadeniz ve iç kısımlarda “tulum” sesi yayılır. Sihirli köyün kavalcısı gibi büyüler insanı. Burada horon daha yavaş, sert vücut hareketleriyle ön plana çıkar. Bu danslarda düşmana karşı çıkan

Balkan Oyunları Festivali’nde Atatürk’ün beğenip kendisinin de barbaşı olarak oyuna girdiği Artvin Barı’nın ismi o günden sonra Ata Barı olmuştur.

cesur yürek de vardır, aşıkların hikayeleri de. Deli horon, normal horondan daha agresif, sert ve keskin hareketlerle oynandığı için bu isimle bilinir. Özellikle Artvin’in temel oyunlarından biridir. Halka şeklinde bir araya gelinerek oynanır. Özellikle de Hemşin’de coşkuyu arttırmak için uzun naralar atılır. Belli bir katılımcı sayısı yoktur. İsteyen herkes oynayabilir. Genellikle açık havada oynanır. Sahile

Genellikle açık havada
oynanan horon sahile yakın
yerlerde farklılaşır.

yakın yerlerde
ise horon
farklılaşır.
Tulumun
yerini de daha
çok kemençe
alır. Ordu,
Giresun,
Trabzon ve
Rize’nin

ortalarına kadar Kemeñçe ağır-
lıktadır. Kemeñçe'yi yere koyup
baktığınızda bir balıkçı teknesi olan
taka'ya benzer. Horon da çırpınan
Karadeniz dalgaları ve ağlara
yakalanmış hamsi gibidir. Kırım
Türklerinin Çoban oyunundan,
Kafkaslara ve Karadeniz'e uzanan
halk danslarına baktığınızda yöre-
lerin özellikleri ve benzerlikleri son
derece açık olarak görülür.

Kafkas dansı

Artvin, Ağrı ve Kars'da Kafkas
ve Azeri oyunları da oynanır.

Zeybek, halkı koruyan cesur
adam temsilidir. Kollar omuz
hizasında açılarak büyük adımlar
ata ata ağır biçimde hareket edilir.
Zaman zaman yere eğilerek bir
dizin yere değmesi zeybeğin hare-
ketleri arasındadır. Zeybek oyunları,
Bengi ve Seymen Bölgesi Balıkesir,
Bergama, Ödemiş, Aydın, Denizli,
İzmir, Muğla, Uşak, Burdur,
Kütahya, Manisa illerini kapsar.
Ankara, Bolu, Kastamonu illerin
de de Ege'nin zeybek oyunlarını
andıran, ama onlardan birçok
yönden ayrılan efe ve seymen

oyunları görülür. Bu oyunlar,
eskiden bu yörelerde yaşayan ve
zeybek, efe, seymen adıyla anılan
yiğit kişilerin oynadığı, köklü
bir geleneği olan oyunlardır. Her
birinin kendine özgü ezgisi vardır.
Ya davul zurna ya da yöresel
çalgılar dan biri eşliğinde oynanan
bu oyunların çoğunun türküsü de
vardır ve bu türkü oyun sırasında
söylenir.

Hiç barsız, halaysız
düğün, eğlence olur mu?

Bar tutanlara dikkat
ederseniz göğüsler
ileride, omuzlar biraz
abartılı olacak kadar
dik, başlar yukarıda
olur. Özellikle düğün ve
eğlencelerde masanın
altından çıkartmadan
limonataya dökülen
alkölün etkisi belli
olmasın diye biraz

abartılı olduğunu düşünebilirsiniz.
Bar Bölgesi genelde Erzurum,
Erzincan, Bayburt, Kars, Artvin ve
Ağrı illerini kapsar. Başlangıçta ağır
sayılabilecek bir ritimle başlayan bu
oyunlar giderek hızlanır. "Sekme"
ya da "yelleme" bölümlerinde çabuk
ve çevik hareketlerle sürer. Davul
zurna eşliğinde oynanan barlarda
dizi başındaki oyuncuya "barbaşı"
adı verilir.

Halay, Türkiye'nin Güney-
doğu Anadolu, Doğu Anadolu,
İç Anadolu, Orta Karadeniz ve
Çukurova bölgesinde oynanan
oyunların genel ismidir. Türk ve
Alay kültürüne ait imgeler taşır.

Adana ile Antep arasında oynanan Çukurova (Güney) Halayları; Antep'in doğusunda kalan bölgeler Doğu Halayları; İç Anadolu bozkırlarında ve Orta Karadeniz'de oynananlara Bozkır Halayları adı verilir. Kurak toprakta ayağını toprağa süren, çiftçilerin ekimleri, bereket kutlamaları, kızların testilerle su getirmeleri gibi bir çok değişik motifleri vardır. Bitlis, Gaziantep ve Urfa oyunları destan gibidir ve inanılmaz süratli oyunları vardır. Sivas, Çorum, Yozgat, Kayseri, Malatya, Elazığ ve özellikle Diyarbakır halaylarının kendilerine has motifleri vardır.

Halay veya horonda bir araya gelecek genç kız ve delikanlıların heyecanı bir farklıdır. Gönünde olanın yanında yer kaparak elini tutabilmek ne kadar önemlidir, anlatılmaz, yaşanır. Halay dizi halinde ve her zaman davul zurna eşliğinde oynanır. Her halayın kendine özgü müziği ve çalgı eşliğinde söylenen türküsü vardır. Halay dizisi "halay başı" adı verilen oyuncu tarafından yönetilir. Barda olduğu gibi çok ağır başlayan halaylar, "ağırlama" da denen bölümün ardından giderek hızlanır. Sıçramaların sıklaştığı, hareketlerin keskinleştiği görülür. En ünlü halaylar arasın da Sivas, Çorum, Turnalar, Kargın, Koç, Abdurrahman, Gelin ve Kartal halayları vardır.

Hora, Trakya Bölgesi'nde oynanan bir halk oyunudur. Ritmi

çok hızlı ve kıvraktır. Ayak adımları ön planda olan detaylardandır. Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Silivri, Çatalca, Tekirdağ hora oyununun icra edildiği illerdir. Türkiye dışında Makedonya, Bulgaristan, Kosova, Balkanlar hora görülen ülkelerdir. En yaygın oyunları kasap havası ve gelin damat oyunudur. Kasap oyunları "kasap havası" adı verilen bir ezgi eşliğinde oynanır. Türkiye'de oynanan biçiminde Balkanlar'a özgü hareketler ile Türkler'e özgü hareketler bir arada sergilenir.

Bir de kökleri Orta Asya'ya hatta Şamanizm'e dayanan Kaşık Dansları vardır ki Bölge olarak daha çok İçel'in Silifke ve Mut ilçeleri ile Antalya'yı kapsar. Konya, Kırşehir, Eskişehir, Bartın ve Safranbolu yörelerinde de kaşık oyunları görülür. Kaşık, oyun sırasında bir ritim aracı olarak oyuncuların ellerinde bulunur. Oyuncu her iki elinde birer çift kaşık tutarak ve bunları uyumlu bir biçimde birbirine vurarak müziğe eşlik eder. Silifke ve Mut yöresinin kaşık oyunları ve müziği son yıllarda ülke çapında yaygınlık kazanmıştır.

Kaşık aynı zamanda Alevi ve Bektaşî topluluklarında yaygın olan, müzik eşliğinde uygulanan törenlerdir. Cem evlerinde yapılan Semah, Hakk'a yaklaşmaktır. Alevi semahlarındaki çalgı bağlamadır.

Zengin bir miras ve köklü bir kültürün yansımalarını beğenmişsinizdir umarım. •

kayaboztepebd@gmail.com

Bir “kaçak göçmen rehberi!..”

ABD’ye kaçak yollarla giren Giresunlu Sadık’ın tutunma, var olma mücadelesi,
askerlik arkadaşından yediği kazıklar ve hayatının aşkını bulması...

Göçmen gözüyle 80’li yılların Amerikası...

Ayrıntılı gözlemler... Sürükleyici bir serüven...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Gelin Hatice'nin Özverisi

Kurtuluş Savaşı yıllarında Türkiye'nin dört bir yanında erkek kadın, genç yaşlı herkes vatanın bağımsızlığı için harekete geçti.

■ *Hatice, herkesin cephe için yardıma koştuğu bir dönemde pahalı gelinliği giymek istememişti.*

Böyle bir ölüm kalım savaşında herkese yapacak bir iş vardı.

Erkekler daha çok cephede görev alırken kadınlar cephe gerisinde görevlerini yapmaya başladılar.

Okumuş kadınlar İstanbul'da erkeklerle birlikte kürsülerden millete seslendiler. İstanbul'da daha önce kurulmuş kadın ve yardım derneklerini İstiklal Harbi'nin ihtiyaçlarına göre çalıştırdılar. Anadolu'da

Kurtuluş Savaşı'nda kadınlar çeşitli işlerde çalışarak üretimi ayakta tuttular.

yeni dernekler kurarak kadınları buralarda millî kurtuluş için örgütlediler. Halkın, özellikle kadınların yardımlaşma duygularını harekete geçirerek para, eşya bağışı kampanyaları açtılar. Topladıklarının bir kısmını ordunun emrine verdiler, bir kısmını yaralıları için açılan hastanelerde kullandılar. Kendileri de hemşirelik yaptılar.

Köylü kadınlar her zaman olduğu gibi fakat bu sefer çalışabilecek erkekleri de askerde

olduğundan bir yandan bağ, bahçe, tarla işlerinde, imalathanelerde çalışarak üretimi ayakta tuttular.

Kağnı arabalarıyla ve sırtlarında cephane taşındılar.

Bazı kadınlar ise ellerine silah alarak çarpışan erkekler arasına katıldılar.

Ziya Efendi'nin kızı hatice

Kastamonu'nun öncü kadınları da cephe için yardım topluyorlardı. Bunun için konserler düzenliyor, kermesler yapıyor, rozet satıyor, gerektiğinde kapı kapı dolaşarak cephedeki askerler için kadınların verebilecekleri eşyaları alıyorlardı. Boynundaki altınları, küpeleri, karyolasını, gömleğini bağışlayan kadınlar vardı. Bir kısmı da para veriyordu.

O tarihte bütün kuzey Afrika, Arap dünyası, Hindistan ve Güneydoğu Asya, bazı Avrupa ülkelerinin sömürgesiydi. Türkiye ile savaşan İngiliz ve Fransız ordusunda bu sömürgelerden askerler de bulunuyordu. Bunlardan bazıları, sömürgeci ordularını terk ederek Türk ordusunun saflarına katılıyordu.

Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan sonra Zonguldak Limanı

Fransızların denetimi altına alındı. Burada Fransız ordusunda askerlik yaparken mitralyözünüyle birlikte Türkiye tarafına geçen, daha sonra Kastamonu'ya gelip yerleşen Mehmet adında Cezayirli bir genç vardı.

Mehmet, o tarihlerde Kastamonu postanesinde memurluk yapan Ziya Efendi'nin Hatice adındaki gelinlik kızına talip oldu.

10 lira maaşı olan Ziya Efendi, geleneğe uyarak kızı için bir gelinlik satın aldı.

Cömertliğin sınırı yok

Kastamonulu kadınlar neleri var neleri yoksa Yardım Komitesi'ne giderek cephe için bağışta bulunuyordu. Zenginlik gibi cömertliğin de sınırı yoktu. Zira bir milletin inandığı dava uğruna gösterebileceği özverinin sınırı olmaz. Toplanan paralar kısa zamanda 20 bin lirayı buldu. Bu paradan bir kısmı Elbistan'a, bir kısmı İzmir ve çevresi göçmenleri için Hilali Ahmer'e, geri kalanı da cephelerde açıkta savaşan Kuvayı Milliye kahramanlarına elbise ve çadır almak üzere Müdafaa-i Hukuk emrine verildi.

Hatice, böyle herkesin cephe için yardıma koştuğu bir dönemde bu pahalı gelinliği giymek istemedi.

Düğün günü gelinliğini alarak

Yardım Komitesi'ne gitti. Gelinliğin satılarak parasının cephe ihtiyaçlarına harcanmasını istedi.

Bir genç kızın yıllardır düşlerinde gördüğü, yalnız bir kez giyeceği bu gelinliği Komite üyeleri almak istemediler.

Hatice:

“Arkadaşlarım Maraş'ta çıplak gezerken bu gelinlikler benim sırtıma geçmez.” dedi ve ağladı.

Onu ikna edemediler.

Hatice, paranın hepsini Hilali Ahmer'e bağışladı ve sırtına bir basma entari geçirerek gelin oldu.

Gelinlik pazara gönderilerek 30 liraya satıldı. Babası Ziya Bey'in maaşının 10 lira olduğu düşünülürse gelinliğin oldukça değerli olduğu anlaşılır.

Yardım komitesi, Hatice'ye bu paranın hiç değilse yarısını almasını önerdi.

O bunu da kabul etmedi. Paranın hepsini Hilali Ahmer'e bağışladı. Sırtına bir basma entari geçirerek gelin oldu.

Bu nedenle Hatice, Kurtuluş Savaşı'nda Türk kadın ve kızlarının yurtseverliklerine örnek gösterildi.

Ankara'da yayımlanan Hâkimi-yeti Milliye gazetesi bu olay için şöyle yazdı:

“Mücadele tarihimize kazınacak menkıbelerindendir. Hatice Hanım şüphesiz bu harbin en büyük kahramanları arasına girecek bir kadındır. Gösterdiği bu cömertlik Türk'ün müşfik kalbinin bir ölçüsüdür.” •

zekisarihanbd@gmail.com

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

İzmir'de 9 Eylül 1922 Sonrası

Ulusal Kurtuluş Savaşı konusundaki yazıları, kitapları, araştırmaları okumaya büyük önem veririm. Yıllar geçtikçe edindiğim bilgiler arttıkça, yabancı kaynaklardan yararlandıkça kendi tanımlamalarımı, görüşlerimi de öne çıkarmaya başladım. “Kurtuluş Savaşı bir deniz kıyısında başlayıp bir başka denizin kıyısında bitmiştir” değerlendirmemi, bunlara örnek gösterebilirim.

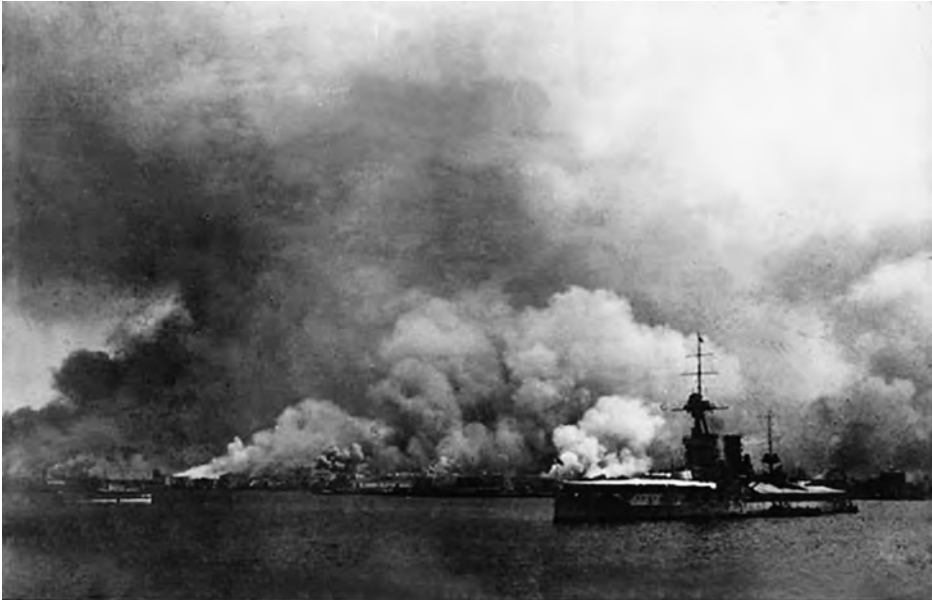
34

Konuyu açmak gerekirse Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919 tarihinde Karadeniz’den gelerek Samsun’a ayak basmıştır. Bu nedenle, Karadeniz, Kurtuluş Savaşı’nın başladığı denizdir. Mustafa Kemal, Ordular ilk hedefiniz Akdeniz’dir.

İleri” dediği 25 Ağustos 1922

tarihinde, savaşın nerede, hangi denizde biteceğini işaret ediyor. Nitekim 9 Eylül 1922 tarihinde işgal güçlerini Akdeniz’e (Ege) döken Türk

“Kurtuluş Savaşı
bir deniz kıyısında
başlayıp bir başka
denizin kıyısında
bitmiştir”

Le Martin gazetesi: İzmir’de artık kalamayacaklarını bilen Rum ve Ermeniler, kendilerinden intikam alınır korkusuyla kaçarken, Türklere harabe bir kent bırakmak istediler”

askeri, savaşı bir başka denizde bitirmişti.

İki deniz arasındaki başlayıp, biten bu savaşın İzmir bölümünde yaşananlara ilişkin, Bütün Dünya’da bir yazı yayınlamıştım. Konu ise Büyük İzmir Yangını olmuştu. Günümüzde

batılı ülkelerde, bu olay, “Türkler İzmir’i yaktı” iftirasıyla anlatılmaktadır. Yakılan bölgeler de, Ermeni, Rum mahalleleridir.

Yabancı kaynaklardaki adıyla “Great Fire of Smyrna” ya da “Le Grand Incendie de Smyrne” olarak

4 gün süren yangının ardından İzmir

bilinen Büyük İzmir Yangını, Türk askerlerinin önündeki Yunan işgal kuvvetlerini 9 Eylül 1922’de denize dökerek İzmir’e girmesinden günler sonra 13 Eylül’de Basmane’de başlanmış ve tam 4 gün sürmüştür.

O dönem kentin merkezi olan bugünkü fuar alanındaki tarihi öneme sahip yapılarının ve semtlerin yok olmasıyla sonuçlanan yangını Türk askerlerinin çıkardığını söyleyenler, bu iddialarını 2 kaynağa dayandırırılar. Bunlardan birincisi, Amerika Birleşik Devletleri'nin İzmir Konsolosu olan George Hertton'un kitabıdır.

İlginçtir yangın başlamadan 2 gün önce 11 Eylül'de İzmir'den ayrılan Hertton, emekli olduktan sonra 1926'da yayınladığı "Asya'nın Belası" adlı kitapta yangının sorumluluğunu Türklere yüklemiştir.

Bir diğer kaynak ise "İzmir 1922: Bir Kentin Yok edilişi" adlı kitaptır. Yazarı Margaret Hovsepyan Dobkin adlı bir Ermeni olan ve 1971'de yayınlanan bu kitabın görgü tanıklarının ifadeleriyle yazıldığı söylenmiştir. Bunların dışında dönemin yazılı medyasında yer alan konuyla ilgili haberler de Türklere suçlamak için kullanılmaktadır. Bunlardan biri de, Amerikan New York Times gazetesinin 15 Eylül 1922 tarihli haberidir. Gazete, "Türkler şehri intikam için yaktı" başlığı altında haberi geçmiştir. Benzeri haberler Yunan basınında da yer almıştır. Konuyla ilgili çalışanlar ise özellikle

yukarıda aktardığım kitapların yanı sıra Yunan basınında çıkan haberleri kaynak göstererek Türk askerini suçlamaktadır.

Bu iddialara yanıt verdiğimiz yazımızda, İngiliz Times ve Daily Mail gazetelerinin, yangını Yunanların çıkardığına ilişkin haberlerini aktarmıştık. Fransız Le

Temps ve Le Figaro gazetelerinin de yine aynı yöndeki haberlerini de paylaşmıştık.

Zaman içinde elimize yeni bilgiler geçti. Özellikle Fransız ve İngiliz gazeteleri arasında İzmir'deki yangına ilişkin önemli değerlendirmelere ulaştık. Bu gazetelerden La

Katolik dünyasının sesi durumunda olan La Croix'nın, Hristiyan Rum ve Ermenileri koruyacağı düşünülürken, tam tersi bir durum söz konusudur.

Croix, kullandığı ifadeler nedeniyle dikkate alınmalıdır. Katolik dünyasının sesi durumunda olan bu gazetenin, Hristiyan Rum ve Ermenileri koruyacağı düşünülürken, tam tersi bir durum söz konusudur. Gazetenin yangından yaklaşık 1 yıl sonra 14 Ekim 1923 tarihli sayısında, kurulma aşamasında olan Türkiye Cumhuriyeti'nin önemine işaret edilerek, "Türkler haksız yere suçlandı" denilmektedir. Türk askerinin İzmir'e girişinin anlatıldığı yazıda, "Madem Türkler İzmir'i yakacaktı, neden bunu 9 Eylül'de yapmadı da, 4 gün bekleyip, 13

Eylül’de yangın başlattı” diye sorulduktan sonra “Karşımızda ele geçirdiği kenti yakacak kadar düşüncesiz bir ordu yok. Mustafa Kemal ve askerleri böyle akılsızca bir işe ne girer ne de izin verir” denilmektedir.

Aynı şekilde Le Matin gazetesi de, 25 Eylül 1923 tarihinde yayınladığı İzmir Yangını ve gerçekler başlıklı bir haberde, olayın üstünden geçen 1 yılın ardından gerçeklerin daha iyi anlaşılmasına

başlandığını yazmaktadır. “İzmir’i, Yunan askerlerin hiç gitmeyeceğini düşünen, ama 9 Eylül’de denize atlayıp kaçtıklarını görmekten duydukları hayal kırıklığı ile kentin Hristiyan unsurları yaktı. İzmir’de artık kalamayacaklarını bilen Rum ve Ermeniler, kendilerinden intikam alınır korkusuyla kaçarken, Türklere harabe bir kent bırakmak istediler” denilen yazıda, “Ortaya çıkan kanıtlara rağmen gerçekleri görmek istemeyenler hâlâ daha çoğunlukta” ifadeleri kullanılmaktadır.

La Croix: “Karşımızda ele geçirdiği kenti yakacak kadar düşüncesiz bir ordu yok. Mustafa Kemal ve askerleri böyle akılsızca bir işe ne girer ne de izin verir”

13 Eylül 1922 tarihinde başlayan büyük İzmir Yangını için 1 yıl sonra yeni bilgiler paylaşılan basın kuruluşlarından biri de İngiliz Daily Telegraph gazetesidir. Kasım 1923’de, Anadolu’daki savaşın ardından geriye ne kaldı sorusuna yanıt arayan gazete, 29 Ekim’de

ilan edilen Cumhuriyet hakkında çok olumlu değerlendirmeler yaptıktan sonra İzmir Yangınına değinmektedir. Avrupa kamuoyunun taraflı haberlerin ve bilgilerin etkisi altında kaldığını hatırlatan gazete,

Türkler hakkındaki önyargılar nedeniyle yalanlara inanıldığını belirtti. “Müttefikimiz Yunan ordusunun yenilmesi Küçük Asya’daki (Anadolu), İzmir’deki Hristiyanların da yenilmesi demektir. Mesleğe yeni başlamış bir dedektifin bile kolayca çözebileceği İzmir Yangınında suçluların Rumlar ve Ermeniler olduğu daha uzun süre inkâr edilemez” denilen yorumda, “Hiçbir gerçek ebediyen saklanamaz” sözlerine de yer verilmiştir. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Birinci Dünya Savaşında **OSMANLI ALMAN İTTİFAK ANTLAŞMASI**

■ *Almanya 1 Ağustos 1914'te
Dünya Savaşı'na girecek; ertesi
gün Sadrazam Sait Halim Paşa ile
Almanya Büyükelçisi Wangenheim
arasında bir gizli ittifak antlaşması
imzalanacaktı.*

Osmanlı ordusunun bozguna uğradığı 1912-1913 Balkan Savaşları sürerken, İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenlerinden Enver Bey ve bağlıları, yenilgilerden sorumlu tuttukları Kamil Paşa hükümetini 23 Ocak 1913 günü gerçekleştirdikleri Babıali Baskını ile devirip, Başbakanlığa Mahmut Şevket Paşa'yı getirmişlerdi. Ancak bozgun yeni hükümet döneminde de sürecekti; Edirne'nin Bulgarlarca işgali üzerine Başbakan Mahmut Şevket Paşa, 3 Nisan 1913 günü Alman askeri ataşesi¹ ve 17 Nisan 1913 günü Alman Büyükelçisiyle² yaptığı görüşmelerde orduyu düzenlemek üzere Almanya'dan uzman generaller isteyecekti.

Osmanlı ordusunu düzenlemek göreviyle İstanbul'a hareket eden Alman generaller, *Reclams Universum* dergisinde.

Aylar süren görüşmeler sonunda 9 Kasım 1913 günü imzalanan sözleşmeyle, başında General Liman von Sanders'in bulunduğu Alman Askeri İslah Heyeti 14 Aralık 1913 günü İstanbul'a geldi.³ Alman *Reclams Universum* dergisi, Osmanlı ordusunu düzenlemekle görevli Alman subayların fotoğraflarını ve adlarını yayınlayarak bu olayı dünyaya duyurmuştu.⁴

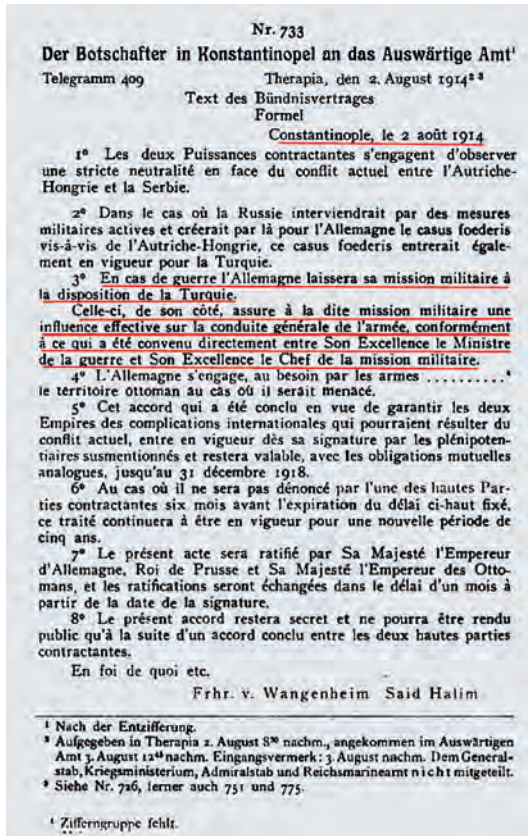
Liman von Sanders, Bronsart von Schellendorf, Weber, Perrinet von Chauvenay, von Feldmann, von König, Mühlmann, Buchardi, Nicolai, Prof. Dr. Mayer'den oluşan Alman heyete sonradan katılanlarla, Osmanlı ordusundaki Alman subayların sayısı kısa sürede 70'i geçecek, savaş yıllarında binleri aşacaktı. Alman Askeri Islah Heyeti'nin gelişinden bir yıl bile geçmeden Almanya 1 Ağustos 1914'te

Dünya Savaşı'na girecek; ertesi gün Sadrazam Said Halim Paşa ile Almanya Büyükelçisi Wangenheim arasında bir gizli ittifak antlaşması imzalanacaktı.

2 Ağustos 1914 tarihli Türk-Alman İttifak Antlaşmasının 2. maddesine göre: *"Rusya, etkin askeri müdahalelerde bulunur ve bu durum Almanya için Avusturya-Macaristan'a ittifak nedeni (Casus*

Foederis) oluşturmursa, bu ittifak nedeni Türkiye için de geçerli olacak" ve 3. maddesine göre: *"Harp durumunda, Alman Askeri Heyeti Türkiye'nin emrine verilecek. Öte yandan Türkiye, Ekselansları Harbiye Nazırı ve Ekselansları Askeri Heyet Başkanı'nın birlikte vardıkları antlaşmaya uygun olarak, yukarıda sözü edilen Askeri Heyet'e Ordunun (Türk Ordusu) genel yönetimi konusunda gerçek bir etkinlik sağlayacaktır."*⁵

İttifak Antlaşması'nın 3. maddesinde, Osmanlı Harbiye Nazırı Enver Paşa ile Alman Askeri Heyeti Başkanı Liman von Sanders'in, savaş durumunda Osmanlı Ordusunun yönetiminin Alman Askeri Heyetindeki

02.08.1914 günlü gizli antlaşmanın, savaştan sonra 1921'de Almanya'da yayımlanan Fransızca metni

Enver Paşa ve Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm-1917

Alman Generallere bırakılması konusunda anlaştıkları yazılıydı. Bu maddenin nasıl yazıldığını Liman von Sanders şöyle anlatıyordu:

- "1914 yılının

Ağustos ayının ilk günlerinde bir akşam Tarabya'daki Alman Sefareti'ne çağrıldım. Orada, Büyükelçi Baron von Wangenheim ve Enver Paşa ile karşılaştım. Bana

Göben zırhlısı propaganda kartpostali

söylediklerine göre, Almanya ile Türkiye arasındaki gizli bir ittifak antlaşmasının taslağını yapmaktaydılar. Türkiye, Dünya Savaşı'na girdiği takdirde Askeri Misyon'un kullanılmasına dair tavsiyelerimi duymak istiyorlardı. (...) Benim tavsiyem, Askeri Misyon'un Türkiye'de kalması gerekirse ve Türkiye harbe girse, Alman subaylar harbin yönetilmesinde gerçekten söz sahibi olacakları görevlere getirilmelidir, şeklinde oldu. Askeri Misyon'la ilgili madde hemen Fransızca olarak yeniden yazıldı ve misyonun "influence effective sur la conduite generale de l'armee" (ordunun genel sevk ve idaresi üzerinde fiili tesir) sahibi olacağı belirtildi." ⁶

Antlaşma imzalandıktan bir gün sonra (3 Ağustos 1914) Alman genelkurmayı Akdeniz'de bulunan Göben ve Breslau savaş gemilerinin İstanbul'a gitmesini emretti. Ertesi gün (4 Ağustos 1914) Enver Paşa, Çanakkale Boğazı Komutanlığına

Enver Paşa'nın Rus donanmasına savaş ilan etmeksizin saldırı emri.⁹

şu emri veriyordu:

- "Bahri Sefid Boğazı Kumandanlığına. Çok gizli ve aceledir. Alman ve Avusturya savaş gemilerinin boğazdan girişine izin verilecek ve derhal buraya bilgi verilecektir. Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver."⁷

Enver Paşa bu emri verdiği tarihte Alman savaş gemileri Göben ve Breslau henüz Sicilya açıklarında idiler; 6 gün sonra (10 Ağustos 1914) Çanakkale boğazına ulaşabildiler ve geçip İstanbul'a geldiler. 22 Ekim 1914 günü Enver Paşa, adları Yavuz ve Midilli olarak değiştirilen bu Alman savaş gemilerine Rusya'ya saldırma emri verecekti:

- "Donanma Kumandanı Amiral

Suşon Paşa'ya. Donanmay-ı Hümayun, Karadeniz'de deniz egemenliği kazanacaktır. Bunun için Rus donanmasını nerede bulursanız savaş ilan etmeden ona saldırınız. Enver."⁸

Enver Paşa'nın 29 Ekim 1914 günü Rus limanları bombalanarak yerine getirilen bu emriyle Osmanlı Devleti, Dünya Savaşı'na girdi. İsmet İnönü'nün savaşa girişin zamanı konusundaki değerlendirmesi çok ilginçti:

- "Birinci Dünya Savaşına biz, İttihat ve Terakki hükümeti zamanında girmiştik. Bizim savaşa girdiğimiz zaman olan (Kasım) 1914'te, Alman büyük askerlerinin planlarında söyledikleri kayıtlara göre, savaş, Almanya için bile yitirilmiş sayılmak gerekiyordu. (...) Memleket Cihan harbine, kaybolmuş bir harbe (Almanya'nın yenileceği apaçık ortaya çıktıktan sonra) girmiştir. Almanya için, Almanya'nın kaybettiği bir harbe girmiştir."¹⁰

Osmanlı Devleti'nin Dünya Savaşı'na girdiği günlerde yayımlanan Punch dergisinin 11 Kasım 1914 günlü sayısında "Sahibinin Sesi" başlıklı karikatür; Almanya ile ilişkisinde Osmanlı'nın ne duruma düştüğünü en çarpıcı biçimde gözler önüne sermesi bakımından ilginçti.

Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusu 2 Ağustos 1914 günlü Alman ittifak antlaşmasının 3. maddesi uyarınca Alman generalerin komutası altına girdi. Savaş boyunca Alman generallerle Türk generaller arasında pek çok anlaşmazlık baş gösterecek; Atatürk de Osmanlı çıkarlarına aykırı davranan Alman generallerle anlaşamayacak ve Falkenhayn dayatmalarına isyan edecekti. Hakimiyeti Milliye gazetesinin 14 Mart 1926 günlü sayısında Atatürk, Enver Paşa'nın Osmanlı ordusunun yönetimini Alman generallere terkeden gizli ittifak antlaşmasını şöyle değerlendırıyordu:

"Başkumandan Vekili (Enver Paşa) her hareketinde bir ordu mahvederdi. Sarıkamış'ta olduğu gibi... O ve arkadaşları zaten daha önce Türk milletini ve ordusunu doğal olmayan bir duruma sokmuşlardı. Bu doğal olmayan durum ordunun yabancı bir Askeri Kurul eline terk ve tevdi edilmesidir. Bu bakış açısından Almanları ve Alman Askeri kurulumu eleştirmek istemem; asıl eleştiriye yaraşır olanlar doğallıkla bizim devlet başkanımız ve

Osmanlı Padişahı'nı Alman İmparatoru Kayzer'in namluya sürdüğü, üzerinde Türkiye yazılı bir top mermisi olarak gösteren "Sahibinin Sesi" başlıklı karikatürün alt yazısı şöyledir: Kayzer (Türkiye'ye güvence vererek): "Her şeyi bana bırak, senin yapacağın tek şey patlamak." Türkiye: "Evet, onu biliyorum ama, her şey olup bittikten sonra ben ne olacağım?"

özellikle de devlet adamlarımızdır. Türk ordusunun aciz ve yeteksiz olduğu kanısıyla o kurulun ayaklarına kadar giderek ve rica ederek ülkemize davet edenler, onlardı. Bu kurula Türk milletinin yeteksizliğinden ve beceriksizliğinden azık biçimde söz edilmiş, kendilerine adeta gelip bizi adam etmeleri önerilmiştir. Böyle bir başvuru üzerine gelen bir kurul, içine

Atatürk, I. Dünya Savaşı'nda, Çanakkale'de.

girdiği çevreyi ve o çevreye egemen olanları aciz, hatta onursuz görürse mazur görülebilir. Ben ordunun sınırsız koşulsuz bütün sırlarıyla Alman Askeri Kuruluna tevdi ve teslim edilmesinden çok üzgündüm. Daha karar verilmezden önce tesadüfen bu olayı öğrendiğimde

Enver Paşa ve Osmanlı ordusuna komuta eden Alman generallerden Hans von Seeckt.

sesimin erişebileceği makamlara dek itirazlarda bulunmayı görev saymıştım. İtirazlarıma hiç kimse yanıt vermedi. Yanıt vermeye gerek dahi görmedi."

Atatürk, o günlerde İttihat ve Terakki hükümetinin İçişleri Bakanı Halil

Menteş'e şöyle diyordu:

"Beyefendi, farkında değil misiniz ki artık bu memlekette milli bir Genelkurmay heyeti yoktur, bir Alman Genelkurmayı vardır..."¹¹

2 Ağustos 1914 günlü ittifak antlaşmasının 3. maddesinde, Osmanlı ordusunu Alman generallerin emri altına sokan Harbiye

Nazırı Enver Paşa, Osmanlı devletinin bu yolla kurtulacağına, yükseleceğine inanıyordu.

Atatürk ise bu anlayışa karşı şöyle diyecekti:

"Hangi bağımsızlık kurtuluş vardır ki yabancıların öğütleriyle, yabancıların planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir olayı kaydetmemiştir!"¹²

Tarihimize kanla yazılan bu gerçeği, hiç bir zaman unutmayalım, unutturmayalım. •

cengizozakincibd@gmail.com

ÖRTMEN TATİL MODUNDAN
ÇIKAMADIĞIMI NERDEN
ANLATI Kİ ?...

“Bir komedya ve bir felsefe.”

19. yüzyıl İngiliz komedyasının en önemli örneklerinden ve George Bernard Shaw'un başyapıtlarından biri olan İnsan / Üstüninsan, Shaw'un Don Juan teması üstüne yazdığı bir komedyadır.

Shaw bu komedyasında, Don Juan mitini tersine çevirerek yaşam gücü ve doğurucu evrim düşüncesini işler. Bu düşünceye göre, yaşamın doğurganlığı, doğanın en belirleyici yasadır; bu doğurganlık, daha ileriye evrilerek, üstün olana yaşam verir. Shaw'un, toplumsal çelişkilerin doğanın kendi mantığıyla aşılabileceğini ileri süren bu düşüncesi, bireyde kendini daha ileri yaşam bilgisini ve bilincini edinme çabasında ortaya koyar. Bu güç, kahramanlardan Ann'de, kadında yaşamın doğurgan itici gücü olarak ortaya çıkarken, Tanner'de yaşamın daha üst bilgisine erişme olarak ortaya çıkmaktadır.

Dünya edebiyatının en önemli yapıtlarından olan İnsan / Üstüninsan'ı edebiyatımıza, ünlü yazarımız Halikarnas Balıkcısı 1949 yılında kazandırmıştı.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un "Düzenzedeler" adlı kitabında yayımlanan yazısı

Yaşasın Fakirlik

İyi ki ülkede herkes zengin değil. Yoksa Nazım Usta, fakir bile kalmazdı. Açlıktan öldürdü o zaman.

"Fakirin fukaranın bol olduğu yerde biz de ancak üçbeş kuruş kazanabiliriz. Ayakkabısı eskidiği zaman yenisini alamayacak olanlar; mecburdur benim kapımı çalmaya"

Söz ağzından çıktıktan sonra Nazım Usta çevresine bakındı ve başını öne eğdi.

Kapısı yoktu Nazım Usta'nın çalıştığı yerin. Yol kenarında kullanılmayan bir evin üç basamaklı merdivenin dibinde çalışıyordu. Oturduğu sekmeni kaldırımdaydı. Onaracağı eski ayakkabıların bir bölümü basamaklarda, bir bölümü de kaldırımdaydı. Gün görmüş, müşteri nedir bilmiş bir ustaydı. Büyük bir olgunlukla gülümsedi:

"Çalınacak kapım var dediysem, lâfın gelişi dedim öyle. Bir vakitler benim de çalınacak kapım vardı. Fakat yaş ilerledikçe, ustalık geriledi. Bu iş de kuvvet ister. Kuvvet gitti mi, dükkân da gider, iş de gider. Sonra da bu yaşında, böyle sokak

ortasında ekmek arar insan."

Fakirlikten yana çok dertliydi. Hep, "Gözü kör olası" fakirlikten yakındı, durdu. Sonra bir ara elindeki işi bıraktı ve "Tövbe tövbe" demeye başladı.

"Ne oldu, usta ?"

"Allah fakirliğin eksikliğini göstermesin" dedi "Fakirler olmasa bana bu ayakkabıları kimler getirecek ki?... Allah fakirleri yaşatsın ki, biz ölmeyelim açlıktan... Yaşasın fakirlik..."

Korsanlar

Neden Bu Kadar

Seviliyor?

Yazan: NECEF UĞURLU

Korsan'lar herhalde dünyanın en sevilen eşkıyalarıdır, filmleri, romanları insanları alıp götürüyor, çok geniş bir hayran kitleleri var.

Son dönemlerde gündemde olan Karayip Korsanları filminin dünya toplam hasılatı 4 milyar dolarmış! 18. yy'da geçen hangi

konu insanların Karayip Korsanları "mitolojisi" kadar insanların ilgisini çekebiliyor, açık konuşalım hiçbir şey!

Korsan Müzesi / Londra

Ve diğer “korsansever etkinlikleri” saymakla bitmiyor 2002’den beri “korsan ağzı ile konuşalım” sloganıyla Korsan Severler Haftası bile kutlanıyor!

Son 200 yıldan daha da eskiler, MÖ 2000’lere kadar gittiği söylenen Finikelilerin başlatıldığı bu Korsan Kültürü nasıl

oluyorda, bütün şiddetine, kanlı deniz savaşlarına, yağmalara, şehirleri

kuşatmalarına, haraca kesmelerine; bazen de şehirleri zaptetmelere, adam kaçırma, rehin almalarla varan şiddetine rağmen bu kadar seviliyor, neden? İnsanlar akıllarını mı oynattı bu ne korsan sevgisidir. Şiddetin kötüsü, korsan ise iyisi olur mu?

**Şiddetin kötüsü,
korsan ise iyisi olur mu?**

Korsanların global bir izleyici, okuyucu kitlesi var, şaka değil.

Korsanlar hakkında sergiler, gösteriler, mesela (Exhibition: Pirates: The Captain Kidd Story, Museum of London Docklands, London, until October 30-2011)

Hani meşhur sözdür “denizden ne çıksa yerim”, “denizden eşkıya çıksa severim” tarzı bir yaklaşımla mı seviyor korsanlar?

İlginç olan bir başka husus ise Doğu Afrika kıyılarındaki şimdiki modern zaman korsanlarından korkar, nefret ederken neden 1600’lerin sonlarından, 1700, 1800 lerin korsanlarını, Kaptan Kara Sakal, Black Bart ve diğerlerini bu kadar seviyoruz? Somalili korsanların başı kel mi, ırkçılık mı yapıyoruz? Hele Tom Hanks’ın son filminde hepsinden nefret etmedik mi? Ama iş Karayiplere gelince

Sparrow’a bayılıyoruz. Karayip Korsanları’nın bizleri çeken romantizmi neden Somalili Korsanları’nda yok? Ya da yakışıklı bir Somalili korsan kaptanın şöyle güzel bir filmi daha yapamadı ondan mı?..

Şimdilik kimse Somalili korsan olmak

Tom Hanks'in son filminde Somalili korsanlardan nefret etmedik mi? Ama iş Karayilere gelince Sparrow'a bayılıyoruz.

istemezken “Karayip korsanı olmak kim istemez ki” durumu var. Elbette deniz tutanlar hariç, Karayiplerde korsan hayatına gıpta etmeyene rastlamak zor.

Son 200 yıllık dünya tarihinde özellikle Karayip Denizi ve Korsanlarını bu kadar romantik hale getiren nedir? Acaba bürokrasinin, hukuka geçişte devletlerin kuralları, medeniyet baskıları, yaptırımları mı

insanı sıkıp korsan olmaya heves ettiriyor?

Ve insanlar korsanlar gibi denizlerde baş kaldırıp özgür

Karayip Korsanları filmi / Jack Sparrow rolünde Johnny Depp ve rol arkadaşları

olmak mı istiyorlar?

Disney de az değil tabii; daha çocuktan alıştırdı insanlığı çizgi korsan filimlerine mesela Pirates of the Caribbean şarkısı “Ya ho Yo ho Pirates Life For me” şarkısını ezberden söyleyen çocukların bir kısmı şu an CEO; dünyayı idare ediyorlar.

Korsanların Gizli adalarına depoladıkları defineleri hangimizin rüyasına girmede ancak bütün bunlar yine de “Deniz Akıncıları” veya “Deniz Eşkıyaları” adı da verilen Korsan hayranlığını izaha yetmiyor. Baş kaldırma arzusu olabilir mi korsan hayranlığının derinlerinde yatan? Her insanın hayatında tepesi atıp direğine o “kara korsan” bayrağını çekmeyi arzuladığı anlar oluyor elbette ama bu arzu Blackbeard, Calico, Jack Rackham ve Black Bart’ın hırsızlıklarını acımasız şiddetlerini alkışlamaya, hayran olmaya neden olabilir mi?

Doktor, Mühendis, Hukukçu kaç arkadaşına Karayip Korsanı olmaya var mısınız diye sorduğumda bir tanesi bile hayır demedi. Yapamadık tabii ayrı konu.

Hayranı olduğumuz korsanların tarihine baktığımızda aslında hepsinin bir kral veya kraliçeye çalıştığını görüyoruz.

Bizim Osmanlı’da az değil bu konuda... Barbaros Hayrettin Paşa ise dünyada devlet tarafından en büyük unvan verilmiş tek korsan Kaptan-ı Derya, Donanma Komutanı, Amiral... Ötesi yok, denizlerin

kaptanı.

Kardeşi Oruç Reis ise denizlerin Fatih’i, Akdeniz ondan soruluyor Endülüs’den Müslümanları Kuzey Afrika taşıyan adam, İspanyollara kök söktürmüş bir denizci. Kaç Sparrow eder kimbilir; lakin şanını kahraman yapacak filmini bulamamış. Cerbe adası başlıbaşına bir film.

Barbaros'un Kardeşi Oruç Reis

Karayip Korsanları’nı bu kadar popüler yapan döneme baktığımızda o sırada kolonizasyon almış başını gidiyor keşifler, keşfedilen yerlere çökenlerin elinde kalır vaziyette, kolonici ülkeler denizlerde birbirlerinin üzerine korsanlarını salmakla meşguller. Ticaret yollarına korsanlarla hakim olmak, ticari gemilerdeki malları yağmalamak ama bunları korsanlara yaptırıp asla üstüne almamak o zamanın güçlerinin klasik numaraları, buna politika deniliyor hâlâ.

Peki biz bu korsanları niye seviyoruz, neden birer hırsız değil kahraman olarak görüyoruz?

Sanırım onların torunları tv-sinema endüstrisini yönlendiriyorlar; öyle ya babanın dedesi olmadıkça

korsanların savunulacak yanı yok!

Bizler de o filimler, dizilerin etkisinde bunlara tapıyoruz.

Mamafih Western filimlerinde kovboylar, içki yasağı dönemi gangsterleri de hep filmlerin kahramanlarıdır, aynı korsanlar gibi.

Eşkıyası bile kahraman Batı ile başa çıkmak sanat ister! O filmleri de onların torunları mı yapıyor? Hayır olamaz ama devletlerin çıkarlarına hizmet etmiş eşkıyaları bile kahraman yapacakları tek yer sanat! Bu film, dizi işi asla basit bir iş değildir.

Meşhur Kaptan Karasakal Güney Caroline'da Charleston'ı "Kraliçe Anne'in İntikamı" adlı gemisiyle kuşattığında sene 1718; yüklü bir para almadan kuşatmayı kaldırmıyor. Daha sonra aynı gemiyi batırıyor ve birden toplumla uyumlu olma arzusuyla Karasakal, Kuzey Caroline'a valisi Charles Eden'den kendisi ve adamları için resmi af istiyor; bu isteği kabul ediliyor. Hatta evlenip Bath Kasabası'na yerleşiyor, kısa zamanda komşularının davetlerinde boy gösteren sevilen bir evinin erkeği oluyor, ancak huylu huyundan vaz geçmezmiş, tekrar denize çıkıp işler çevirmeye başlıyor hatta kendisine af çıkartan vali ile ortak olduğu söylentisi ayyuka çıkıyor.

Ölümü tuhaf, başı kesiliyor ve fakat başsız vücudun denizde geminin etrafında bir kaç kez yüzerek dolandıktan sonra denize açıldığı rivayetler arasında.

Korsanların deniz hukukundaki yeri,

devletlerin korsanlarla ilişkileri gizli ilişkileri, inkarları çok uzun ve siyasi yoğunluklu hikayeler.

İspanyollar ise İngiliz, Fransız, Hollanda gemilerinin tümüne "korsan" diyorlar! Ticaret gemilerinin ise bazılarının devletleri tarafından kendilerine verilmiş yazılı yetkileri var, oldukça karmaşık bir durum. Ülke çıkarına donanmanın yapamadığını anlaşılan Korsanlar yapıyorlar.

Anne Boney ve Mary Reid ise iki kadın korsan, Calico'nun yanında yetişmişler, kadın oldukları için sonunda asılmıyorlar, ancak hapse girdiklerinde ikisi de hamiyleymiş.

Kadın korsanlar / Anne Boney ve Mary Reid

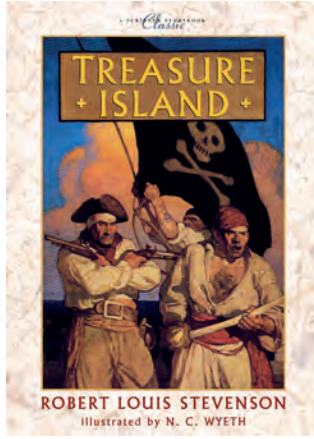
Devlet hesabına korsanlık yapmanın sonu devletlerin denizlerde barış yapmasıyla geliyor. İşsiz kalan korsanlar bu sefer kendi hesaplarına çalışmaya başlıyorlar, bir rivayet Edward Teach gibi izinli kaptanlar bu dönüşümde “Blackbeard” adını alarak kanunların karşısında pozisyon alıyorlar.

Bu sıralarda esirlerin çalıştığı plantasyonların zenginleri ise kimseyi dinlemeye niyetli değiller. Kaşla göz arasında Bahamalar’da kurulan Korsan Cumhuriyeti ise başka hikaye. 1720’lerde donanma korsanların karşısında mücadeleye başlıyor ve ticari gemilere geçmeyen ve kendi hesabına çalışanları idam ediyorlar.

Ancak savaş zamanları ve merkezi hükümetlerin zayıf olduğu anlarda yerel savaş lordlarının vasiyetiyle korsanlığın tekrar dirilişe geçtiği hep görülüyor. Somali’de olanlar gibi...

Korsan hikayelerinin bu kadar tutmasının tarihi ise 19.yy’da Robert Louis Stevenson adlı yazarın kendi çocuklarını eğlendirmek için “Hazine Adası”nı yazmasıyla başlıyor.

Haritalar, deniz, gizli define, konuşan papağanlar, tek kolu

Robert Louis Stevenson’ın Hazine Adası adlı eseri

kancalı korsanlar kısaca korsanlığın altın çağı ABD ve Avrupa kültüründeki kitlelerde yalnız çocuklar değil büyüklerde de müthiş bir karşılık buluyor.

Korsanların neden bu kadar sevildiklerini hâlâ anlamış değilim, ama itiraf edeyim korsanlara bayılıyorum, 12 kadem “dinghy”imle dolaştığım günlerde ufukta

hep onları arardı gözlerim; hani belki beni almaya gelmişlerdir diye.

Korsan Arnavut Mami’ye (Mahmut) esir düşen ve kurtulduktan sonra Don Kişot’u yazan Cervantes’in yerinde olmaya bile razı olabilirdim lakin esaret benim gibi mavi gözlü Cumhuriyetimde doğanlara göre değil, bir başına koskoca armadallara geçit vermeyen Nusrat’ımız, mayın gemimizi, komutanı Tophaneli Hakkı Bey, Atamız, silah arkadaşları, bütün özgürlük savaşçılarımız şehitlerimizin ruhları onların gerçek kahramanlıklarını anlatacak filmlerle şad olur inşallah.

Nusrat’ın kuru yük gemisi olarak kullanılmasına, ya da jilet olmasına müsaade etmeyip Tarsus Çanakkale Parkı’ndaki yerine koyan akıl, vicdan, idrak ve yürekler çoğalsın, hiç bitmesin inşallah...•

Saygıyla Efendim.

necefugurlu@gmail.com

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Handling (İng.)
a-Savunma sanatı
b-Yasal olan
c-Hafif şarkı
d-Yer hizmetleri

2 Fizyoterapi (Fr.)
a-Nikel kaplama
b-Fizik tedavi
c-Bencillik
d-Bitkibilimi

3 Episot (Fr.)
a-Toplum hekimliği
b-Çözümleme
c-Dilim
d-Devingen

4 Diaspora (Fr.)
a-Tatlı çörek
b-Yöntem, kural
c-Kapris yapan
d-Kopuntu

5 Transplantasyon (Fr.)
a-Organ nakli
b-Uzağı görememek
c-Atıştırılmalık
yiyecek
d-Böcek öldürücü

6 Meridyen (Fr.)
a-Yelkenli gemi
b-Başkalaşım
c-Boylam
d-Denizbilimi

7 İndikatör (Fr.)
a-Barut kesesi
b-Gösterge
c-Düşünüş yolu
d-Yönelteç

8 Partikül (Fr.)
a-Gelenekçi
b-Özgü anlatım
c-Gezegen
d-Parçacık

9 Remix (İng.)
a-Karışık durum
b-Kalın puro
c-Bindirim
d-Müzik yapıtı

10 Mega (Yun.)
a-Büyük,
devasa
b-Aldatma
c-Kalın sicim
d-Kargaşa

11 Puzzle (İng.)
a-Kauçuk kaplama
b-Yapboz
c-Yeraltı siperi
d-Ölçü birimi

12 Ekstrem (Fr.)
a-Bilinmezci
b-Acıdan zevk alan
c-Aşırı
d-Kimyasal
element

13 Periferi (Fr.)
a-Kıyı, çevre
b-Denetçi
c-Yırtmaçlı ceket
d-Sihir yapan

14 Podyum (Fr.)
a-Çıkmalık
b-Uzun bluz
c-Kovuşturmak
d-Dirençli

15 Steril (Fr.)
a-Savaş gemisi
b-Moda yaratan
c-Resim türü
d-Arınık

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce, (Yun.) Yunanca

Yanıtlar:
151.
sayfada

Büyük Yapıtlarımız

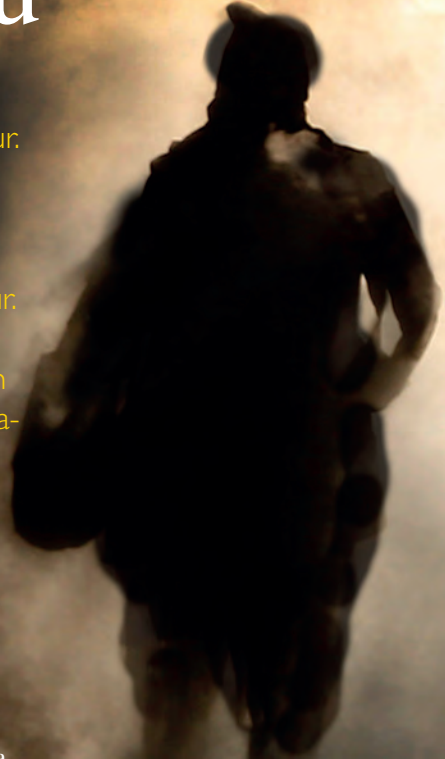
Konur Ertop

“Bu Dünya Bir Cehennem Çukuru”

► Osmanlı tarihi bitmez
tükenmez savaşlarla doludur.
Zaferler, yenilgiler, şehitler,
gazilerle dolu savaş anla-
tıları arasında esirlerin akıl
almaz serüvenleri de yer alır.
Yabancı esirlerin Osmanlı
topraklarında, Türk esirlerin
ise yabancı topraklarda yaşa-
dıklarını kırk dökük anıla-
rından öğreniyoruz.

Eski edebiyatımızda özyaşa-
möyküsü, anı, günlük türlerin-
deki ürünler pek az sayıdadır.
16. Yüzyıl sonunda Baf kadılığı
göreviyle Kıbrıs’a giderken
Akdeniz’de Malta korsanlarına
esir düşen Macuncuzade Mustafa
Efendi’nin anıları, günümüze
ulaşan bu yapıtların en eskile-
rinden biridir.

Kölesi Rıdvan'la birlikte Malta zindanına götürülen Macuncuzade'nin anılarından, buradaki yaşamıyla ilgili ayrıntıları öğreniyoruz:

Malta kalesinde esirler gündüzleri mesleklerine, sanatlarına uygun işerde çalıştırılıyor. Aileleriyle birlikte esir düşenlerle varlıklı kimseler ayrı evlerde kalabiliyor. Zindanın bir köşesi mescit olarak kullanılıyor.

Esir askerlerin, Macuncuzade gibi görevlilerin kurtulmalıkları ödenerek ülkelerine dönmelerini sağlamak Osmanlı devletinin görevi. Macuncuzade'ye beş yüz filori kurtulmalık biçilmiştir. Bunun ödenmesi için Padişah 3. Mehmet'e, annesi Safiye Sultan'a dilekçeler

Macuncuzade Mustafa Efendi'nin Malta Esirleri adlı eseri

sonra da esirlik günleri noktalanıyor...

Temeşvar'lı Osman Ağa'nın esirlik serüveni ise çok daha çileli, anıları daha ayrıntılı.

Bugün bir Romanya kenti olan Temeşvar 16. Yüzyıl ortasından başlayarak bir buçuk yüzyıl süreyle Osmanlı ülkesine bağlı kalmıştı.

Osman Ağa bu kalede süvari üstçavuşuydu. II. Viyana kuşatmasının ardından Avusturyalılara esir düştü. On yılı aşan esirliği sırasında başından geçenler "Gâvurların Esiri" kitabındadır.

Viyana kuşatması bozgunla sonuçlanmış, Osman Ağa görevle gönderildiği, yine bugün Romanya'da bulunan Lipova kalesinde esir düşmüştü. Bir yargıç teğmene savaş ganimeti

İki yılı aşan Malta serüveninin ardından İstanbul'da bir Hristiyan esir Macuncuzade'ye karşılık serbest bırakılıyor ve esirlik günleri noktalanıyor...

olarak verildi. Kurtulmalık parası getirirse özgür kalacaktı.

Temeşvar'a giderek parayı buldu. Dönerken Macar soygunculara parasını kaptırdı.

Ancak kurtulmalık parasına yeniden kavuşması onu özgürlüğüne kavuşturamadı. Efendisi parayı cebine indirdi, Osman ağa aylarca zindanda yattı. Bir İtalyan gemisine forsa olarak satılmaktan güçlükle kurtuldu. Ateşli bir hastalığa yakalandığında gübre yığını üzerine fırlatıldı. Kırbaç cezalarına çarptırıldı.

Kaçma girişimi sonuçsuz kaldıktan sonra zindana atılmıştı. Kale komutanı olan generalin atlarına bakmayı üstlenmesi rahat yüzü görmesini sağladı. Bu sırada hep Türk bölgesine kaçmayı tasarlıyordu. Generalin bölgeden ayrılırken onu da yanında götürmesi ise bu olanağı ortadan kaldırdı.

Birlikte gittikleri şatoda generalin eşi olan kontesten hep iyilik gördü. Generalin ölümünden sonra kontes onu Viyana'daki kayının hizmetine gönderdi. Oradan da imparatorluk savaş divanı danışmanın hizmetine verildi.

Burada yedi yıl geçirdi. General'le Bavyera, İtalya, Macaristan gezilerine katıldı. Hristiyan dinine geçerse rahat bir geleceği olacağını söylediler, bu öneriyi kabul etmedi.

Karlofça Antlaşması (1699) sonunda Avusturya-Osmanlı sınırının her iki yönden yurtlarına dönenlere açılması, Osman'a da uzun esirlik yıllarını geride bırakma

olanağı kazandırdı.

Artık 28 yaşındaydı. İmparatorluk subayı kılığına girmişti. Koynunda sahte pasaportuyla, yanında üç kader ortağıyla yola koyuldu. Beklenmedik tehlikelerle karşılaştıysa da Belgrad'a, oradan da Temeşvar'a ulaşmayı başardı.

Çektiği çile ona acılar verirken yeni bilgiler, yaşam deneyleri de kazandırmıştı. Yaşadığı ülkeleri yakından tanımıştı. Okuması yazması vardı. Almancayı öğrenmişti. Pastacılık, tatlıcılık sanatında da ustalaşmıştı.

Okuması yazması vardı. Almancayı öğrenmişti. Pastacılık, tatlıcılık sanatında da ustalaşmıştı.

Temeşvar'a döndüğünde Osmanlı devletinin valilik divanında çevirmen olarak görevlendirildi.

18. Yüzyıl başlarken Osmanlı-Avusturya sınır komisyonunda çalışıyor, esir olarak bulunduğu topraklara şimdi özel görevlerle gönderiliyordu.

Evlenip çocuk çocuğa karışmış, mal mülk sahibi olmuştu. Temeşvar, ardından Belgrat Osmanlıların elinden çıkınca Osman Ağa bir süre Vidin'de çalıştı; daha sonra ailesiyle İstanbul'a göç etti. Bu dönemde

Okuması yazması vardı. Almancayı öğrenmişti. Pastacılık, tatlıcılık sanatında da ustalaşmıştı.

Babîâlî’de çevirmenlik yaptı.

Yapıtları arasında esirlik anılarının yanı sıra “Nemçe (Avusturya) Tarihi”, bir de Osmanlı diplomasi belgelerinin yer aldığı “Kitab-ı İnşa” adlı derlemesi bulunmaktadır.

Osman Ağa anılarına başlarken sınır boylarında parlak zafer günlerin artık geride kaldığı günlerde yaşananları şöyle aktarıyor:

“Hemen her gün kaleminizin

dolaylarına, hatta bazen önüne kadar gelip eşkıyalık ve talan yapıyorlardı. Rastladıkları yolculara, bahçıvanlara ve öteki iş gücü sahiplerine saldırıp ya öldürüyor ya da esir alıp kurtulmalık karşılığı serbest bırakmak üzere kendi kalelerine götürerek zindana atıyorlardı. Biz de tıpkı onlar gibi atlı ya da yaya talan birliklerimizle onların kalelerine kadar akın ediyor, elimize ne geçerse toplayıp götürüyor, böylece savaşarak oradan oraya koşup duruyorduk.”

Almanlar Osman Ağa’nın görevle gönderildiği Lipova’yı kuşatmış, yetkililer kaleyi anlaşmayla teslim etmek zorunda kalmıştır. Ancak yabansı bir saldırı, kanlı uygulama yaşanır:

“Bir hayli kadın ve erkeği soyup

soğana çevirdikleri gibi bir hayli-sini de öldürdüler. Bazı askerler kadınların, erkeklerin karınlarını deşip para yutup yutmadıklarını bile araştırdı. Çırılçıplak ölümler yol boyunca serili kaldı.

Alman subayları bu zorbalıkları önlemek istedilerse de başa çıkamadılar. Hatta ata binmiş generallerin Müslümanları soyan ya da öldüren birkaç askeri vurup yere serdiğini gördüm. Buna rağmen ötekiler oralı bile olmayıp yağmaya devam ettiler.”

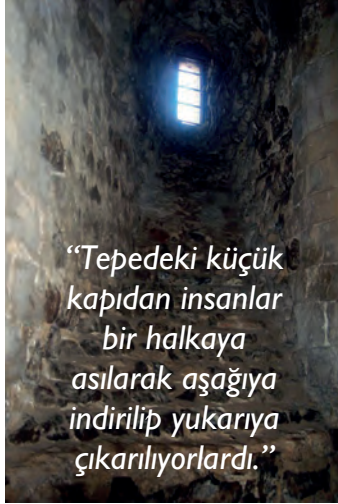
Bundan sonra başından geçenleri anılarının bir yerinde şöyle özetleyecektir:

“Allahın iradesiyle esir düşmüş bir Müslümanım. Zindanlarda yattım. Türlü sıkıntılarla inlemek zorunda kaldım. O zamanki efendim kurtulmalık paramı kuruşu kuruşuna

aldığı halde bana karşı daha sert, daha insafsızca davranmaktan başka bir şey yapmadı. Böylece nice yıllar bir köle gibi hizmet gördüm.”

Bir ara ürkütücü bir zindana kapatılmıştır:

“Tepesinde küçük, sağlam bir kapı, daha doğrusu bir kapak vardı. İnsanlar buradan bir halkaya asılarak aşağıya indirilip yukarıya çıkarılıyorlardı. (...) Zindanın

“Tepedeki küçük kapıdan insanlar bir halkaya asılarak aşağıya indirilip yukarıya çıkarılıyorlardı.”

içinde bir adam dimdik ayakta duramıyor, dolaşmak isterse eğilmek zorunda kalıyordu.

(...) Çok kalın iki kalas vardı.

Bu kalasların birinde ayaklarımızı, ötekinde de kafalarımızı sokacağımız delikler vardı. Tam bir insan kafasının gireceği büyüklükte yapılmış bu deliklerden birisi başını sokunca sadece yüzü meydana kalıyor, boynuna rastlayan kısımda bulunan kalın bir demir halka kapatılıp kilitleniyordu.

(...) Günlük tayınımız yüz dirhem (325 gram) kepekli ekmekle acı kuyu suyundan ibaretti."

Serüveni onu birbirinden ilginç insanlarla karşılaştırmıştır:

"Erkek kılığına girmiş ve hafif süvari alayında asker olarak birkaç yıl hizmet görmüştü. Ama günün birinde savaşırken yaralanınca kadın olduğu anlaşılmış, bunun üzerine alaydan kovulmuştu. Çok cana yakın bir kadın, sapına kadar dişiydi."

Kötülük gördüklerinin yanı sıra belleğinde, iyilik gördüklerinin anıları da yer almıştır. Sıkıntılı bir zamanında Viyana'daki iyi yürekli hanımı, düşüne bir melek gibi girecektir:

"Birden karşımda dağın doruğu beliriyor. Oraya doğru koşuyorum. Bir de ne göreyim, doruğun tepesinde taştan yapılmış bir saray yükselmiyor mu? Hemen saraydan içeri dalıp köpeklerden kurtuluyorum. Sarayın içinde merakla dolaşmaya başlayınca, ansızın karşımda Viyana'daki hanımı

görüyorum. Yapayalnız ortalıkta dolanıp duruyor. Beni görünce gülümsüyor ve 'Korkma sakın!' diyor."

Ağır yazgısı karşısında umudunu hep koruyabilmiştir:

"İnsan soluk alabildiği sürece umudunu kesmemeli, önemli olan hayatta kalabilmektir; mal ve para her zaman yeniden elde edilebilir; ama hayat asla..."

Serüvenin sonunda yeni, verimli bir yaşama atılacaktır:

"On yedi yıl süreyle çevirmenlik görevinde bulundum. Çoğu üç tuğlu vezir olan on bir tane paşanın yanında hizmet gördüm. Cenabı Allah'ın inayetiyle elhamdülillah sayısız yazışmalar yapıp nice görevlerde ve başka işlerde bulundum. Sık sık Erdel, Arad, Szegedin ve Petrovaradin generallerine gönderilip çok önemli görüşmelere katıldım."

Anlattıklarını noktalarken çileli günlerini geçirdiği dünyayı kendi doğal çevresiyle karşılaştırmaktan da kaçınmayacaktır:

"Şimdi burada (İstanbul'da) zavallı varlığını sürdürmeye çalışıyorum. Atalarımızdan kalmış şu sözü anımsıyorum:

'Hak dininde olan için bu dünya bir cehennem çukurudur, gâvur için ise bir cennettir.' "

İşte kendimi bu şekilde avutuyor ve şu dünyada kalan günlerimi alçakgönüllü bir sabır ve bir ruh huzuru içinde geçirmeye çalışıyorum." •

konurertopbd@gmail.com

“Emrolunduğun gibi dosdoğru yürü”

HUD Suresi (112. Ayet)

Yazan: ÖMER DEDEOĞLU

“Hud Suresi beni ihtiyarlattı”

Hız. Muhammed (SAV)

Örnek Türk münevveri, merhum Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk ömrünün son zamanlarında yazdığı Deizm isimli kitabında adeta Türkiye’de inancın nereye gittiğini görmüş ve bu kitabı bir uyarı mahiyetinde hazırlamış. Dine dayalı hamasetin yaygınlaştığını ve din kisvesi altında türlü edepsizliğin yapıldığını zaten yıllardır bizlere kitapları aracılığı ve televizyon ekranlarından anlatır dururdu. Fakat insanların artık, bu yanlış uygulamalar yüzünden dinden imandan soğuduğunu ve Ateizme

kaydığını sezmiş, bunun üzerine de toplumun ruhani aydınlanmayı büsbütün boşlamaması için en azından Deizme yönelmelerini salık vermiştir. Bunu yaparken Ateizmi kötülememiş fakat bir ilahiyatçı olduğu için ve insanlarda ani bir içsel boşluk yaşanmaması için Deizmi uygun görmüştür diye yorumlayabiliriz.

Peki Yaşar Nuri Hoca kitabında neler anlatmış? Okuduğum zaman aldığım notlar üzerinden sizinle kısaca paylaşmak isterim:

- Kur’an’da hidayete varışı engelleyen olumsuzluklar: zulüm,

nankörlük, fık (bozuk-rezil yaşayış), yalancılık ve israf

• Kur'an'da hidayete varış kolaylaştıran sebepler: barış-severlik

• Kur'an hidayetinden "İslam" adına yararlanmak için ön şart insan olmaktır. Aklın ve zorunlu genel ilimlerin hakkını vermek genel ve doğal şartlardır.

"Eğer bir namaz insanı dürüst ve hakka saygılı hale getirmiyorsa o namazın karşılığı Allah'ın laneti olacaktır"

Maun Suresi

• Uzak durulması gereken üç şey olarak: İnsan haklarına saygısızlık, paylaşımsızlık, riyakarlık sayılmıştır. İslam'da ibadet anlayışı şükran üzerine kuruludur. Kişinin niyeti ve samimiyeti belirleyicidir.

Samimiyetle iman birinci ve temel hedeftir. Kur'an ise bu değer korunması için indirilen kitaptır. Laiklik ise dini despotizmi aşmanın yegâne yoludur.

• Kur'an, dayatma şirk dininden kaçan kahra uğramamış samimi ve dürüst insana: *"Bu olup bitenlere bakarak Allah'a imanını zedeleme; Allah'a inan güven. Bu iman ve güvenini sağlam ve sabit tutarsan senin ebedi kurtuluşun benim taahhüdüm altındadır; merak etme"* der. Kur'an dindarlığın sadece Allah ile insan arasında bir değer ölçüsü olmasını esas almıştır.

• Teo-sosyalist ve filozof Paul Tillich'den alıntı yapmış: *Her*

Akıldan uzaklaştırılan iman (sonuç olarak da din) kişiselleşir. Böyle olunca da gerçeğe ve genele sırt dönerek, kişinin egosuyla eşitlenir.

insanın gerçek tanrısı, onun söz ve iddialarındaki tanrısı değil, son ve bağlayıcı realite olarak seçtiği değerdir.

Deizmin esas temeli Akıldır.

• Akıl insanlara verilen en güçlü peygamberdir. Dinlerden beklenenleri akıldan beklemedikçe insanlığın iflah etmesi söz konusu değildir. Mükellef, yükümlü tutulduğu şeyin mahiyetini dinsel nakillere ihtiyaç duymadan aklıyla da bilebilir. Mesela zulmün kötülüğünü bilmek için nakle ihtiyaç yoktur. Akıl komutandır, din asker. Akıl ve dinin kucaklaşması nur üstüne nurdur. Dini anlayabilmek için ilme sahip olmak lazım. Akıl sahibinin

hem lehinde hem aleyhinde olanı, tutku ise sadece onun lehinde olanı gösterir. Aklın doğruları birer gerçektir, oysa ki dinin doğruları birer yargıdır. Zihin kullanılan bir mekanizma olmalı. Kuran aklın varlığını yeterli görmez, aklın faal kullanılmasını ister. İlk ve en büyük peygamber akıldır. Tanrısal cevherdir. Akıldan uzaklaştırılan iman (sonuç olarak da din) kişisel-leşir. Böyle olunca da gerçeğe ve genele sırt dönerek, kişinin egosuyla eşitlenir.

“Allah, pisliği, aklını işlet-meyenler üzerine bırakır” Yunus Suresi (100. Ayet)

• Kur'an, Allah ile aldatma yolunda olan bir dinci hegemon-yaya karşı insanoğluna kaçıp başının çaresine bakmasını bizzat Allah tarafından doğal hak olarak vermiştir. Kuran yozlaştırılmış dini yaşamama hakkını bize veriyor. (Not: Bu, insanların “günah işleme hakkı vardır” söyleminden daha az tehlikeli gibi duruyor açıkçası.)

• Kur'an'ın altını ısrarla çizdiği temel başvuru adresleri:

- 1-Allah'ın işletilmesini ısrarla emrettiği akıl
- 2-Kur'an'ın bizzat kendisi
- 3-Bilim
- 4-Ortak evrensel insani değerler
- 5-Varlık ve insana egemen olan yaratılış kanunları

Varlık ve oluşla, hayatta egemen olan kavram ve ilke güzelliştir. İyi ve kötüyü tanıtan kudret ise akıldır.

• Deizm Allah'a iman-sızlık değil yozlaştırılmış dinsel

yaşantıdan uzak kalmaktır. Allah'a imanı tehlikeye atıp ateist olmak-tansa, ibadetleri terk edip Allah'a imanı korumak yani deist olmak elbette yeğdir.

• Kur'an'a göre Allah'ın yetkilerini kullanan birileri devrede olduğu sürece insanlığın mutluluğu mümkün değildir. Not: İslam'ın özünde ruhban sınıfı olmaması bu hususu desteklemektedir.

• Ölüm sonrası kurtuluşun yeterlilik şartları:

1-Allah'a iman

2-Ahirete iman

3-Barışa, iyilik ve hayra yönelik hizmetler sergilemek.

“Benimle, yarattığım kişiyi baş başa bırak” Müddessir Suresi (11. Ayet)

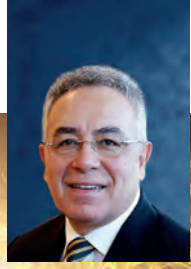
“Benimle, o nimete boğulmuş yalancıları baş başa bırak” Müzzemmil Suresi (11. Ayet)

Merhum Hoca, Deizm kitabında, yukarıdaki başlıklarla konuyu izah etmeye çalışmış. Okunduğu zaman pek de tehlikeli durmuyor değil mi? Söylediği özünde: “Kuran, Deizmi teşvik eden bir kitap değil ama, ona kapı aralayan bir kitaptır.”

Bu yazıyı, Yaşar Nuri Hoca'nın kitabında kullandığı, Zen Budizmine ait bir söz ile noktalamak isterim:

“Ne kadar bağdaş kurup otursan da bağdaş kurup oturmakla Buda olunmaz”

Aydınlık yarınlar dileğiyle. Işıklar içinde uyu değerli insan...•

Çin

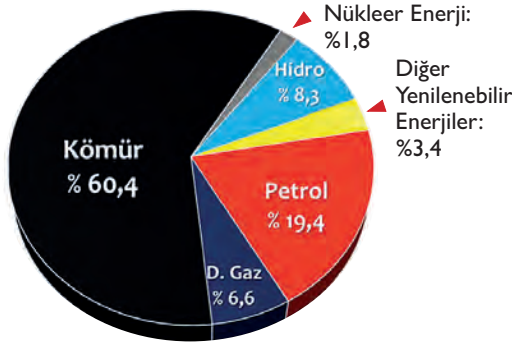
5 ve Enerjide Dönüşüm

Çin'in enerji tüketiminde yenilenebilir kaynakların payının hızla artırılabilmesi için yeni ve iddialı hedefler belirlendi.

Çin, 1,41 milyar nüfusu ve dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi (1989-2018 arasında yılda ortalama %9,6 büyüdü. 2018'de yaklaşık %6,7)¹ ile halen enerji tüketim ve üretiminde de dünyada ilk sırayı alıyor. Geçtiğimiz

yıl, dünyada tüketilen toplam birincil enerjinin %23,2'sini Çin tüketti. ABD, %16,5 ile Çin'in gerisinde yer alırken, AB %12,5'ünü tüketti. Çin'in enerji tüketimi, son on yılda (2006-2016) ortalama %4,4 artarken, ABD'nin enerji tüketimi

Çin'in Birincil Enerji Tüketiminde Kaynakların Payları (%), 2017

- Çin Birincil Enerji Tüketimi: 3,13 milyar ton petrol eşdeğeri
- Dünya Birincil Enerji Tüketimi: 13,51 milyar ton petrol eşdeğeri

Kaynak:
BP Statistical
Review of
World Energy,
Haziran 2018

ortalama %0,3, AB'ninki ise %1 oranında azaldı.² Sadece bu veriler bile, Çin'in dünya enerji tüketimindeki ağırlığını açıkça ortaya koyarken, Çin'in önümüzdeki yıllarda izleyeceği enerji politikalarının, küresel ölçekte de belirleyici olacağının somut işaretlerini veriyor.

Çin'in 2017 yılında tükettiği birincil enerjinin %60,4'ü kömürden, %19,4'ü petrolden, %8,3'ü hidroelektrikten ve 6,6'sı doğal gazdan sağlandı.

Bir yandan büyük kentlerde hava kirliliğinin hızla artması, diğer yandan Çin'in özellikle petrol ve doğal gaz tüketiminde dışa bağımlılığı, enerji politikasında köklü değişiklik gereksinimini doğurdu.

2016-2020 dönemi için hazırlanan 13. Beş Yıllık Plan'da, enerji tüketiminde yenilenebilir kaynakların payının hızla artırılabilmesi için ihtiraslı denebilecek hedefler belirlendi. Plan'ın temel amaç ve hedefleri şöyle özetlenebilir:³

- Fosil kaynaklar dışındaki enerji kaynaklarının enerji tüketimindeki toplam payını; 2020'de %15'e, 2030'da %20'ye yüksel,
- 2020 yılında yenilenebilir kaynaklardan

elde edilen elektrik kurulu güç kapasitesini 680 GW'a (680,000 Megavat'a) çıkar,

- 2020 yılında rüzgârdan elde edilen elektrik kurulu güç kapasitesini 210 GW'a çıkar,

- Denizde rüzgârdan ve okyanustan elde edilecek elektrik yatırımlarını destekle,

- Yenilenebilir enerji teknolojilerinde yenilikçi buluşlara öncülük et,

- Çin'in yenilenebilir enerji sanayisini daha fazla destekle ve bu alandaki yabancı şirket ağırlığını azalt.

- Yenilenebilir kaynaklardan elde edilebilecek elektriğin kapasitenin altında katkı koymasına neden olan sorunları ortadan kaldır.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın her yıl Kasım ayında çıkardığı

“World Energy Outlook” adlı yayın, 2017 yılında Çin için özel bir bölüm hazırladı. Bu raporun bazı temel saptama ve öngörülerini (özetleyerek ve yorumlayarak) paylaşmaya çalışalım:

Çin yeniden “normale” dönüyor⁴

Çin’in, enerji alanındaki geleceğinin, geçmişte izlenen seyirden hayli farklı olacağı anlaşıyor. Geçmişteki en belirgin özellik, yüz milyonlarca Çin yurttaşının yoksulluktan (enerji yoksulluğu dahil) kurtarılabilmesi için başlıca çare olarak seçilen çok yüksek kalkınma hızı ve enerji tüketiminde çok ağırlıklı olarak (en kolay erişilen ve görece ucuz kaynak olan) kömürün kullanımıydı. Kömürün payı, uzun süre %80’lere yakın bir payda seyrettikten sonra, 2017’de hâlâ çok yüksek bir yüzde olan %60’a geriledi. Çin, son yıllarda bu yoldan hızla uzaklaşırken, daha hizmet sektörü ağırlıklı bir ekonomiye dönüşmeye ve enerji karışımında, daha temiz kaynakların kullanımına yöneliyor. Bu yeni (ve olumlu) yönelimin, geçmişteki enerji yoğun gelişme sürecinde olduğu gibi, hem Çin’de hem de küresel ölçekte önemli etkileri olacaktır.⁵

Yavaşlayan büyüme hızı

Çin’in enerji talep artış hızının, ciddi azalma göstererek; yılda ortalama %1 oranında gerçekleşmesi bekleniyor. Bu yüzde, 2000 -2016 döneminde gerçekleşen ortalama enerji talep artış oranının yaklaşık altıda biri. Bunun temel nedenleri arasında; ekonomideki temel dönüşümün yanı sıra, güçlü enerji verimliliği politikaları ve demografik değişim sıralanıyor: 2017-2040 arasındaki dönemde beklenen enerji talep artışının, 2008-2016 (sadece 8 yıllık) arasında gerçekleşen artışa eşit olacağı öngörüülüyor.

Ekonomi yıllık ortalama %4,5 büyürken, enerji yoğunluğunda % 3,4’lük azalma bekleniyor. Bu azalma oranı, 2040 yılına kadar, küresel ölçekte beklenen en yüksek orandaki iyileşme anlamına geliyor.

Çin’de enerji tüketiminde kömürün payı, %80’lerden 2017’de hâlâ çok yüksek bir yüzde olan %60’a geriledi.

Kişi başına enerji talebinin, 2040 yılına kadar %25 oranında artacağı tahmin ediliyor ve Çin’in fert başına enerji tüketiminin, 2035’te AB seviyesini geçeceği hesaplanıyor.

Giderek çeşitlenen enerji karışımı⁶

Çin'in artan enerji gereksinimi, artan oranda yenilenebilir kaynaklar, doğal gaz ve elektrikle karşılanırken, kömürün payı hızla geriliyor. 2040 yılında, ortalama bir Çin konutunda kullanılan elektriğin, bugünün seviyesinin 2 katına ulaşması bekleniyor.

Halen enerji karışımında %60 seviyesinde olan kömürün payının, 2040'da %40'ın altına düşürülmesi hedefleniyor. Elektrik ve doğal gazın paylarının artmasında, özellikle sanayi ve konut sektörlerindeki beklentilerin yansması rol oynuyor (daha hafif sanayilerin gereksinimlerinin karşılanması ve hava kirliliğinden rahatsız olan nüfusun artması). 2017 yılında Çin, daha önce planladığı ve çoğunun inşasına başladığı 151 adet kömür santralinin yapımını erteledi ya da durdurdu.⁷ Hükümetin, yeni kömür santrali yapımını cazip olmaktan çıkaran politikasının etkin olduğu ve kömür

santrali yatırımlarının ülke dışına yöneldiği görülmektedir.

Çin bir yandan da nihai kullanım sektörlerinde, yenilenebilir kaynakların doğrudan kullanımını artırıyor (Sanayide biyoenerji, ulaşımda biyo-yakıt ve ısıtmada güneş enerjisi kullanımı, vb). 2040'da Çin'in nihai enerji tüketiminin önde gelen kaynağı, 2020'li yılların sonundan itibaren kömürün payını geçen elektrik oluyor.

2040'a kadarki süreçte Çin; güneş fotovoltaikte, rüzgârda ve hidroelektrikte dünyanın en büyük; biyoenerjiye ve diğer yenilenebilir kaynaklara dayalı santrallerde ikinci en büyük piyasasını oluşturuyor. 2040 yılında, yenilenebilir enerjilerin, toplam elektrik kurulu gücünün %57'sine ulaşması bekleniyor. Güneş ve rüzgârın ise toplam kurulu gücün üçte birine erişeceği öngörülmüyor.

2040'da Çin'in doğal gaz talebinin, 600 milyar metreküpe erişmesi

ve Çin'in ABD'nin ardından en büyük ikinci doğal gaz piyasası olması bekleniyor. Bu süreçte doğal gazın, enerji karışımındaki mevcut %6'lık payının %12'ye çıkacağı öngörülüyor. Kömürün payı ise 2040'da %45'e geriliyor.

Aynı dönemde Çin'in, dünyanın en büyük petrol tüketicisi olması bekleniyor; ancak, petrol talebi artışındaki birinci konumunu sürdürmüyor. 2017 yılında günde ortalama 12,8 milyon varil petrol tüketen Çin, günde 3,8 milyon varil ürettiğinden; dünyanın en büyük petrol ithalatçısı konumundaydı.⁸ Yolcu araçları sayısındaki artış hızı yavaşlarken; 2040'da yola çıkan araçların dörtte birinin elektrikli araç olması ve yakıt ekonomisine yönelik kısıtlar, petrol talebini önemli ölçüde sınırlandıracak. Bu nedenlerle, 2030 sonrasında, yolcu araçlarında kullanılacak petrole olan talebin azalması bekleniyor.

Daha temiz elektrik üretim kaynaklarına dönüşüm

Yenilebilir kaynakların desteklenmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar, bu kaynaklardan elde edilecek enerji maliyetini düşürmeye devam edecek; güneş fotovoltaik, elektrik üretiminde Çin'in en düşük maliyetli kaynağı olacak. 2040'da, hidroelektrik, rüzgar ve güneş FV'in başı çektiği düşük karbonlu kurulu güç kapasitesi, hızla büyüyerek 2040'da toplam kurulu gücün % 60'ına erişiyor. Çin'deki ortalama güneş FV projeleri,

2020'den itibaren mevcut ve yeni doğal gaz santrallerinden daha ucuz hale geliyor. Bu projeler, 2030'dan itibaren hem kömür hem de karasal rüzgâr santrallerinden daha düşük maliyetle inşa edilecekler.

Halen Çin'in rüzgâr ve güneşten elektrik üretim kapasitesinin %15'i, mevcut elektrik sisteminin uygun olmaması nedeniyle kullanılamıyor. İletim hatlarına yapılacak ciddi boyutlu yatırımla, bu kısıtlar aşılabilecek ve yenilenebilir kaynaklardan iç bölgelerde elde edilen elektriğin, daha ucuz olarak, kıyıya yakın bölgelere sunulabilmesi mümkün olacaktır.

Yenilenebilirlerin yanı sıra, gazla çalışan santral kapasitesinde de 3 kat artış görülecekse de doğal gazın elektrik üretimindeki payı % 10'un altında kalacaktır. Çin'de payını arttırması beklenen bir diğer kaynak nükleer enerjidir. Ajans'ın öngörüsüne göre; nükleer bazlı elektrik üretiminde Çin, 2030'lardan itibaren ABD ve AB'yi geride bırakacaktır.

Çin'in enerji ve çevre ayak izi

Çin'de gerçekleşmekte olan enerji dönüşümünün, enerjiden kaynaklanan salımlar üzerinde önemli etkisi olacaktır. 2030'da en yüksek seviyesine ulaşması beklenen CO2 salımlarının ve diğer tüm hava kirleticisi salımların, 2030'dan sonra azalması beklenmektedir.

Hava Kalitesi

Çin'in geçmiş on yıllardaki

kömür ve petrol ağırlıklı büyümesi, çevre ve insan sağlığı açısından ciddi boyutta olumsuz sonuçlar doğurdu. Hava kalitesi, başlıca kentlerde sürdürülemez düzeylere ulaştı. Daha temiz bir havaya kavuşma yolculuğu, hayli uzun sürecek gibi görünse de Çin hükümeti “Gökyüzünü yeniden mavi yapalım” sloganı ile başlattığı yeni politikaya odaklanmış görünüyor.

2040 yılında, Çin nüfusunun yaklaşık yarısının, Ulusal Çevresel Hava Kalitesi Standart’ına uygun seviyeye ulaşabileceği hesaplanıyor. Ancak şehirleşme ve yaşlı nüfus oranındaki yükseklik gibi nedenlerle, hava kirliliğinin yol açtığı sağlık sorunları ciddiyetini koruyor.

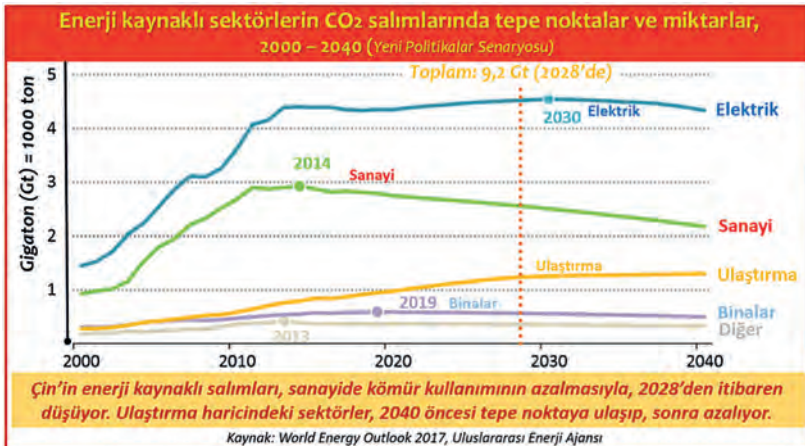
CO₂ salımları

Çin, Paris Anlaşmasını, 2016 Eylül’ünde onayladı ve CO₂ salımlarının en çok 2030 yılına kadar artmasını; bu sürenin de olabildiğince geri çekilmesini taahhüt

etti. Buna paralel diğer taahhütleri: GSH’sının karbon yoğunluğunun 2005 yılı seviyesinin % 60-65 oranında altına indirilmesi ve fosil bazlı olmayan kaynakların enerji tüketimindeki oranının, 2030’da %20’ye yükseltilmesiydi.

Karbon dioksit salımlarında; sektörel bazda, farklı yıllarda en tepe noktaya ulaşıldıktan sonra düşüş öngörülüyor. Tepe nokta; ulaşırmada 2040 sonrası, elektrik üretiminde 2030 sonrası, binalar (2019’da) ve sanayide (2014’de) ise 2030 öncesi olarak tahmin edilmektedir. Toplam CO₂ salımlarında ise 2028 yılında tepe noktaya ulaşması ve sonrasında azalma beklenmektedir. Ancak salım azalmasının 2030 sonrasında çok hızlı gelişmesi beklenmiyor. Somutlamak gerekirse, 2040’daki salımların, 2028’e kıyasla %7 (600 milyon ton) daha düşük (bugüne göre ise 340 milyon ton daha az) olacağı hesaplanıyor.

CO₂ salımlarının azaltılmasında

en büyük katkı; kömürün, 13. Beş Yıllık Plan hedeflerinin yanı sıra, “Çin Mali 2025” (Made in China 2025) inisiyatifinde belirlendiği gibi, demir-çelik ve çimento sanayilerindeki kullanımının azaltılmasıyla, sanayi sektöründeki düşüşten geliyor. Sadece bu 2 sektörde 2040’daki azalmanın, bugüne göre katkısı 840 milyon ton olarak hesaplanıyor.

Binalarda “Yeşil Bina Standartları”nın belirlenmesi sayesinde, 2019 yılından sonra salımlarda azalma (ısınma ve yakıt talebinde, kömürden elektrik ve gaz dönüşüm sayesinde) bekleniyor. Elektriğe olan talep artacağı için, bu sektörün salımlarının artması doğal beklenti ise de elektrik üretiminde yenilenebilir ve nükleerin paylarının artması nedeniyle salımlar, 2030 sonrasında düşüşe geçiyor.

Toparlarsak;

ABD’nin Trump yönetiminde Paris Anlaşması’ndan çekilmesi ile hızla büyümekte olan yenilenebilir enerji piyasası da giderek daha da fazla Çin’in kontrolüne giriyor. Çin, bu alanda kullanılan teknolojiye de hızla mesafe kat ediyor. Çin’in finansman kapasitesi de bu sektörün küresel ölçekteki finansmanında büyük avantaj sağlıyor.

Çin’in bu etkinliği, tarihi ticaret yolları boyunca alt yapı yatırımlarının geliştirilmesini hedefleyen “Kuşak ve Yol İnisiyatifi”nin katkısıyla ivme kazanıyor.

Hindistan da Çin’in izlediği yolu

takip ediyor. Avrupa’da bu yolu izleyen başlıca ülke ise Almanya... Ancak Almanya, Çin’den farklı olarak, mevcut nükleer santrallerini kapatarak, enerji ve elektrik karışımında ağırlığını tamamen yenilenebilir kaynaklara, enerji yoğunluğunu azaltmaya; talep tarafı yönetimine veriyor.

Bizde ise yenilenebilir enerjinin payının arttırılacağı söylenmesine karşın, son yıllarda gözlemlenen “politika” önceki yıllardan hiç farklı değil: Daha fazla ithal kömür ve daha fazla doğal gaz santrali inşa etmek! Yetmezmiş gibi, dışa bağımlılığımızı daha da arttıracak biçimde; inşaatı, işletmesi, yakıt sağlanması ve atık yakıtın muamelesi dâhil; her kademesi TBMM’den geçirilen anlaşma ile Ruslar’a bırakılmış **Mersin-Akkuyu** Nükleer Santrali’ni inşa etmek!

Ünlü deyim, tersine çevirecek olursak: “Herkes gider **tersine**, bizimkiler gider **Mersin’e!**” •

necdetpamirbd@gmail.com

1-<https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual>

2-BP Statistical Review of World Energy, Haziran 2018

3-China 13th Renewable Energy Development Five Year Plan (2016-2020), Uluslararası Enerji Ajansı

4-(China moves to a “new normal”)

5-Çin’in enerji yoğun enerji tüketen sanayilere dayalı gelişme sürecinin küresel etkileri olduğu gibi, daha verimli enerji kullanmasının ve daha az enerji yoğun hizmet sektörüne ağırlık vermesinin de farklı, ama büyük çaplı etkilerinin olması kaçınılmazdır.

6-Enerji karışımı: Enerji tüketiminde kullanılan kaynakların, toplam tüketimdeki payları

7-China 2017 Review, World’s Second-Biggest Economy Continues to Drive Global Trends in Energy Investment

8-BP Statistical Review of World Energy 2018, Haziran 2018

Bir kadın Solgun bir çiçek Yalnızlıklar içinde...

Yazan: SABRİ KEMAL

Değişim kendiliğindendir. Bilinmez ne zaman ve nasıl olacağı. Tıpkı kendiliğinden yeşeren yapraklar, solan çiçekler, dalgalanan denizler gibi...

Duygular gibi... Bilinmez ne zaman ve nasıl dönüşeceği. Şiir varsa eğer yaşamınızda ancak duyumsayabilirsiniz değişimi şiirle buluştuğunuzda. Aşk da, sevmek de kendiliğindendir. Birini görür aşık olursunuz; daha önce

Suat Taşer

Yaşamı boyunca
düşünce ve
devrimlerini
savunan Atatürk
hayranı bir
kültür insanı

tanımadığınız birini tanır seversiniz. Hiç tanımaz, bilmezken; Suat Taşer'i sevmem de öyle oldu. Tanımaz, bilmezken bir insanı tanımak, beğenmek de değişimdir.. Tanımazken, bilmezken tanır, bir de severseniz üstüne üstlük...

1959 yılında, İzmir devlet Tiyatrosu'nda Peter A. Ustinov'un, "Dört Albayın Aşkı" adlı oyununda "İki düz ilmik bir ters ilmik" diyerek örgü ören albay Alexandre İkonenکو rolü ile girmişti yaşamıma Suat Taşer. Semih

Sergen'in Fransız, Tekin Akman-soy'un Amerikalı, Haldun Marlalı'nın İngiliz albayını, Tülin Oral'ın peri rollerini üstlendiği bu oyundan bir yıl sonra bir kez daha kesişmişti yollarımız Suat Taşer ile yazıp yönettiği Aşk ve Barış adlı oyununu izlediğimimde. Bu değerli, yazar, oyuncu ve yönetmene duyduğum hayranlık daha da artmıştı. O günlerde bilmiyordum aynı zamanda bir şair olduğunu. 1960 yılında bir cuma öğleden sonra, ertesi gün şiir matinesinde yeni bir şiir okumak isteği ile okulu kırıp satın aldığım Varlık Yayınları'ndan çıkan Yeni Şiirimiz adlı antoloji sayesinde öğrendim 1940 Kuşağı'nın toplumcu şairlerinden biri olduğunu. "Bir kadın / Solgun bir çiçek / Yalnızlıklar içinde..." diye başlayan Yalnız Adam adlı şiirinin ilk mısraları ile bağlayıverdi beni kendisine. O günden bu yana da en sevdiğim şairlerden biri olarak yer aldı yaşamımda. Gönüllü olarak Ankara Halkevi'nin tiyatro kolunun yönetmen ve öğretmenliğini üstlendiği yıllarda da kendisini yakından tanıma olanağını buldum. Kızı, Işık Taşer de yakın arkadaşlarımdan biri oldu.

Hani on parmağında on hüner derler ya öyle bir sanat ve kültür insanıydı Suat Taşer. Şair, yazar, çevirmen, oyuncu, yönetmen, öğretmen, radyo programcısı olarak emek verdi kültür ve sanat yaşamımıza. Konstantin Stanislavski'nin "Bir Aktör Hazırlanıyor" adlı kitabını yine onun çevirisinden okuduğum. Usta bir yazar, çevirmen, şair, yönetmen ve oyuncu olduğu kadar iyi öğretmendi 1960'lı yıllarda İzmir

liselerinde sürdürülen şiir matinelelerinin vazgeçilmez şairlerinden biriydi Suat Taşer. Sanat insan içindir inancı ile haklı güçsüzün, haksız güçlüye karşı savunulması anlayışını benimsemiş, yaşamı boyunca düşüncelerini ve devrimlerini savunduğu bir Atatürk hayranı...

* * *

YALNIZ ADAM

Gece
Camlarda damlalar
Bir kadın
Solgun bir çiçek
Yalnızlıklar içinde
Kapısı kapalı perdesi inik
Ayak sesleri gelir geçer
Rüzgâr sırlısklam
Son kadehini içer
Basık tavanlı bir meyhanede
Yalnız adam
Sırtında gelinlik elbisesi
Yirmi yaşında bahar
Menekşeler hercai
Işıklar bir söner bir yanar
Havada buram buram leylâk kokusu
Avuçları ateş içinde
Her adımda çamur
Bu karanlık bu yalnızlık bu yağmur
Hele bu kadın
Her adımda çamur
Bu karanlık bu yalnızlık bu yağmur
Gece
Rüzgâr sırlısklam
Uzaklarda bir yere yıldırım düşüyor
Evin yolunda yalnız adam
Yalnız adam üşüyor

SAHAVET HANIM

Oturmuş Sahavet Hanım oturmuş
temmuz ayında yıldızların altında
oturmuş denize karşı oturmuş da bir
türkü tutturmuş

geçen günlere karşı
“Üsküdarı giderken bir mendil
buldum”
ilâhi Sahavet Hanım
“Mendilimin içine lokum
doldurdum”
Sahavet Hanım’ın aklı rahmetlide
Beşiktaş’da bir gece

pencereler uyumuş
rüzgâr uyanık
yağmur düşer tane tane
yağmur
taze yapraklar üstüne
bir ısıktır gelir geçer
sarışın bir ılık
geçer
gelir

Sehavet Hanım onbeşinde
ılık kapının önünde dudurur
duruş o duruş

Sahavet gelin olur
Sahavet Hanım olur
Hangi türküyü çağırırsan nâfile
Sahavet Hanım
rahmetli türkülere sığar mı
onbeşinde yağın yağmur
bir daha yağar mı

* * *

UMUT

Yaşamak ummaktır.
Yeşil yapraklar umar
şu beli bükülmüş ağaç,
yelkenler rüzgar umar
bir kız tanırım, sarışın
sevgilisini esmer umar.
Aç karnına istiklal umar

Bombay’lı amale, Cava’lı
topraksız,
Hamburg’lu ana ekmek
umar,
Paris’li çocuk intikam
ben sulh umarım
Ramazan oğlu Recep
kışlanın duvarına vermiş
sırtını
memleketten mektup umar
ve her talim dönüşünde,
her nöbete çıkışında tezkere
umar.

Ummaktır yaşamak.
Çık bu saatte evinden
kilitle odanın ve kalbinin kapılarını,
keder seni evde bulmasın,
pişmanlık geri dönsün kapından.
Vehimlerini azat et;
soyun hatıralarından,
tazelensin adımlarındaki kuvvet
doğacak günü yolda karşıla:
yeni umutlarla başlar yeni gün;
tahammül umuttan doğar.
Zaman bizim dostumuzdur, unutma
en az **hürriyet** kadar.

Ummaktır yaşamak.
İbret al, ders al gecedен
çevir başını gökyüzüne
yıldızlara bak.

Güneşli sabahların umududur
yıldızlar.

Bir vedalık hükmü var hayatın,
ölümün vakti saati sorulmaz.

Serçe kuşu gibidir umut,
dal yorulur, serçe yorulmaz. •

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Amerika'ya iyi davranın; yoksa ülkenize demokrasi getiririz!

ABD dış politikasının değişmesi gerektiği konusunda öyle zannediyorum ki hepimiz aynı fikirdeyiz.

Ve bunu başarmak için de, Amerikan toplumunun anlayışı değişmelidir. Fakat sizce Amerikalıların zihninde böyle bir değişimi başarabilmenin önünde duran en büyük engel nedir?

Eminim ki her biriniz Amerikan dış politikasını savunan pek çok insanla tanışmış, tartışıp durmuşsunuzdur. Vietnam'a, Irak'a ve Libya'ya; birbiri ardına yaşanan

dehşete; bombalamalara, işgallere ve işkenceye dikkat çekersiniz. Söyledikleriniz faydasızdır. Hiçbir şey bu insanları harekete geçirmez. Peki neden böyledir?

Bu insanların sosyal adalet duygusu yok mudur? Yoksa yalnızca ahmak mıdır? Ben, bu insanların bazı önyargılara sahip olduğu fikrinin daha iyi bir yanıt olduğunu düşünüyorum. Bu kişiler, ABD ve ABD'nin dış politikası konusunda bilerek ya da bilmeyerek bazı temel inanışlara kapılmışlardır ve bu temel inanışlara eğilmediğiniz takdirde yaptığınız şey, bir duvara konuşmaktan farksız olacaktır.

Bana göre bu temel inanışların özü; ABD yabancı ülkelerde ne yaparsa yapsın, bu yapılanlar ne denli zararlı görünürse görünsün ve ne denli korkuya yol açarsa açsın, ABD hükümetinin iyi niyetli olduğuna ilişkin duyulan derin inançtır. Amerikan liderler hata yapabilirler, yanılabilirler, yalan söyleyebilirler; hatta pek çok durumda iyilik şöyle dursun zarara yol açabilirler fakat iyi niyetlidirler. Onların gayeleri her daim şerefli ve hatta yücedir. Amerikalıların büyük çoğunluğu bunda mutabıktır.

Frances Fitzgerald, Amerikan

okullarının ders kitaplarıyla ilgili ünlü çalışmasında, bu kitapların verdiği mesajı şöyle özetliyordu: “Birleşik Devletler, dünyanın geri kalanı için bir tür Kurtuluş Ordusu olmuştur. Tarih boyunca, hastalıklarla boğuşan, eğitimsiz ve yoksul ülkelere iyilik dağıtmıştır. Birleşik Devletler her daim karşılık beklemeden hareket etmiş, her daim en üstün güdüyle vermiş, asla almamıştır.”

Ve Amerikalılar, dünyanın geri kalanının neden Amerika'nın ne denli iyiliksever ve özverili olduğunu görmediğine gerçekten hayret ediyorlar. Savaş karşıtı harekette yer alan pek çok insan bile bu anlayıştan kurtulmakta zorlanıyor: Onlar Amerika'yı cesaretlendirmek için yürüyorlar; sevdikleri, ilahlaştırdıkları ve güven duydukları bu yüce Amerika'yı iyiliğe dayalı yoluna dönmeye cesaretlendirmek için yürüyorlar.

Pek çok yurttaş, ABD hükümetinin askeri eylemleri haklı gösteren propagandasına kanıyor. Hem de Charlie Brown'un, Lucy ile futbol oynayacağına kandığı denli sık ve safça.

Amerikan halkı, babasının para kazanmak için ne yaptığını bilmeyen ve bilmek de istemeyen mafya patronu çocuklarına çok benziyor. Fakat sonra, birinin oturma odasının penceresinden içeriye yangın bombası atmasına

hayret ediyorlar.

Amerika'nın iyi gayeleri olduğuna dair bu temel inanış sık sık "Amerikan istisnacılığı"yla ilişkilendirilir. Amerika'nın ne denli istisnai olduğuna bir bakalım. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana Birleşik Devletler:

1/ Çoğu demokratik yolla seçilen 50'den fazla yabancı hükümeti devirme girişiminde bulundu.

2/ 30'dan fazla ülkenin halkının üzerine bombalar bıraktı.

3/ 50'nin üzerinde yabancı lidere suikast girişiminde bulundu.

4/ 20 ülkedeki halkı ya da milliyetçi hareketi bastırma girişiminde bulundu.

5/ En az 30 ülkedeki demokratik seçimlere aşırı biçimde müdahale etti.

6/ Dünyayı işkenceye yönlendirdi: Yalnızca yabancılara doğrudan Amerikalılar tarafından yapılan işkence değil; işkence ekipmanları, işkence kılavuz kitapları, işkence edilecek kişilerin listeleri ve özellikle Latin Amerika'da, Amerikalı öğretmenler tarafından kişisel rehberlik sağlanması.

Hakikaten de istisnai. Tarihin hiçbir dönemindeki hiçbir ülke böylesi bir rekorun yanına bile yaklaşamaz. Bunlar Amerika'nın iyi niyetli olduğuna inanmayı kesinlikle zorlaştırıyor.

Dolayısıyla, gelecek sefer

yine "bir duvara konuşuyor gibi" hissettiğinizde karşınızdaki kişiye, Birleşik Devletler ne yapacak olursa ülkenin dış politikasını desteklemekten vazgeçeceğini sorun. Bu kişinin katlanılmaz bulacağı şey nedir? Yanıt olabilecek ihtimaller, Birleşik Devletler tarafından çoktan yapılmıştır.

Hepsinden önemlisi, değerli ülkemizin dünyaya hakim olmaya çalıştığını aklınızdan çıkarmayın. Ekonomik, milliyetçi, ideolojik,

“Ekonomik, milliyetçi, ideolojik, dini ve diğer nedenlerden ötürü, dünya hegemonyası kurmak uzun zamandır Amerika'nın esas çizgisidir.”

dini ve diğer nedenlerden ötürü, dünya hegemonyası kurmak uzun zamandır Amerika'nın esas çizgisidir. Ve maaşları, terfileri, kuruluş bütçeleri ile gelecekteki iyi ücretli özel sektör işleri daimi savaşa bağlı olan, yürütme organının güçlü yetkililerini de unutmayalım. Bu liderler, kendi savaşlarının bu dünyasının ne sonuçlara yol açtığı konusunda özellikle endişe duymazlar. Bu kişiler tam olarak kötü insanlar değildir; fakat ahlak yoksunlardır, tıpkı bir sosyopat gibi.

Ortadoğu'yu ve Güney Asya'yı

ele alalım. Bu bölgelerdeki insanlar, İslami kökten dincilik nedeniyle korkunç acılar çektiler. Bu insanların en çok gereksinim duydukları şey, farklı inançlara saygı gösteren laik hükümetlerdir. Ve bu tür hükümetler de yakın geçmişte fiilen kuruldu. Fakat bu hükümetlerin akıbeti ne oldu?

“Örneğin Kaddafi, Afrika Birliği’ni kurdu ve Libya halkına Afrika’daki en yüksek yaşam standardını sağladı. **Bu yüzden Birleşik Devletler tabii ki bu hükümeti de devirdi.**”

1970’lerin sonundan 1980’lerin büyük bölümüne kadar Afganistan’da kısmen ilerici, kadınların geniş haklara sahip olduğu laik bir hükümet vardı. İnanması güç değil mi? Fakat bu döneme ait bir Pentagon raporu bile Afganistan’daki bu kadın haklarının varlığını doğruluyordu. Daha sonra bu hükümete ne oldu? Birleşik Devletler bu hükümeti devirdi ve Taliban’ın iktidara gelmesine müsaade etti. Dolayısıyla, bir dahaki sefere kadınların iyiliği için Afganistan’da kalmamız gerektiğini söyleyen bir Amerikalı yetkiliyi duyduğunuzda, bunu anımsayın.

Afganistan’dan sonra Irak’a gelelim, Saddam Hüseyin idaresindeki diğer bir laik toplum. Birleşik

Devletler, bu hükümeti de devirdi. Ve bu ülke, gözü dönmüş, eli kanlı cihatçılar ile kökten dincilerden nasibini aldı. Üstelik uygun biçimde örtünmemiş kadınlar zaman zaman ciddi bir risk altında kalmaktadırlar.

Daha sonra Libya. Yine Muammer Kaddafi yönetimindeki laik bir ülke. Muammer Kaddafi’nin de Saddam Hüseyin gibi despot bir yanı da var fakat etkili ilerlemelerle iyi bir hale gelebilir ve hayret uyandıran işlere imza atabilirdi. Örneğin Kaddafi, Afrika Birliği’ni kurdu ve Libya halkına Afrika’daki en yüksek yaşam standardını sağladı. Bu yüzden Birleşik Devletler tabii

ki bu hükümeti de devirdi. 2011 yılında NATO’nun da desteğiyle, Libya halkını altı aydan uzun bir süre boyunca neredeyse her gün bombaladık.

Herhangi bir insan, tüm bu hükümet müdahalelerinde ya da bunların herhangi birisinde Amerika Birleşik Devletleri’nin iyi niyetli olduğunu söyleyebilir mi? İran’a saldırdığımızda da, bunu iyi niyetle mi yapmış olacağız? İranlıların gönüllerini mi fethedeceğiz? Elinde bayrak sallayan bir Amerikalıyla bir polemik ya da tartışmaya girdiğinizde, bu endişeleri anımsamanızı öneririm. •

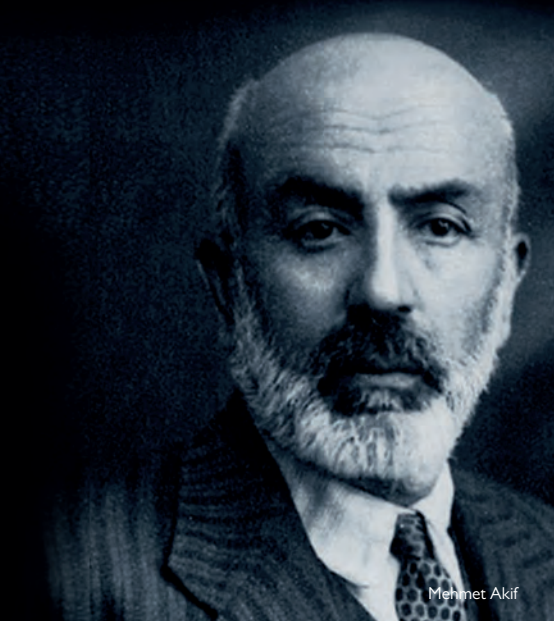
sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri Kaynağı: <https://williamblum.org/aer/read/158>
William Blum’un 2 Haziran 2018 günü New York’taki Sol Forum’da yaptığı konuşma

Kültür ve Sanat Dünyasından
Tekin Özertem

Medeniyet Dediğin Tek Dişi Kalmış Canavar...

Mehmet Akif

Nazım Hikmet

Mehmet Akif Ersoy'un 1911-1933 yılları arasında yazdığı şiir ve manzumelerini' içeren yedi ciltlik Safahat² adlı eserini keşfettiğimde ilkokul birinci sınıftaydım. Evimizin kütüphanesindeki kitap siyah ciltli sırtına sarı yaldızlı büyük harflerle yazılı adı nedeniyle çekmişti dikkatimi. O yıllarda ilkokul birinci sınıfta iki abc / alfabe ile başlanırdı okuma yazma öğrenmeye.

İlk abc ile büyük harflerle, ikinci alfabe ile de küçük harflerle tanı-şırdı öğrenciler. Adı büyük harflerle yazılı olduğundan okuyabilirim düşüncesi ile çekip almıştım bu kalın kitabı raftan. İçindeki yazı-ların küçük harflerle dizilmiş oldu-ğunu görüp yanıldığımı anlayınca yılmamış, küçük harfleri okumayı henüz kavramış olmama rağmen kitabı açtığımda rastgele karşıma çıkan “Küfe” adlı manzumeyi göz yaşları içinde okumuştum. Sonra da bir o kadar duygusal olan “Hasta” adlı manzumeyi... Kitabı karıştı-rırken çerçeve içine alınmış İstiklal Marşı’na rastladığımda da okulda

Babam, “*Nereden duydun bunu?*” dediğinde de kitap odasından Safahat’ı getirip, açıp göstermişim “*İşte burada yazıyor.*” diye. Babam, “*İdeal Türk gencini böyle tanım-lamış Mehmet Akif Ersoy.*” diye yanıtlamıştı sorumu; sonra da bu kitabı okuyup anlayabilmem için yaşımın küçük olduğunu söyle-mişti. Söylemişti, ama ben yine de anlayabildiğim kadarı ile okumayı sürdürünce üstelememiş; birkaç gün sonra İstiklal Marşı ile Çanakkale Şehitleri şiirlerinin tümünü ezber-leyip hem babamı hem de annemi şaşırtmışım. Anlamını bilmediğim kimi sözcüklerin de yer aldığı

Kitabı karıştırırken
İstiklal Marşı’mızın
sadece iki dörtlükten
ibaret olmadığını
görüp şaşmışım.

manzume ve şiirleri
ile öylesine etkilemişti
beni Safahat.

“*Garb’ın âfâkını
sarmışsa çelik zırhlı
duvar; / Benim iman
dolu göğsüm gibi
serhaddim var. /
Ulusun, korkma! Nasıl
böyle bir imanı boğar; /*

“*Medeniyet*” dediğin tek dişi kalmış
canavar?”

her pazartesi sabahı ve cumartesi
günü hafta tatili öncesi söylediğimiz
İstiklal Marşı’mızın sadece iki
dörtlükten ibaret olmadığını görüp
şaşımışım.

Çerçeve içine alınmış Çanakkale
Şehitlerine şiirini de ilk kez yine
o gün okumuş; “*Âsım’ın nesli...
diyordum ya...nesilmiş gerçek: /
İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnet-
meyecek.*” dizelerinin anlamını
kavrayamamış, akşam eve geldi-
ğinde de babama sormuştum
“*Âsım’ın nesli ne demek?*” diye.

Yıllarda Mehmet Akif
Ersay’un İstiklal Marşı’mızın
bu dördüncü dörtlüğünün son
iki dizesinde tırnak içine alarak
tanımladığı medeniyeti de gerçekten
dişleri dökülmüş yaşlı, korkunç bir
yaratık olarak algılamışım. Yıllar,
yıllar sonra fark ettim Akif’in
medeniyeti “tek dişi kalmış canavar
“benzetmesindeki “tek dişi” tanı-
mının farklı bir anlamı olduğunu.

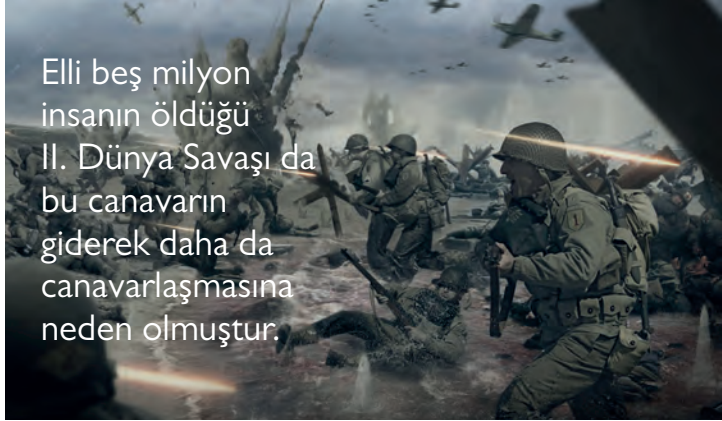
Medeniyeti doğurganlığını yitirmiş bir dişi olarak tanımladığını. Batı ve Doğu edebiyatlarını yakından bilen, Fransızcanın yanı sıra Arapça, Farsça bilen ve Batı'yı sürekli izleyen bir aydın olarak insanoğlunun yarattığı Batı medeniyetinin insanlığı yok eden bir canavara dönüşmüş olmasının düş kırıklığının dışavurumuydu bu benzetme. Çanakkale Şehitleri için yazdığı eşsiz şiirinin ilk yedi dizesinde de apaçık ortada idi bu düş kırıklığı:

"Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi? / En keşif orduların yükleniyor dördü beşi, / -Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya- / Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya. / Ne hayâsızca tahâşşüt (yığınak) ki ufuklar kapalı! / Nerde -gösterdiği vahşetle- "bu: bir Avrupalı!... "

Arapçadan dilimize geçen medeniyet sözcüğünün Türkçe karşılığı uygarlık. İnsanın var oluşundan başlayarak ulaştığı düşünsel ve toplumsal evrimi tanımlayan bir sözcük. 14.yüzyılda, Rönesans ile başlayan Avrupa uygarlığının temelini oluşturan, insanı evrende tek ve en yüksek değer olarak gören, insanı geliştirme ve yüceltmeyi amaçlayan felsefe akımı Hümanizm

ile yoğrularak oluşmuş Batı uygarlığı. Fakat ne sanayi devrimi öncesinde ne de sonrasında bu düşünüş / inanç tam anlamı ile hayata geçirilememiş, önce kendi ülkelerinin insanlarını sömüren Avrupa devletleri giderek dünyanın dört bucağında edindikleri sömürgelerinde hem insanları hem de o ülkelerin zenginliklerini sömürerek zenginleştikçe hümanizmden giderek uzaklaşan bir "medeniyet" farklı bir yaşam biçimine dönüşmüş. Teknolojinin, özellikle de savaş tekno-

Elli beş milyon insanın öldüğü II. Dünya Savaşı da bu canavarın giderek daha da canavarlaşmasına neden olmuştur.

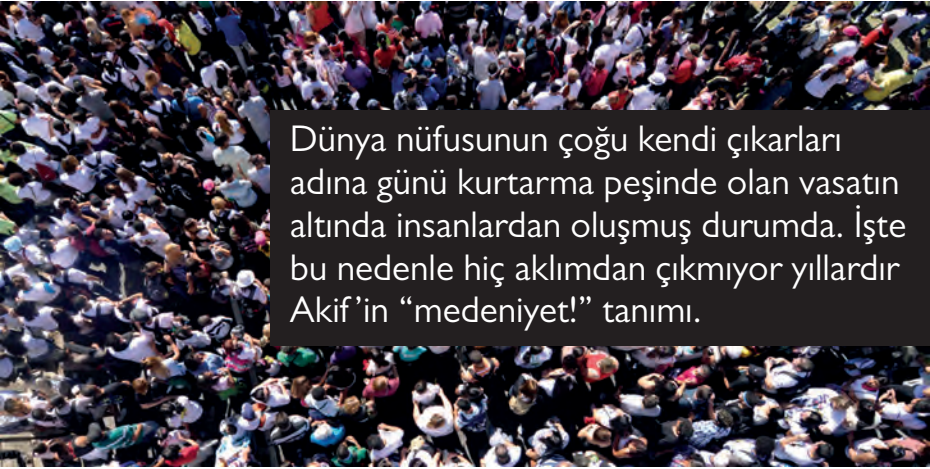

lojisinin gelişmesi ile Avrupa'nın zenginleşen ülkelerinin sömürme arzuları daha da artmış; hümanizm anlayışının insandan, insanı yüceltmekten yana olan doğurganlığı yok olmuş; milyonlarca insanın canlarını yitirdiği I. Dünya Savaşı ile de Akif'in dediği gibi doğurganlığını yitiren, insan için insanlık için üretemeyen/üretmeyen tek dişi kalmış bir canavara dönüşmüştür. Hemen peşi sıra, yirmi bir yıl sonra

elli beş milyon insanın öldüğü II. Dünya Savaşı ile de giderek daha da canavarlaşmış.

İnsanlar ve ülkeler arasında süregelen “sen yeme ben yiyeceğim” den başka bir anlamı olmayan savaşlar günümüzde de hâlâ sürüp gidiyor ve gerçek anlamda uygarlıktan söz etmek de giderek zorlaşıyor. Bu gidişe dur demek isteyen düşün insanların çabaları bu yıkımı engellemeye yetmiyor. Poli-

Ülkemizde de durum pek iç açıcı değil. Çocukluk günlerimden bu yana giderek okumuş / tahsilli(!) yarı aydınların ülkesi durumuna düştük. Cumhuriyet kurulduğunda %10 olan okur yazar sayımız günümüzde %90'lara ulaştı, ama ulusça uygar bir ülke olamadık. Nedeni de insanı evrende tek ve en yüksek değer olarak gören, insanı geliştirmeyi ve yüceltmeyi amaçlayan Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesini oluşturan hümanizm idealini

Dünya nüfusunun çoğu kendi çıkarları adına günü kurtarma peşinde olan vasatın altında insanlardan oluşmuş durumda. İşte bu nedenle hiç aklımdan çıkmıyor yıllardır Akif'in “medeniyet!” tanımı.

tika bir geçim kapısı. Kapıyı tutanlardan yararlanan, onların artıkları ile geçinenlerin keyifleri gıcır. Dünyayı saran ve daha da sarsacak iklim değişikliklerine yol açan sanayi salınımları umurlarda değil. Dünya nüfusunun çoğu kendi çıkarları adına günü kurtarma peşinde olan vasatın altında insanlardan oluşmuş durumda. İşte bu nedenle hiç aklımdan çıkmıyor yıllardır Akif'in “medeniyet!” tanımı.

içselleştiremeyişişimiz. Siyasal yaşamımız giderek kişilerin politik çıkar hesaplarının çatıştığı bir arenaya dönüştü. İyiler elendi, kötüler işbaşı yaptı. Ak ve kara karışıklığı arasında sıkışıp kaldık.

Safahat'i okuduğum / okumaya heveslendiğim, Hasan'ın “Benim babam senin altında öldü” diye tekmelediği hamal babasından kalan küfeyi bir ömür boyu sırtında taşıyacak olmasının acısını

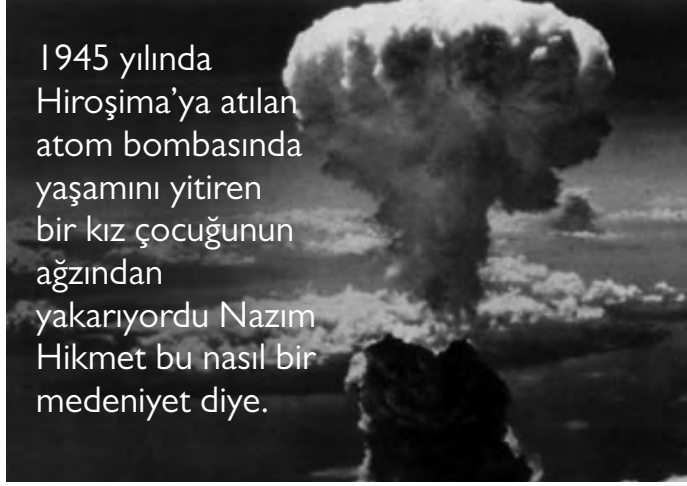
yüreğimde hissettiğim o ilkokul yıllarımda Rıza öğretmen Mehmet Akif'in vatan haini olduğunu, kılık kıyafet yasaşı çıkınca şapka giymemek için Mısır'a kaçtığını söyledi. Evde konuyu açtığımda "Öğretmenin söylediği doğru değil, Akif gerçek bir vatanseverdir." diyerek babam çekip çıkardı içine düşüğüm düş kırıklığından.

"Kapıları çalan benim / kapıları birer birer. / Gözünüze görünmem / göze görünmez ölümler. // Hiroşimada öleli / oluyor bir on yıl kadar. / Yedi yaşında bir kızım, / büyümeyen ölü çocuklar. // Saçlarım tuttuğu önce, / gözlerim yandı kavruldu. / Bir avuç kül oluverdim, / külüm havaya savruldu. // Benim sizden kendim için / hiçbir şey istediğim yok. / Şeker bile yiyemez ki // kâat gibi yanan çocuk. // Çalışıyorum kapınızı, teyze, amca, bir imza ver. / Çocuklar öldürülmesin / şeker de yiyebilsinler."

Yıllar sonra, orta okul üçüncü sınıfta kopya kağıdı ile çoğaltılmış pembe pelür kağıttan okumuştum ilk Nazım Hikmet şiirimi. 1945 yılında Hiroşima'ya atılan atom bombasında yaşamını yitiren bir kız çocuğunun ağzından yakarıyordu Nazım Hikmet bu nasıl

bir medeniyet diye. Üst sınıftan biri tutuşturmuştu elime o pembe pelür kağıdı kimseye gösterme diyerek.

1945 yılında
Hiroşima'ya atılan
atom bombasında
yaşamını yitiren
bir kız çocuğunun
ağzından
yakarıyordu Nazım
Hikmet bu nasıl bir
medeniyet diye.

Peki kimdi bu o güne kadar adını duymadığım şiirlerinin, tadına varamadığım Nazım Hikmet? Meğer o da vatan hainiymiş(!) Akif gibi. Öyle hüküm giydirmişmiş devri hükümet... Ama Mehmet Akif için en güzel sözü Nazım söylemiş: "Akif, inanmış adam / Büyük şair..." demiş, Kurtuluş Savaşı Destanı'nda....

Ben ömrümde iki şairi sevdim çocukluk yıllarımdan başlayarak yürekten: Biri Mehmet Akif diğeri Nazım Hikmet. Meğer ikisi de vatan haini(!) imiş. Bu mu medeniyet!

9 Eylül İzmir'in kurtuluşu kutlu olsun... •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Özellikle düz yazı ile anlatılabilecek olay, olgu veya kavramların kafiyeli ve ölçülü anlatıldığı metinler manzume olarak adlandırılır

[2] İnkılap Kitapevi, İstanbul 1943

Türkiye’deki Anayasal Gelişmeler

Yazan: Av. BURCU TAYANÇ

Geçmişten günümüze, Mustafa Kemal Atatürk’ ün kurmuş olduğu Cumhuriyetimizin ilanından değin bu zamana kadar, ayrıca dünyada gelişen hukuk sistemi üzerinde de hukuk devleti ilkesine gidilen yol ve bu yol süresince yaşanan reform ve değışim hareketleri ile birlikte sizlerle paylaştık.

Ülkemizde yargısal ve hukuksal süreç, Cumhuriyetimizin ilanından sonra gelen devlet anlayışı ile birlikte ivme kazanmış ise de Mustafa Kemal Atatürk’ü kaybettiğimiz tarihten itibaren günümüze

kadar pek çok sancılı süreçler toplumsal olarak geçirdik. Yaşanana hem tarihsel hem de hukuksal süreçleri ne yazık ki tek bir kaleimde ele almak mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle bir ülkenin varlığının ve olmazsa olmazı olan Anayasamızın Cumhuriyetimizin ilanından itibaren ve günümüze kadarki gelişme ve değışme süreçleri üzerinde duracağım.

En basit tanımı ile Anayasa Hukuku; ulus devletlerin ve diğer siyasi organizasyonların kurucu ve temel yasaları hakkındaki

çalışmaları içermektedir. Anayasalar hükümetler için bir çatı oluşturur ve otoriteyi ve yeni yasa ve düzenlemelerin yapılmasında siyasi yapıların işlevlerini sınırlandırabilir veya tanımlayabilir.

Ülkemizde ise kavram olarak ilk önceleri “hukuk-ı esâsiyye” tabiri kullanıldı. Bu tabir başlangıcından 1930’lu yılların sonuna kadar istikrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Osmanlı Devleti ve Cumhuriyetimizin ilanından sonraki belli dönemlerde yazılmış anayasa hukuku kitapları bu başlığı taşımaktadır.

Baştan bu terim tamlama şeklinde “hukuk-ı esâsiyye” olarak kullanılırken sonraları terk edilerek “esas teşkilât hukuku” tabiri kullanılmaya başlanmıştır. 1945 ve devam eden yıllarda da, 1924 Teşkilât-ı Esâsiyye Kanunu “Anayasa” olarak Türkçeleştirildikten sonra, “anayasa hukuku” terimi de adım adım kullanılmaya ve yerleşmeye başladı. “Anayasa” terimini ilk kez 1930’lu yıllarda Jandarma Subay Okulu’nda esas teşkilât hukuku dersi okutan Osman Nuri Uman kullandı.

Ülkemizdeki Anayasal değişiklikleri sırası ile inceleyecek olursak; 1924 Anayasası 105 maddeden oluşmaktadır. Teşkilât-ı Esâsiyye Kanunu da denilen 1924 Anayasası “katı” bir anayasadır. Yani değiştirilişi diğer kanunlardan daha zor

şekil ve şarta bağlanmıştır. 1924 Teşkilât-ı Esâsiyye Kanunu’nun değiştiriliş şekli Anayasanın kendi içerisinde yer alan ilgili maddesinde düzenlenmiştir. Bu ilgili maddeye göre, değişiklik teklifi, Meclis üye tamsayısının üçte biri tarafından imzalanmalı ve üye tam sayısının üçte ikisi tarafından kabul edilmelidir. Değiştiriliş şekil ve şartının yer aldığı ilgili maddenin son fıkrasında devlet şeklinin Cumhuriyet olduğuna ilişkin birinci maddenin değiştirilmesi yasaklanmıştır. Anayasa değişikliğinin

tâbi olduğu tek sınırlama budur. 1924 Teşkilât-ı

Esâsiyye Kanununda değiştirilemeyecek başka madde yoktur. İlginçtir ki, anayasa değişikliği sürecinde Cumhurbaşkanının bir rolü yoktur. Cumhurbaşkanına zorlaştırmacı veto

yetkisi tanınmadığı gibi, olağan kanunlar için Cumhurbaşkanının sahip olduğu bir kez daha görüşülmek üzere kanunu Meclise geri gönderme usûlü bile anayasa değişiklikleri için kabul edilmemiştir. Cumhurbaşkanı üçte iki çoğunlukla kabul edilen anayasa değişikliğini ilân etmek zorundadır.

1924 Teşkilât-ı Esâsiyye Kanunu, “çoğulcu” değil, “çoğunlukçu” demokrasi anlayışına sahiptir. Çoğunlukçu ve çoğulcu demokrasi anlayışlarının ne olduğunu geçmiş yazılarımı okuyamayanlar için

1924 Teşkilât-ı Esâsiyye Kanunu, “çoğulcu” değil, “çoğunlukçu” demokrasi anlayışına sahiptir.

Çoğulcu demokrasi anlayışı temelde çoğunluğun yönetme hakkını inkâr etmemekle birlikte, bu hakkın sınırlandırılması gerekliliği üzerinde durur.

kısaca açıklayacak olursak;

Köklerini Rousseau'nun genel irade görüşünden alan çoğunlukçu demokrasi anlayışı, çoğunluğun iradesinin, "genel irade" olduğunu, bu iradenin daima kamunun iyiliğine yöneldiği ve yanılmaz olduğunu kabul eder. Gerçekten de, çoğunluğun iradesi kamunun iyiliğine yöneliyorsa ve yanılmazsa, bu irade sınırlandırılmamalıdır. Çoğunluk ülkeyi istediği gibi yönetmelidir. Böyle bir anlayışta, çoğunluğun yönetme haklarını sınırlandıracak, azınlık haklarını koruyacak kurumlara gerek yoktur.

Buna karşılık, "çoğulcu demokrasi anlayışı", temelde çoğunluğun yönetme hakkını inkâr etmemekle birlikte, bu hakkın sınırlandırılması gerekliliği üzerinde durur. Bu anlayışa göre, çoğunluğun

yönetme hakkı mutlak değildir. Çoğunluğun yönetme hakkı azınlığın temel hakları ile sınırlıdır. Kamunun iyiliği, toplum içinde yapılan özgür tartışma ve pazarlıklardan doğar. Bugün azınlık olan bir görüş yarın çoğunluk haline gelebilir. Belirli bir tarihte çoğunluk olan grup, azınlığın çoğunluk olma hakkını yok etmemelidir. Dolayısıyla bu anlayışta çoğunluğun yönetme haklarını sınırlandıran tedbir ve

kurumlara ihtiyaç vardır.

1924 Anayasası, bu demokrasi anlayışlarından "çoğunlukçu demokrasi anlayışını" benimsemiştir.

27 Mayıs 1960 sabahı bir grup genç subay yönetime el koydu. Kendilerine Millî Birlik Komitesi ismini veren grup, Türk Silahlı Kuvvetlerinin darbenin arkasında olduğu izlenimini uyandırmak için bir general aralarına alma ihtiyacını hissettiler. Bunun için de Kara Kuvvetleri eski komutanı orgeneral Cemal Gürsel'i buldular.

Yüksek Adalet Divanı .- Darbeciler Cumhurbaşkanını, Başbakanı, bakanları ve Demokrat Parti milletvekillerini tutukladılar. Bunları yargılamak için "Yüksek Adalet Divanı" isimli bir kurul kurdular. Bu kurulun üyeleri Millî Birlik Komitesi tarafından seçildi. Bu

Divan, suç sayılan olaylardan sonra kurulan, iddia edilen suçun işlendiği sırada mevcut olmayan bir kuruldu. Dolayısıyla bu kurul, “olağanüstü bir mahkeme” niteliğinde idi. Bu kurul, çok sayıda ağır hapis, ömür boyu hapis ve ölüm cezası vermiştir. Verdiği idam cezalarından üçü de 16 ve 17 Eylül 1961’de infaz edilmiştir (Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan).

1960 yılında kurulan Kurucu Meclis, Anayasa’yı hazırlamakla görevlendirilmişti. İki tane “ön tasarı” vardır.

Bunlardan birincisi İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ikincisi ise Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi çıkışıdır. Bunlardan birincisi “İstanbul Tasarısı”, ikincisi ise “Ankara Tasarısı” olarak anılır. Anayasal değişiklikler yapıldıktan sonra mevcut Anayasasının halk oylamasına gidilmesi zorunluydu. Bu nedenle de hazırlanan Anayasaya ilişkin halkoylaması 9 Temmuz 1961 günü yapıldı. Katılma oranı %80’in üzerindeydi. Geçerli oyların %61.5’i “evet”, %38.5 “hayır” yönünde çıktı. Yeni Anayasa 20 Temmuz 1961 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi.

15 Ekim 1961’de genel seçimler yapıldı. 12’nci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi 25 Ekim 1961 günü toplandı. Böylece normal rejime geçilmiş oldu.

1961 Anayasasının getirdiği yeniliklerin başında “anayasanın

1961 Anayasasının yargı alanında getirdiği en önemli yenilik şüphesiz kanunların Anayasa uygunluğunu denetlemekle görevli bir Anayasa Mahkemesi’nin kurulmasıdır.

üstünlüğü” ilkesi vardır. Temel hak ve özgürlüklere daha geniş yer verilmiştir. Sosyal hak ve ödevler ilk defa 1961 Anayasası ile düzenlenmiştir.

1961 Anayasasına göre “yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindir.” Millet Meclisi, genel oyla seçilen dört yüz elli milletvekilinden oluşmaktadır. Cumhuriyet Senatosu ise üç çeşit üyeden oluşmuştur. Yüzelli adet olan birinci grup üyeler halk tarafından seçilir. Onbeş adet olan ikinci grup üyeler ise Cumhurbaşkanı’nca seçilir. İlk iki grup üyelerin görev süresi altı

yıldır. Üçüncü grup üyeleri ise ömür boyu görev yapar. Anayasa bunlara “tabî üyeler” demektir. Bunlar da kendi içinde iki gruba ayrılır; birincisi Millî Birlik Komitesi başkan ve üyeleridir ikincisi ise eski Cumhurbaşkanlarıdır.

1961 Anayasasının yargı alanında getirdiği en önemli yenilik şüphesiz kanunların Anayasa uygunluğunu denetlemekle görevli bir Anayasa Mahkemesi’nin kurulmasıdır.

12 Mart Muhtırası ve 1971-1973 Anayasa Değişikliklerine de kısaca değinecek olursak eğer temel hak ve özgürlüklere bir takım kısıtlamalar getirilmiş, yargı denetimi de Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte sınırlandırılmıştır. Sıkıyönetime geçiş kolaylaştırılmış, sivillerin askerî nitelikte olmayan suçlarından dolayı yargılanmaları mümkün kılınmıştır.

12 Eylül Askerî Müdahalesi ile ortaya çıkan yeni rejimin hukukî çerçevesi, Millî Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen “Anayasa Düzeni Hakkında Kanun” ile çizilmiştir.

1982 Anayasası, devletin temel kuruluşunu ve temel hakları ana hatlarıyla belirleyen bir “çerçeve anayasa” değil, her şeyi her

Dünyadaki genel eğilime uygun olarak 1982 Anayasası devlet yapısı içinde yürütme organını güçlendirmiştir.

ayrıntısına kadar düzenlemek isteyen bir “düzenleyici anayasa”dır.

1982 Anayasası, değiştirilmesi adı kanunlardan daha zor usullere bağlı olan, “katı” veya “sert” bir anayasadır.

Dünyadaki genel eğilime uygun olarak 1982 Anayasası devlet yapısı içinde yürütme organını güçlendirmiştir. 1982 Anayasası bu güçlendirmeyi, bir yandan Cumhurbaşkanının yetkilerini artırarak, diğer yandan da, Bakanlar Kurulu içinde de Başbakana üstün konum vererek sağlamaya çalışmıştır.

1982 Anayasası, 1961 Anayasasına oranla daha az “katılımcı” bir demokrasi modelini benimsemiştir. 1982 Anayasası, belli ölçüde bir depolitizasyonu, yani siyasetten uzaklaşmayı amaçlamıştır. •

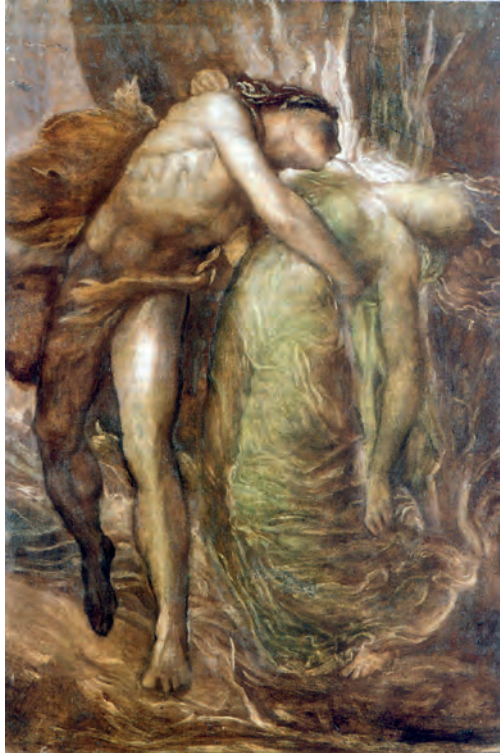

Orpheus ile Eurydike

Mitolojideki sevi öyküleri arasında özel bir yeri olan Orpheus ve Eurydike'nin öyküsü Trakya'nın kırsal bölgelerinde geçmektedir. Trakya kralı Oeagros'un oğlu olan Orpheus ne Troia Savaşı'nın kahramanları Akhil-leus, Hektor ve Odysseus gibi savaşçı bir kişiliğe, ne Herakles'in (Herkül) gücüne, ne de Narkissos ve Adonis'in erkek güzelliğine sahipti. Kendi halinde barışçıl bir ozan ve müzik dostuydu o. Bu yeteneklerini Zeus'un kızlarından, sanatsal güzellikleri temsil eden Mousa'lardan biri olan annesi Kalliope'den almıştı. *(Müzik ve Müze sözcükleri Mousa kardeşlerden kök alıyor.)*

Henüz ilkençlik yıllarında Apollo'nun hediye ettiği lir eşliğinde söylediği ezgiler tüm canlıları kendinden geçiriyor, en katı yürekleri bile yumuşatıyordu. O lirini çalarken

ağaçlarla kayaların bile iç çektiği söylenirdi. Hayranları arasında orman perileri de vardı kuşkusuz. Onlardan biri de Eurydike idi. Yakınlaşmaları ve birbirlerine âşık

Ressam: George Frederic Watts (1817-1904)

olmaları uzun sürmedi. Evlendiler. Düşününde lirin tellerine daha çokşuklu dokundu Orpheus. Sevgili eşi için en güzel ezgilerini söyledi. Bayram yerine döndü ormanlar. Olymposlular bile hayranlıkla izlediler bu düşünüy.

Ne yazık ki sevgililerin mutlu birliktelikleri uzun sürmedi. Ormandaki gezintilerinden birinde Eurydike çoban Aristaeus ile karşılaştı. Kızın güzelliğine vurulan

Yeraltı'na inip Ölüler Diyarı'nın hükümdarı Hades'ten geri isteyecekti onu.

Yüreğinde keder, elinde liri, yas dolu ezgileriyle Ölüler Diyarı'nın kapılarından geçmesi zor olmadı. Karanlıklara açılan geçidin zorba bekçileri bile ona acımış, onun ezgileriyle kalpleri yumuşamış, geçmesine karşı koymamışlardı. Ölüler Diyarı'nın hükümdarı Hades ile eşi Persephone birden karşılarında buldukları bu kederli ölüm-

lüye ilgiyle kulak verdiler.

"Ey, Yeraltı'nın ölümsüzleri!" diye söz başladı Orpheus. "Eşimi geri almak için geldim huzurunuz. Yaşamının baharında bir yılanın zehirli dişleriyle diyarınıza göçtü o. Beni buraya getiren Sevgi'dir; o Sevgi

Ressam: Edward Poynter- Orpheus and eurydice (1862)

çobanın saldırgan tavırlarından ürkerek kaçmaya çalışan Eurydike otların arasındaki bir yılanın kuyruğuna basınca topuğunda ince bir acı duydu. Zehirli yılan sokmuştu onu. Orpheus'un adını sayıklayarak oracıkta son nefesini verdi Eurydike.

Orpheus'un liri susmuştu. Eurydike'sini yitirmeyi kabullenip yas ezgileri söylemedi. Yazgısına isyan etti. Sevdiceği artık yanında değildi, ama onun nereye gittiğini biliyordu.

ki biz yeryüzünde yaşayanlar için güçlü bir tanrıdır. Eski söylencelerden biliyorum ki burada, sizlerin de yabancı olmadığınız bir şeydir o. Eurydike'nin erken kopan yaşam ipliğini düğümleyerek onu bana geri vermeniz için yalvarıyorum. Elbet hepimiz bir gün diyarınıza geleceğiz. Eurydike de ömrünün sonunda gelecek elbette. Fakat o zamana dek onu bana bağışlayın. Yeryüzüne yalnız göndermeyin beni. Dileğimi kabul etmezseniz beni de

ölümün bağrına koyun; burada onunla kalayım."

Hangi yürek dayanabilirdi bu ezgilere? Ayrılığın özlemini iyi bilen Persephone yaşlı gözlerini yalvarırcasına Hades'e çevirdi, o da kabul etti Orpheus'un dileğini. Çağırdıklarında Eurydike yeni göçmüşlerin arasından bir hayal gibi süzülerek geldi. Birlikte dönmelerine izin çıkmıştı, ama bir şartla: Alınlarına güneş düşene dek Orpheus arkasına dönüp Eurydike'ye bakmayacaktı. Geri dönüş yolunda sessizlik içinde ilerlemeye başladılar. Orpheus dileğinin kabulüyle mutlu olmuştu, ama içi içini yiyiyordu. Hades kendisine bir oyun oynamış olabilir miydi? Eurydike gerçekten arkasından geliyor muydu? Yine de şartı unutmuyor, arkasına bakmıyordu. Sonunda ışık gözüktü, Orpheus yeryüzüne adım atınca daha fazla dayanamadı, elinde olmadan dönüp baktı, fakat Eurydike henüz ışığa çıkmamıştı. Onu kucaklamak için atılan Orpheus'un elleri boşlukta kaldı. Sadece fısıltı gibi bir 'elveda' sözcüğü çalındı kulaklarına. Çılgına döndü Orpheus. Yürek dağılayan ezgileriyle ormanı inletti, orman sakinlerini ağlattı. Ölüler Diyarı'na geri dönmek istedi, fakat bu kez bütün çabaları sonuçsuz kaldı.

Orpheus'un yazgısı onun Eurydike'den ayrı kalmasına razı olmadı. Bağbozumu kutlamaları için yanındaki şölen alayıyla dolaşan, bağların ve şarabın tanrısı Dionysos Trakya'ya uğradığında kendisine saygı göstermediğini düşündüğü Orpheus'u cezalandırmak için eşlikçileri Mainad'ları onun üzerine saldı. Dionysos'un Roma'daki adı Bacchus'den dolayı Bakkha'lar da denilen bu kadın grubu Dionysos'un onuruna verdikleri törensel şölenlerde doğanın insanı çöştürüp

Birlikte dönmelerine izin çıkmıştı, ama bir şartla: Alınlarına güneş düşene dek Orpheus arkasına dönüp Eurydike'ye bakmayacaktı.

esikleştiren niteliklerini taşkın hareketlerle, kendilerinden geçmesine dans ederek yaşayan yabanıl karakterli, baştan çıkarıcı kadınlardan oluşuyordu. Keder içindeki Orpheus kendilerine ilgi göstermeyince çıldıran Mainad'lar zavallı genci parçalayarak öldürdüler. Çevreye saçılan parçalarını teyzeleri Mousa'lar toplayıp gömerken Orpheus ikinci kez iniyordu Ölüler Diyarı'na. Orada hiçbir şarta bağlı kalmaksızın sevdiceğinin yüzüne doya doya bakabilirdi artık. •

halukerdemolbd@gmail.com

Neoliberalizmin Nevrozu

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Başkalarının bedenlerine rızaları dışında fiziksel ve manevi acı yaşatacak, aşırıya varıldığında da ölüme götürecek biçimde dokunulması demokrasinin en büyük düşmanıdır.

Demokrasi ruhu ve özü ile şiddeti lanetler. Tarihi boyunca baktığımızda demokrasi bir kurumlar bütünü ve bir yaşam biçimi olarak düşünülürken çok çeşitli ahlâk kuralları uyarınca yaşayan insan toplulukları ve arasında gücü eşitçe bölüştürüp

alenen denetlemenin şiddetsiz bir aracı olagelmıştır. Modernleşme ile birlikte şiddet tekeli devlete geçmiştir. Ancak gerçekten öyle mi? Gün geçmiyor ki ülkemizde kadına yada çocuklara yönelik şiddet haberlerinin yer almadığı gazete yada haber başlığına rastlamayalım.

Her terim gibi şiddetin de ilişkisel bir niteliği vardır. Şiddet ile “sivil” yani “medeni” toplum arasındaki karşıtlık bunun en güzel örneğidir. Sivil sözcüğü, kibar,

yardımsıver, kaba olmayan, askeri olmayan anlamları ile şiddetsizlik ideali arasında bağa işaret eder.

Gayrimedenilik kulağa tuhaf gelen, biçimsiz bir ifade olarak geliyor. Hatta bugün neredeyse kullanımdan tamamen kalkmış gibidir. Gayri medeni sıfatı yurttaşın esenliği aleyhine, barbar, kaba, yakışsız, uygunsuz, biçimsiz, görgüsüz davranışa karşılık gelir.

Şiddet kurbanın elinden her türlü eylem imkânını alır. Şiddet her zaman bir içeriğin taşıyıcısına yönelir. Bir şiddet eyleminin gerçekleştiği durum sıklıkla sisteme ve sisteme içkin bir dokuya gömülüdür.

Yapısal şiddetin gerekli ön şartı, kaynakların ve imkânların adil dağıtımını engelleyen bir sistem, bir yoksunlaştırma durumunun olmasıdır.

Şiddet toplumsal durumlara bağlı olarak suretini değiştirir. Demokratik kurumların ayırıcı niteliği kendilerinin de şiddet kullandığını perdelemek için giriştikleri kurnazlıklarıdır. Bu şiddetin adına kanun, nizam, kamu yararının korunması veya haydutlara ve kanunsuzlara karşı ahlaki savunmak ya da terörle mücadele denmiştir. Kaba kuvvet günümüzde anonimleşmiş, öznesinden arınmış, sisteme içkin bir şiddete dönmüştür. Günümüzde Pierre Bourdieu'nun

geliştirdiği simgesel şiddet de bu kurnazlığın cephanelerinden olmuştur.

Sorgulanmadan kabul edilmiş ve tekrarlanan algı ve davranış kalıplarına sinmiştir simgesel şiddet. Burada görülen itaat rızadan değil refleksden kaynaklanır. Günümüz toplumunda dil de bir şiddet aracı olarak çıkar karşımıza. Keskin bir dil olumsuzluk yükü ile iftira atar, itibarsızlaştırır, aşağılar, hakaret

Bir şiddet eyleminin gerçekleştiği durum sıklıkla sisteme ve sisteme içkin bir dokuya gömülüdür.

eder. Bir de olumluluğun şiddeti vardır: dilin “spam”laşması, aşırı iletişim, aşırı haber ve bilgi gibi. Belli bir noktadan sonra haber artık bilgilendirmez.

Modernitede şiddet ruhsallaştırılmış, psikolojikleştirilmiş, içselleştirilmiş biçimlerde ortaya çıkar. Psikolojiye içkin şekiller alır. Modernite öncesi zamanlarda, şiddet her yerde hazır ve nazırdır, gündelik hayatın bir parçasıdır ve alenidir. Hatta toplumsal iletişimin bir parçasıdır.

Onun için yalnız fiilen uygulanmakla kalmaz seyirlik hale gelir. Ölüm cezası böyle bir teatral sahnedir. İktidar, kan dökme

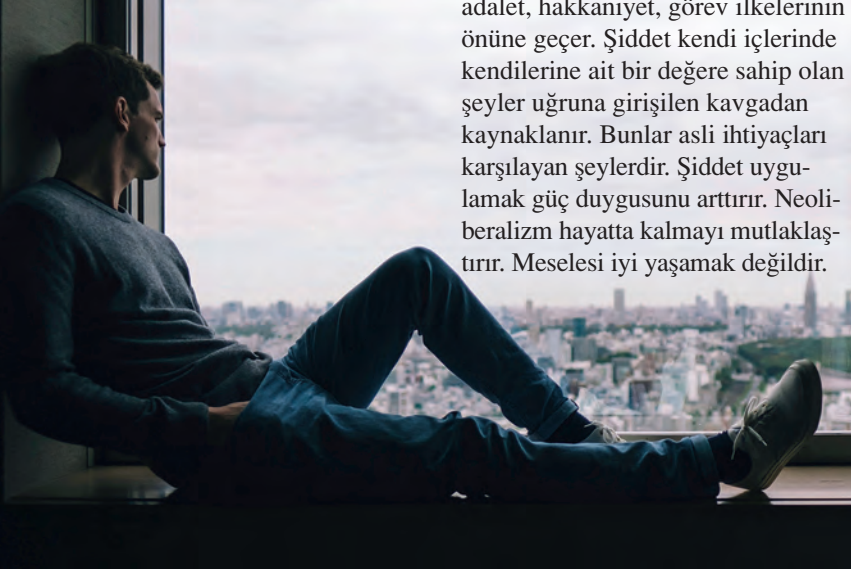

üstünden ilan edilir. Modernite ile gaddarca şiddet yalnız siyaset sahnesinden değil tüm toplumsal düzlemlerde giderek meşruiyetini kaybeder.

Öldürücü şiddet artık gösteri haline getirilmez. İnfazlar kapalı kapılar ardında gerçekleşir.

Şiddet artık bir toplumsal iletişim aracı değildir. Görünürden görünmeze, alenilikten mahreme, fizikten psişige, askeri olandan medyatik olana ve viral bulaşmaya kayar. Etkisini artık yüz yüze gelerek değil, bulaşarak gösterir. Şiddetin ruhsal içselleşmesi ile artık ruhun içindeki bir çatışma biçimini alır. Yıkıcı gerilimler dışa boşalmak yerine ruhu kemirir. Şiddet içselleşerek, fizikselinden simgeleşmeye kayar ve olağanlaşır.

Neoliberalizmin başarıya ve performansa endeksli öznesi için dışşal şiddet, yabancından gelen zorun yerine özgürlükmüş gibi görünen bir kendine yönelik zora geçmiştir. Başarı odaklı toplum bir kendini sömürme toplumdur. Başarı odaklı özne tamamen tükenişe “burnout” kadar sömürecekleri kendini. Geçen yazımızda belirttiğimiz gibi paralı yüksek öğrenim, gençlerin on hatta on beş yıllarına ipotek koymuştur. Kendi için bir şeyler yapabilmek için sınırlarını zorlar yeni mezunlar. İş dünyasında huni büyük havuzdan daralarak ilerler. Başarılı ya da yukarı doğru çıkan sayısı geometrik oranda düşer. Huninin dar ağzına girebilmek için artık her türlü yol mübahtır. Bu rekabetçi ortam sadece özel sektör için değil, kamu için de geçerlidir. Bireysel başarı, kamu sektörünün adalet, hakkaniyet, görev ilkelerinin önüne geçer. Şiddet kendi içlerinde kendilerine ait bir değere sahip olan şeyler uğruna girilen kavgadan kaynaklanır. Bunlar asli ihtiyaçları karşılayan şeylerdir. Şiddet uygulamak güç duygusunu artırır. Neoliberalizm hayatta kalmayı mutlaklaştırır. Meselesi iyi yaşamak değildir.

Bill Gates yıllar önce Darwin'e nazire "survival of the fastest" demişti. İdeal değerlerin kaybı geriye sürekli dikkati kendi üstüne çekme peşindeki "ben" in sergi değerine bırakır. Sosyal medyadaki paylaşımlar ve "like" alma açlığı bunun en güzel göstergesidir.

Freud'un psikolojik aygıtını bir olumsuzlama sistemi olarak değerlendirebiliriz. Üstben katı bir emir ve yasaklar mercii olarak görülür.

Üstben, "ben" e egemen olacak ve katı kısıtlayıcı, gaddarca yasaklayıcı olacaktır. Temel fiili yapmak zorunda olmaktır. Üstben yerine göre Tanrı, Hükümdar yerine geçen içselleştirilmiş iktidardır. Kendi içimizdeki "öteki" dir. Bu anlamda şiddet, ötekinden kaynaklanan bir olumsuzluk işaretidir. Başarı ve performans toplumuna damgasını vuran fiil yapmak zorunda olmak fiili değil, yapabilmek fiilidir.

Obama'nın sloganı "yes we can" di. Bu toplumsal dönüşüm ruh içi yeni bir yapılanmayı getirir. Freud'un itaat öznesinden tamamen farklı bir ruhsal yapıdır bu. İtaatkar özne bir zevk öznesi değil, görev öznesidir.

Neoliberalizmin başarı odaklı öznesinin işi bir görevi yerine getirmek değildir. İtaat, yasa ve görev bilinciyle değil, özgürlük, keyif ve bireysel eğilimlere göre yaşar. İştten beklediği en başta

keyiftir. Daha önce de yazdığımız gibi, artık bireyler, birer girişimci olarak görülmektedir. Girişimcinin öncelikle kendinin efendisi olması lazımdır. Başarıya odaklı çalışan özne narsistik bir kendine odaklanmaya yol açar. Günümüzde Narsisizm insanın kendine derin sevginin tam zıddıdır. Kendine dalmak ödüllendirme sağlamaz, acı verir. Birey bir ödüllendirme krizi yaşamaktadır. Yapılan işin değerini bulması ve

*Obama'nın
sloganı "yes we
can" toplumsal
dönüşüm ruh içi
yeni bir yapı-
lanmayı getirir.
İtaatkar özne
bir zevk öznesi
değil, görev
öznesidir.*

Yes, we can.

takdir anlamındaki ödüllendirme bir diğerinin varlığını gerektirir. İnsan kendini takdir edemez. Ödüllendirme yapısının bozulması karşısında başarı odaklı birey hep daha çok çalışıp başarı kazanmak zorunda hisseder. Ödüllendirme krizinin bir de yapısal nedeni vardır. Günümüz üretim ilişkilerinde yapılmış, bitirilmiş bir işin sonucunu nihai bir eser kılığında görmek pek mümkün değildir. Birey daha çok ucu açık bir çalışma içindedir. •

II. Dünya Harbinin Nedenleri

Yazan: ERHAN KANYILMAZ

II. Dünya Harbinin birçok sebebi vardı ve bunlardan bazılarının kökeni I. Dünya Harbine dayanıyordu. I. Dünya Harbi ve bunun ardından 1919 yılında yapılan barış antlaşmaları Avrupa'nın çehresini ve ülkelerin sınırlarını tamamen değiştirdi. Yeni uluslar ortaya çıktı.

Harpten yenik çıkan ülkeler, özellikle de Almanya ve Avusturya büyük miktarda toprak kaybetti. Ayrıca bu ülkeler Harpte yaşanan yıkımlar nedeniyle diğer ülkelere tazminat ödemek zorunda kaldılar.

Ekonomik Sorunlar

I. Dünya Harbinden sonra çok sayıda ülke borç içinde yüzüyordu. Harpten yenik çıkan ülkeler tazminat ödeme konusunda sıkıntılar yaşadılar. Galip devletler ise ABD'den yüklü miktarda borç aldılar ve bunu geri ödeyemediler. Birçok ülkede yaşanan enflasyon insanlarda tasarruf namına hiçbir şey bırakmadı. 1930'larda ABD'de

problemler birçok ülkede hükûmetleri daha da zayıflattı. İki siyasi akım gündemden güne daha kuvvetli bir hal aldı. Bunlardan biri Sol olarak bilinen Komünizmdi. Bu akım emekçi sınıfı isyana davet ediyordu. Diğeri ise Sağ olarak bilinen Faşizimdi. Bu akım, kuvvetli milliyetçi hükûmet istiyordu.

Komünist orak ve çekiç işareti

Nazi gamalı haçı

I. Dünya Harbinden sonra Almanya

başlayan Büyük Ekonomik Kriz Avrupa'ya yayıldı ve kıtanın toparlanma sürecini durdurdu. Milyonlarca insan işsiz ve yoksulluk yaygınlaşıyordu.

Siyasi Akımlar

Harpten sonra ortaya çıkan

Mihver Devletleri ve Müttefik Devletler

II. Dünya Harbinde iki devlet grubu birbirine karşı savaştı. 1930'lu yıllarda Almanya, İtalya ve Japonya Mihver Devletleri grubunun oluşmasına öncülük etti. Bu ülkelerin liderleri diktatördü. Bunlar kendi ülkelerinin büyümesini, diğerlerinin ise zayıflamasını istediler. Mihver Devletleri, II. Dünya Harbinin başlamasından önceki yıllarda ordularını

güçlendirdi ve modernize etti. 1930'larda Nazi Partisi Almanya'da iktidara geldi. Partinin lideri olan Adolf Hitler 1933 yılında şansölye olarak atandı ve "Führer" olarak ünlenir oldu. Hitler, I. Dünya Harbinde Almanya'yı yenen ülkelere intikam almaya

ve Almanya'yı dünyanın en güçlü ülkesi yapmaya söz verdi. Kendisi ayrıca sadece Almanların gerçek ırk olduğunu iddia etti ve Yahudi, Komünist ve daha zayıf gördüğü diğer insanları yok etmek istedi. Bu sırada İtalya'da "il Duce" yani lider olarak anılan Benito Mussolini Faşist Partinin başına geçti ve çok sayıda taraftar topladı.

Hitler ve Mussolini / Haziran 1940

Mussolini, ülkeye hukuk ve düzen getireceğine, ekonomik problemleri çözeceğine söz verdi. Mihver Devletleri diğer bazı ülkeleri işgal ettiler ve topraklarını genişlettiler. Japonya, 1930'ların başında bünyesinde çok sayıda hammadde bulunduran Mançurya'yı işgal etti. Bu ülke, 1938 yılında Çin'e saldırdı ve ardından Güneydoğu Asya'ya yayılmaya başladı. İtalya 1935 senesinde Etiyopya'yı ele geçirdi. Almanya, yabancı ülkelerin topraklarını ele geçirmeye Avusturya'yı işgal ederek başladı. Ayrıca İtalya ve Almanya başka bir diktatör olan Francisco Franco'ya yardım etmek için İspanyol İç Savaşı esnasında bu ülkeye asker gönderdi.

Müttefik Devletler toplamda 50 ülkeden oluştu. Mihver Devletlerin karşısında olan bu ülkelere, Büyük Britanya, Sovyetler Birliği, Fransa, Çin, ve ABD öncülük etti.

Harbin Başlaması

30 Eylül 1938 tarihinde Büyük Britanya, Fransa ve Almanya Münih Antlaşmasını imzaladı. Bu

Antlaşma Almanya'ya Çekoslovakya'nın bir parçası olan Südet bölgesini alma hakkını veriyordu. Müttefik Devletlerden ikisi olan Fransa ve Büyük Britanya Südet'in Almanya'ya verilmesinin Hitler'i tatmin edeceğini ve onları savaş dışında tutacağını ümit ediyordu. Fakat Antlaşma ihlal edildi.

Hitler sadece Südet'i değil bütün Çekoslovakya'yı işgal etti. Almanya'nın doğu sınırında bulunan Polonya'nın bir sonraki hedef olacağı açıktı. Büyük Britanya ve Fransa saldırıya uğraması halinde Polonya'ya yardım edeceklerine söz verdi. 1939 yılının Ağustos ayında Almanya ve Sovyetler Birliği "Saldırmazlık Pakti" imzaladı. Böylelikle her iki devlet birbirlerine saldırmayacaklarını taahhüt etti. Almanya iki cephede savaşmak zorunda kalmamak için bu pakti imzalamıştı. Almanya 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgal etti ve böylece II. Dünya Savaşı başlamış oldu. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

SONBAHAR ÇOCUĞU OLMAK

Bizleri ferahlatacak
serin havaları
beklediğimiz şu
günlerde, beni bu yazıyı
yazmaya yönlendiren
ilham; içimdeki derin
sonbahar özlemidir.

Her şeyden önce bir
sonbahar çocuğuyum. Annemin
anlattığına göre; yaşama sevin-
cini tazeleyen bir ekim günü
doğmuşum. Bu yüzden kendimi
bildim bileli sonbaharı diğer
mevsimlerden ayırırım. Yaz
tatili özlemiyle yanıp tutuştuğum
öğrencilik günlerimde bile, tatlı
bir serinlik ve doğada yarat-
tığı olağanüstü güzellikleriyle
yaşamımıza kuruluveren bu asil
mevsimi diğerlerinden daha çok
severim.

Şimdi gözümü kapatıp ertesi
sabah uyandığımda sonbaharın
tüm görkemiyle kente yerleşmiş

...köşkün bahçesindeki asırlık ağaçlarda kalan son yaprakların minik birer paraşüt gibi döne döne düşüşlerine dalıp gidiyordum.

olduğunu görsem dünyanın en mutlu insanlarından biri olacığımdan eminim.

Anımsadığım en güzel sonbaharlardan birini ilkokula başladığım sene yaşadım. Altı yaşımı yeni bitirmiştım. Okulumuz muhteşem bir Boğaziçi manzarasına sahipti. Dershanemizin tavandan yere kadar inen pencerelelerinden Boğaziçi'ni ve karşımızdaki tarihi köşkün bahçesini görebiliyorduk. Geniş bahçe asırlık çınarlar ve atkestanesi ağaçlarıyla süslüydü. İnsanın tenini hafifçe okşayan sonbahar rüzgârı açık pencereimizden girerken bir yandan Boğaz'dan geçen gemileri bir yandan da bahçenin bir yağlıboya tablo güzelliğine dönüşünü izlerdim:

Ekim ayı ortasında ağaçların sararan yaprakları, günler geçtikçe

kızıla, ardındansa kahverengiye dönmüştü. Sonbahar poyrazıyla dökülmeye başladıklarında beyaz ahşap cepheli köşkün bahçesinde oluşturdukları renk cümbüşü olağanüstüydü. Okulu ve dersleri hiç sevmediğim halde dershanemizin manzarası günümün yarısını

orada geçirmemin bir ödülü gibi geliyordu bana. Ders saatlerinin tamamını sonbahar rüzgârlarıyla giderek hırçınlaşan Boğaz'dan geçen gemilerin dalgalarla mücadele edişini izleyerek geçiriyor, köşkün bahçesindeki asırlık ağaçlarda kalan son yaprakların minik birer paraşüt gibi döne döne düşüşlerine dalıp gidiyordum.

Kasım ayı sonunda, köşkün bahçesindeki süs havuzunun yüzeyi tamamen yapraklarla kaplanmış, içindeki kırmızı balıklar ara sıra o yaprakların arasından kafalarını çıkartıp tekrar suya dalar olmuşlardı. Çevresi tarihi heykellerle süslü havuzun sonbahar yapraklarıyla kaplanmış hali bana yaklaşan kışı ve ayaz gecelerde sobalarımızın kızıl korlarla yanışını anımsatıyordu. Bu romantik sonbahar manzarası bahçemize de yerleşmiş, neredeyse beş katlı bir bina

yüksekliğindeki incir ağacımızdan dökülmüş olan yapraklar yerde iki karışık yumuşacık bir örtü oluşturmuştu. Bir pazar sabahı o yaprakları süpürüp belli bir yere yığdık. Daha sonra ağacın dalına kurduğumuz salıncakla sallanıp, kendimizi o yumuşacık yığının ortasına atmaya oynamaya başladık. Henüz yedi yaşımıydım ve sonbaharı yaşamının ne denli özel bir zevk olduğunu ilk kez anlıyordum.

Biz çocuklar kendi dünyamızdayken büyükler çoktan kış hazırlıklarına başlamışlardı. Öğretmeniz, sonbaharın aslında yaklaşan kışa hazırlık mevsimi olduğunu, soğuk günlerde yemek için şimdiden reçellerin kaynatılıp, turşuların kurulmasının bir gereklilik olduğunu anlatıyordu. Ona göre; evdeki erkekler, gelecek şiddetli yağmurlar için çatıları aktarmalı, kadınlarsa soğuk kış ayları için kazak örmeye başlamalıydılar. Anlattıkları bize yaklaşan heyecanlı bir maceranın habercisiymiş gibi geliyordu.

Bir sabah, elinde rulo haline getirilmiş büyük kartonlarla derse girdi ve onları açtıktan sonra duvara yapıştırdı. Kartonlarda, dört mevsimi canlandıran dört ayrı çizim vardı. Özellikle sonbaharı betimleyen resme bayılmıştım. Tek katlı bir evin geniş bahçesi görülüyordu o resimde. Karşı tepelerin üzerinden karabulutlar yaklaşıyor, çocuklar

tıpkı bizim yaptığımız gibi bir köşeye yığılmış olan yaprak yığınlarına gömülmece oynuyor, pencere kenarındaki koltukta oturmakta olan anne ise kazak örüyordu. Sokaktan geçmekte olan bir kadının saçlarının rüzgârla uçuştığı, çatıdaki babanın ise kiremitleri düzelttiği de bu resmin bir diğer ayrıntısıydı. Belki birazdan yağmur başlayacak, çocuklar içeri kaçıp pencere kenarına dizilerek camlara vuran yağmur tanelerinin yerlerde su birikintileri oluşturmasını izleyeceklerdi. Bana bir aileye ve içinde yaşayacak sıcak bir yuvaya sahip olmanın ne denli önemli olduğunu anlatan o resme

bakmaya doyamıyordum. Mezun olduktan yıllar sonra bir vesileyle gittiğim dershanemizin duvarında o resmin hâlâ asılı olduğunu görmek beni çok mutlu etmişti.

Ortaokulun bir kısmını ablamın öğretmen olarak atandığı şirin bir Anadolu kasabasında okudum. Dört mevsimi ayrı bir güzellikte geçen bölgenin sonbaharı insanın gözünü alacak denli güzel

manzaralar sunuyordu. Kasabanın kurulduğu ova çok sayıda kavak ağacıyla civardaki tepeler ise meşe ağaçlarıyla kaplıydı. Geçmişinde büyük bir deprem faciası yaşayarak neredeyse tamamen yıkılmış olan bu küçük yerleşim, rahmetli İsmet İnönü döneminde yeniden inşa edilip ağaçlandırılmış. Onun, bu ileri görüşlülüğü sayesinde kasabanın tüm caddeleri, yokuşlar ve ara sokaklar bile görkemli çınar ağaçlarıyla kaplıydı. Hayli yorucu ve kavurucu geçen bir yazın ardından gelen sonbahar, bir bozkır rengine bürünmüş olan ovayı yeniden yeşile boyar, tepelerdeki ağaçların yapraklarını ise göz alıcı bir kızıla bezerdi. Ekim ayı ortalarında yüklü katırlar ve develerle düze inen dağ köylüleri mevsimin ilk elmalarını, ayvalarını ve kestanelerini ayağı-mıza kadar getirirdi. Tam da o günlerde okuldan kaçıp çevredeki tepelere mantar, kestane ve kozalak toplamaya gitmek için dayanılmaz bir arzu duyardık. Özellikle kasabanın sırtını verdiği kale tepesinden bakınca karşımızda göz alabildiğine uzanan yeşil, kırmızı, sarı ve kahverengi yapraklarla donanmış ormanın masalsı görüntüsü nefesimizin kesilmesine neden olurdu.

Sonbaharın gelişiyi birlikte kasaba halkı kış hazırlıklarına başlardı. Yazın kaldırılan keçe halılar odalara yeniden serilir, halısı, kilimi eskimiş olanlarsa dokumacılarının yolunu tutardı. Kasabayı ortadan ikiye bölen yokuşun en üst noktasında bulunan tenekeci ve

dökümcüler harıl harıl kuzine soba siparişlerine yetişmeye çalışırken, damlarda kurutulan sebzeler, meyveler ve tarhanalar, her an gelebilecek yağmurlardan korumak için güvenli yerlere alınırdı. Bölgede kışlar son derece sert geçiyordu. Bu nedenle aileler, sahip oldukları mandaların ve keçilerin sütünden yaptıkları peynirleri kış aylarında tüketmek için geleneksel yöntemlerle depolarlardı.

Sonbahar benim için, doğanın göz kamaştırıcı güzellikleri içinde kardeşim ve arkadaşlarımla dere tepe gezmek demekti. Bu düşünceyle ders paydosu olur olmaz yağışların artmasıyla suları her geçen gün çoğalan derelere, yeniden yeşerip renklenen vadilere gider, mevsimin keyfini çıkartırdık. Kasaba çevresindeki ağaçlardan sepet sepet ceviz ve kestane topladığımız günler anılarımda yaşıyor hâlâ. Ağaçların bir dalından diğerrine geçerken sıcak ülkelere göçen leyleklerin sürüler halinde ufka doğru uzaklaşmalarını izlerdik.

Bu yazıyı kaleme alırken dışarıda boğucu ve aşırı nemli bir hava var. Vantilatörün karşısında bu günlerin de geçeceğini ve bizlere yine pastel renklerle bezeli serin bir İstanbul sunacak olan sonbaharın kısa bir süre sonra geleceğini umuyorum.

Başta da söylediğim gibi, ben bir sonbahar çocuğuyum ve sonbahar mevsimlerin en asilidir. •

mehmetunverbd@gmail.com

Kültür Dünyası
Yaşar Öztürk

Tintoretto

500
Yaşında

“Bir tablo, güneşin batışını gölgede bırakmak üzere kondurulmuş lekelerden ibaret bir şekil değildir; gerçeğin daha da büyük bir parlaklıkla ortaya çıkması için yaratılmış zengin bir hayat rüyasıdır.”

500 yıl önce fırtınalı dekorlarında yeni bir yaşamın başlangıcını ilan edecek olan ressam Tintoretto, Eylül ayında ada kenti Venedik’te doğdu. Rönesans’ı taçlandıran sanatçıların en önemlilerindendi. Asıl adı Jacobo Robusti’ydi. Babası esnaf, kumaş boyacıydı. Bu yüzden de ona, “boyacının oğlu”, “küçük boyacı” anlamına gelen Tintoretto adını taktılar.

Boyanın kokusunu babasının yanında aldı. Yeteneğini geliştirsın diye ünlü ressam Tiziano'nun atölyesine çırak verildi. 10 gün sonra geri döndü. Resim sanatının ortasında idi. Kendi kendine öğrendiği inceliklerle Venedik'teki evlerin yüzlerine her biri sanat başyapıtı olan sayısız resim yaptı. O güzel resimler, o güzel evlerle inşaatlara, yangınlara kurban edildi.

“Ünlü” ressamların kibri onda yoktu. “Para ve ün” koşturması değildi içindeki... Resim aşkıydı, ona yön veren.

“Ünlü” ressamların kibri onda yoktu. “Para ve ün” koşturması değildi içindeki... Resim aşkıydı ona yön veren. Sıradan bir halk, esnaf çocuğuydu. “Çok ucuza çalışıyor!”, üstelik resimlerini tanıdıklarına armağan ediyordu. “Yemek” ve “emek” yol ayrımında “devlet kapısı” ona kapalıydı. Köşe başları işgal altındaydı. Doğu’da olduğu gibi, Batı’da da Ahilik benzeri, kardeşlik, dayanışma, gibi yarı dinsel ekonomik kuruluşlar vardı. Tintoretto yapıtlarının çoğunu bu kurumlar için yaptı. Soylu sınıfın ilgi ve dikkatini çekmediği için tanınması uzun zaman aldı.

Küsmedi, kızmadı, yakınmadı. İlerlemesini durdurmak için bu kez karalama, küçük görme, dışlama ve yok sayma” okları yağmaya başladı. Engeller onu bileyleydi ve gizil güç kazandırdı.

Zafere doymak bilmeyen meslektaşlarına karşı hep cömertçe davrandı. Kapısını ayırım gözetmek sizin açtığı öğrencileri ve yardımcılarıyla büyük bir atölye kurmayı

başardı. Yüksek sınıfın yanına yaklaştırılmayan Tintoretto, 48 yaşında Floransa Akademisi’ne katılması için davet edildi.

Michelangelo resimlerini duvarın sıvası henüz ıslakken, Leonardo da Vinci de sıva kuru- duktan sonra yapardı.

Tintoretto’nun tekniği de farklıydı. Başlamadan önce resmini yapacağı şeylerin balmumu ya da kilden küçük heykelciklerini yapar, küçük bir tiyatro sahnesindeymişler gibi yerleştirir, yapay ışıkla aydınlatıldığı maketlerden yola çıkardı. Biçim ve ışık sorunlarını çözünce akıcı bir anlatım dilini yakalıyordu. Resmi önce bir kumaş üzerine yaptıktan sonra bunu duvarın üzerine yapıştırıyordu. Eli çabuktu. Siparişlerini asla yarım bırakmamak Tintoretto’nun ilkesiydi. Yarışmalara herkes taslaklarını götürürken o tamamladığı resmi sunardı. Bu enerji resimlerine de yansdı. Yapıtlarında çok enerjik bir görünüş ve

Tintoretto'nun "Aziz Markos'un Köleyi Kurtarması" adlı tablosu

parlak renkler egemendi.

"Aziz Markos'un Köleyi Kurtarması" tablosu onu çevresine örülen dikenli tellerden, mahkûm edildiği "kölelikten", zincirlerden kurtardı. Yıldızının parladığı andı. Sadeleştirilmiş tekniği, şiddeti artırılmış draması ve doğru betimlemesiyle tablo Venedik'te çok büyük bir heyecan yarattı. Sanatın s(r)ahipleri ve simsarları devreye girdi. Tablo geri çevrildi ve geri verildi. Güneşi balçıkla sıvadıklarının farkında değillerdi. Bu haksızlık, tabloya ve ressama yaygın, yerleşik bir ün sağladı.

Kilise bekçisinin kızıyla evli Tintoretto dindardı. Üçü ressam 8 çocuğu oldu. Çok mütevacı bir evde, kendi kabuğuna çekilmiş

olarak yaşadı. Tanrı ile inananları arasına yerleşen "ruhban" sınıfın yerine "sanat"ın yerleşmesini istiyordu.

Kendini yinelemekte olanların tersine Tintoretto sürekli kendini yeniliyordu. Böylece yenilmiyordu. Mekânı yaratırken ışığı emen renkleri kullanmak ve perspektif kurallarına başvurmamak gibi bir yöntem geliştirdi. Bu sayede çok sayıda figürün uyumlu bir düzen içinde resmin bütünüyle kaynaşmasını sağlıyordu. Bu o güne değin Venedik sanatında ilk kez deneniyordu. Perspektif uygulamalarını çeşitlendiren Tintoretto, renklere daha büyük bir canlılık üslubu katarak yapıtlarına bezemesel bir nitelik kazandırdı.

Tintoretto'nun "Cennet" adlı tablosu (1577)

Yetmişine merdiven dayadığında 9 metre yüksekliğinde, 20 metre uzunluğunda büyük bir "Cennet" tablo önerisi aldı. Yeryüzünün en büyük tablosu için bütün ustalığını kullandı.

Düzenlenişi, bağlandığı dinsel-düşüncel ortamı açısından, dönemin en karakteristik örneklerinden biri sayılan "Son Akşam

Yemeği" Maniyerizm'den Barok'a kapı açtı. Atölyesine ve özel yaşamına ışığın sızmasına izin vermedi. Resim dışında hayatındaki her şeyi bağladığı yalnızlığa tutkunluğunun bir nedeni vardı. Ölmeden önce bir istekte bulundu. 30 yaşında hayatın baharında kollarında ölen, özlemiyle yanıp tutuştuğu, kızı Marietta'nın yanına gömülmek!

Marietta erkek giysileri içinde, İspanya, Avusturya saraylarına davet edilene kadar babasının yanı başında hiç ayrılmamıştı. 1920'de yeniden "Son akşam yemeği" adlı tablo

keşfedilen Marietta, sanat tarihi kadar dünya kadın tarihi açısından da önemli bir addı.

Tintoretto, ölmüş kızının resmini yaparak Marietta'yı yeniden hayata döndürdü, ölümsüzlük zırhını giydirdi. Yaşadığı sürece tabloyu yanından ayırmadı.

Ressamlara, resim öğrencilere rine ve sıradan sanatseverlere yardımcı olmak için hazırlanan klasik kitaplarda ilk öneri doğaya bakmaları, ardından Tintoretto'nun bir resmine, fırçanın dokunuşlarına, elleri nasıl çizdiğine, gölgelere nasıl da dikkat ettiğine değinilmesi boşuna değildi:

“Serbest, dolaylı anlamdan bahsederken aslında bakış açısını, bakış açısını anlatırken aslında detay algısını, detaydan bahsederken aslında karakteri, karakteri anlatırken ise gerçek üzerine konuşma başlıyor” Tintoretto'nun fırçasından görüntüler seslere, sözcüklere dönüşüyordu.

Etkisi sürdükçe sürdü. Onun büyülediği insanlardan biriydi, Sartre. İncelemesinde sözü Tintoretto'nun ruhunun yeniden bedenleştiği Hitchcock'a getirir:

“Klasik anlamıyla halka çok yakındı; sinemanın gücüyle özdeşleştirilmesi bir bakıma da bundan ileri geliyordu... Hitchcock, bin kişiyi aynı anda zangır zangır titretebilen tek insandı; ama bunu Hitler gibi, ‘Hepinizi doğrayacağım’,

diyerek değil, ‘Aştan da Üstün’de olduğu gibi, yan yana dizilmiş Bordeaux şarabı şişelerini göstererek yapıyordu. Tintoretto gibi büyük ressamların dışında başka kimse başaramadı bunu. Onun zamanında hiç kimse sadece kendi için çalışmazdı. Bugün resimler satılıyor, ama eskiden resamları satılan... Tintoretto'nun boğuntusu nasıl sarı bir gökyüzü haline gelmişse, soru da bir nesne haline gelmiştir. Bir anlam değil bir tözdür artık!”

Tintoretto ölen kızı Marietta ile

Çağdaşı Vasari “Sanatçıların Hayat Hikayeleri” kitabında dönemin ünlü sanatçılarından övgü ile söz ederken sanatta devrim yapan Tintoretto'yu anlayamıyordu:

“Onun taslakları, öylesine kaba ki, kalem çizgileri, bir düşünüşü göstermekten çok şansla yakalanmış çizgiler gibi görünüyor... Eğer o, kendisinden önceki ustaların güzel tarzını izleseydi, Venedik'in gördüğü en büyük ressamlardan birisi olurdu... resim sanatının şimdiye

*kadar ürettiği en olağanüstü zekâ...
resim sanatının tanıdığı en korkunç
beyin.”*

Tintoretto üzerinde en derin iz bırakan kişi ise Fatih'in çağrısıyla İstanbul'a varan Bellini'ydi. Padişahın emri ile Bellinin yaptığı resimler, Fatih ölünce sofuluğu ile tanınan oğlu II. Bayezid'in hedefi oldu. Babasına saygısızlık olmasın diye resimlerini yırttırmadı ancak bu eserlerin pazara düşmesine ve saraydan çıkarılmasına izin verdi. Fatih'in, başlattığı Rönesans, Bayezid'in tutuculuğuyla doğarken boğuldu. İstanbul'un fethi ile Roma'ya doluşan sanatçılar, 75 yıl sonra Kutsal Roma-Germen imparatoru Şarlken'in orduları Roma'yı istila edince Venedik'e göçtü.

“Venedik, Türkler karşısındaki gücünü, coğrafya, doğal kaynaklar, dinsel bağınazlık ya da sürekli savaş ve akınlardan değil, kapitalizmin, seçilmiş hükümet ve tarafsız araştırmaya bağlılığından alıyordu. Hemen hemen hiçbir Türk, Avrupa'da iş bulamazken, padişah, Avrupalı tüccarların, gemi tasarımcılarının ve ithal ateşli silahların, hatta portre ressamlarının peşinde koşuyordu” ancak “halk” için değil her şey “saray” içindi.

İnebahtı, çarpışan tarafların sosyoekonomik farklılığını ortaya koydu. Osmanlının ele geçirilen sancak gemisinde kaptanın devasa kişisel serveti 150 bin altın sikke vardı. Nedeni matbaa gibi, bankacılık sisteminin de yoluğuydu.

Ulusların Zenginliği'ni yazan Adam Smith, Doğu'nun yoksulluğunu da anlattı:

“İnsanların sürekli, idarecilerin (Padişah ve vergicilerin) hışmından korktuğu bu talihsiz ülkelerde, sermayelerinin büyük bir bölümünü gömmeleri ya da farklı bir şekilde saklamaları, Türkiye, Hindistan ve sanırım Asya'nın diğer yönetimlerinin çoğunda yaygın bir uygulamadır.”

Diplomasi gücünden de yoksundu Doğu. 1547'de Venedik'ten İstanbul'a gelen elçi, sınır konusunu görüşüp, Osmanlının kılıçla aldığı 48 köyün idaresinin geri verilmesini diplomasiyle sağlamakla kalmadı Girit dükü olarak seçildi. Dükün sarayındaki portresi Tintoretto'nun tablosuydu.

Osmanlı Venedik savaşlarının resimlerini de yaptı Tintoretto.

Resim, matbaa, banka, diplomasi ve Batı'nın dünyanın hükümdarı olmasını sağlayan muhasebe gücünden yoksun olduğunun farkında değildi Osmanlı. İstanbul'da yaşayan binlerce Venedikli, diğer İtalyanlar, Rumlar, Yahudiler ve Ermenilerle birlikte, çok büyük bir Doğu-Batı ticaret ağı kurdu.

“Venedik Taciri”ni küresel simge, yani Venedik'i dünyanın ticaret merkezi yapan paranın desteklediği sanat, sanatın yükselttiği ticaretti. Bunun öncüsü de Venedik'te, düzlemler ülküsünün yıkılmasına büyük bir kudretle çabalayan Tintoretto'ydü...•

yasarozturkdbd@gmail.com

Anadolu'nun
Antik Dönem
Piramitleri:

TÜMÜLÜSLER

Yazan:
Dr. TULGA
ALBUSTANLIOĞLU

Tümülüs; arkeoloji terminolojisinde yığma toprak mezar binası anlamına gelen bir terim. Genelde ahşap yapılı bir mezar odasının inşasını takiben bunun üzerinin toprakla örtülerek anıtsal hale getirilmesi ile oluşuyor.

Anadolu'da özellikle Phrygia ve Lydia Uygarlıklarında sık rastlanan bir mezar tipi. Ankara'nın ilçesi Polatlı'da bulunan Yassihöyük / Gordion antik kentinde yüzlercesi mevcut. En büyüğü ve en önemlisi tarihi kişilik olan Midas Tümülüsü.

Midas Tümülüsü olarak bahsediyoruz ancak son yıllarda yapılan çalışmalarla bu tümülüsün yaklaşık olarak MÖ 740 yıllarında inşa edildiği saptandı. Bu tarih ise meşhur Kral Midas'tan 100 yıl öncesine dayanıyor. Phrygia kralı Midas'ın Kimmer saldırıları sonucu harabeye dönen kentinde boğa kanı içerek intihar ettiği sanılıyor. Bir başka görüşe göre de başına aldığı bir darbe ile ölmüş. Bu sebeple Phrygia Krallığı'na büyük bir saldırı söz konusuyken, Midas için böylesine

muhteşem bir mezar inşa edilmesine zaman olamayacağı oldukça açık. Büyük olasılıkla Midas Tümülüsü olarak adlandırılan bu tümülüs Midas'ın babası Gordios'a ait olmalı. Ancak; Midas isminin turizm değeri de düşünüldüğünde bu anıt mezara halen Midas Tümülüsü denmesi çok da yadırganacak bir konu değil.

Gordion kentinin ismi de Midas'ın babası olan ve bu büyük kenti kuran Gordios'tan gelmektedir. Bugün muhteşem buluntularıyla mezar odasının birebir örneği Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmekte.

L ydia Krallığına ait tümülüsler ise Manisa'nın Sart köyü yakınında bulunan Sardes antik kentinde yer alıyor. Sardes'de de sayıları Gordion'daki gibi yüzlere varan tümülüsler yer almaktadır. En önemlilerinden biri olan ünlü Lydia kralı Alyattes'e ait. Bu tümülüs Phrygia krallığındaki Midas Tümülüsü'ne eş değer olarak düşünülebilir. Bugün de "Bintepeler" olarak adlandırılan bölgede yer alan ve İzmir yolu üstünde görülebilen bu mezarlar Lydia krallığının ulaştığı zenginliğin göstergeleridir. Şimdi Uşak Müzesinde sergilenen meşhur "Karun Hazine" de Uşak'ın 25 km batısında bulunan Güre

Kasabası yakınlarındaki Aktepe

Midas Tümülüsü Mezar girişi,
Gordion, Ankara

ve Toptepe Tümlüslerinden 1965-1968 yılları arasında yasal olmayan yollardan çıkarılarak Amerika'ya kaçırılmış ve yıllar süren dava sonucunda 1993 yılında Türkiye'ye iade edilmiştir.

En ilginç tümlüs ise bugüne kadar mezar odası keşfedilemeyen

Kommagene Kralı Antiokhos'a ait olanı. Adıyaman ili Kâhta ilçesi sınırlarında yer alan bu tümlüs yaklaşık olarak 2.100 metre yükseklikte yer alıyor. Diğer tümlüsler gibi yapılan ancak taş yığma olarak inşa edilen bu tümlüs halen gizemini korumaktadır. Mezar odası saptanamayan ve yığma taş olduğu için de herhangi bir kazı çalışması yapılamayan bu tümlüs Mısır'da yer alan piramitlerden daha gizemli olarak nitelendirilmekte ve UNESCO Kültür Mirası listesinde ön sıralarda yer almaktadır.

Yazımızı tümlüsleri ile meşhur Phrygia ve Lydia krallıkları ile ilgili bir efsane ile bitirelim:

Şarap tanrısı Dionysos'un (Roma mitolojisinde Bacchus) can yoldaşı Satyros o kadar sarhoş olur ki bir yolculuk sırasında Phrygia'da yolunu kaybeder. Kral Midas ona

UNESCO Kültür Mirası listesinde yer alan Kommagene Kralı Antiokhos'a ait tümlüs

yardım eder ve sarayında ağırlar. Midas'ın bu konukseverliğinden çok etkilenen Dionysos, kralın kendisinden bir dilekte bulunmasını ister. Kral Midas "Dokunduğum her şey altına dönüşsün, böylece daha zengin olayım" der. Midas'ın dileği, Dionysos tarafından kabul edilir. Ancak dokunduğu her şeyin altına dönüştüğünü görünce, tanrı Dionysos'tan, bu iyi gibi gözükene ama hayatını altüst eden gücü geri almasını ister. Midas'ın durumuna acıyan tanrı, krala Lydia krallığında bulunan Paktalos (Sart Çayı) ırmağında yıkanmasını söyler. Bu ırmakta ellerini yıkayan Midas, bu durumdan kurtulur.

O günden beri de, bu ırmakta bulunan altın partikülleri ve Lydia Krallığının zenginliği bu efsaneye bağlanır. •

Sporun Dünyası

Metin Gören

Sporda Başarının Anahtarı Disiplin

Yıl 1973. İngiltere'nin Leeds kentindeyim. Başkent takımı Ankaragücü'nün Avrupa Kupa Galipleri karşılaşmalarından Leeds United ile oynayacağı ikinci doksan dakikayı gazetem adına izleyeceğim. İngiliz takımının fırtına gibi estiği yıllar. İngiltere'nin yetiştirdiği en büyük yıldızlardan Charlton kardeşlerden büyüğü, ünlü savunmacı Jackie Charlton, İskoçların

dünya çapındaki yıldızı Billy Bremner, kafa golleriyle ünlenen Alan Clarke çok daha önemlisi, o yılların dev teknik direktörü Don Revie de Leeds United takımında görevli. Karşılaşmadan birgün önce ev sahibi takımın son antrenmanını izleyecek ve topladığım bilgileri gazetemle ileteceğim. Türkiye'den gelen dört meslektaşımınla birlikte nice başarılarla tanıklık eden

ünlü Elland Road Stadi'na geldik. Uluslararası nite-likli bir karşılaşma olduğu için teknik direktör Don Revie'den gerekli izni alan yetkililerin sahanın içinde konuşlandığı alanda antrenmanın başlamasını bekliyorduk. Bir süre sonra futbolcular toplu halde sahaya çıktı ve arkasından

Don Revie geldi. Hepimizle ayrı ayrı ilgilenen ünlü çalıştırıcı antrenmanı başlatmak için centilenmence bir tavırla izin istedi ve yaklaşık on metre ilerimizde bekleyen oyuncuların yanına gitti. Birden ve beklenmedik bir anda Don Revie'nin kızgın tümcelerden oluşan sesi duyuldu. Sesi stadın boş tribünlerinde adeta yankılanarak kulağımıza geliyordu. Hedefteki oyuncu Leeds United'ın temel direği, bu takımın formasını tam 629 kez giymiş ve bir savunma oyuncusu olmasına karşın takımı adına 70 gol atan Jackie Charlton'du.

Olayı aynen aktarıyorum;
"Bay Charlton..."

Ünlü futbolcu bir adım öne

Don Revie

çıktı, nefes alıp verdiği şüpheli bir duruşta teknik direktörünü dinlemeye başladı; "Sizi son haftalarda formsuz ve disiplinsiz görüyorum. Nedenini biliyorum ama karşılıklı

görüştüğümüzde anlatmayı daha uygun buldum. Şimdi lütfen aramızdan ayrıl ve kadroya giremeyen arkadaşlarıyla birlikte programa uyarak çalışmanı sürdür."

Leeds United kaptanı "Peki efendim." dedi, koşar adımlarla stadi terk etti kadro dışı kalan

arkadaşlarıyla birlikte olabilmek için, diğer antrenman alanına gitti.

Don Revie; uyum, düzen ve düzenlilik sözcüklerinden oluşan disiplin kavramını uygulayarak İngiltere'nin en ünlü teknik

Jackie Charlton

**Leeds United kaptanı
“Peki efendim.” dedi,
koşar adımlarla stadı
terk etti kadro dışı
kalan arkadaşlarıyla
birlikte olabilmek
için, diğer antrenman
alanına gitti.**

direktörlerinden biri konumundaydı.
Jackie Charlton ise kim bilir belki

de ilk ve son kez
disiplin çizgilerinin
sınırlarını aştı.

Ve sonra olması
gerekli yere geri
döndü. Çünkü;
futbol hayatı küçük
kardeşi Bobby
Charlton’la birlikte,
disiplinin ön plâna
çıktığı zaferlere
koşmakla geçmişti.
Bu olaydan tam
yedi yıl önce 1966
yılında İngiltere
tarihindeki tek
Dünya Kupası

Şampiyonluğu kadrosunda bulun-
manın onurunu yaşamıştı. Jackie
kardeşi Bobby’nin 106 kez İngiltere
Milli Takımı forması giymesini ve
“sir” unvanı almasını, “Benim ve
ailemin yaşadığı en büyük onur.
Bobby Charlton ailesinin Einste-
in’idir.” şeklinde değerlendirmişti.

Disiplinli çalışması ve disiplinin

İngiltere futbol tarihinin en hırçın
futbolcularından Paul Gascoigne

sporda başarısının altın anahtarı oldu-
ğunu vurgulayan Don Revie daha
sonra çaptan düştü. Leeds United
efsanesini yaratan teknik direktöre
yıllar sonra Yunanistan’da tatil
yaptığı günlerde bir Paparazzi ilginç
bir soru yöneltmişti; “Çalıştırdı-
ğınız takımda Gascoigne gibi bir
çılgın olsa ve takımı kurtaracak tek
silah olsaydı ne yapardınız?”

Ünlü teknik direktör bu soru
karşısında çılgına döndü ama yanıt
vermekten de geri kalmadı.

“Benim Gasco ile yolum hiç
kesişmedi. Kesişseydi. İkimiz de

yok olurduk.
Asıl yanıtım,
benim takımımı
Gascoigne
kurtaracaksa;
küme düşmeye
yeğlerdim.”

Formsuzluk ve
disiplinsizlik.

Don Revie’ye
göre birleşik
hareketler gibi
birşeydi. Ünlü
teknik direktör
bunu hep savundu.
Disiplinsiz hareket-

lerinden ötürü kadro dışı bırakılan
Jackie Charlton’u ise Leeds kentinde
okuyan Adil adındaki bir öğrenci
tarafından takip ettirdim. Jackie
tam dört hafta sonra Don Revie
tarafından affedilmişti. Ve takım bu
haftalarda iki yenilgi bir beraberlik
ve bir de galibiyet alabilmişti. •

metingorenbd@gmail.com

*“Bilgi bir hazineyse,
uygulanması da bu
hazineyi açan anahtardır.”
Aristoteles*

ADAM OLMAK

Yazan: BERK YÜKSEL

Adam olmak bir zanaattır. Sözde kolay gibi gözükebilir lakin zordur, sonu yoktur, meşakkatli bir süreçtir. Farklı bir duruştur. Erdem sahibi olmaktır. İlkeli, prensipli, öz disiplinli, omurgalı bir yaşam sürmek demektir.

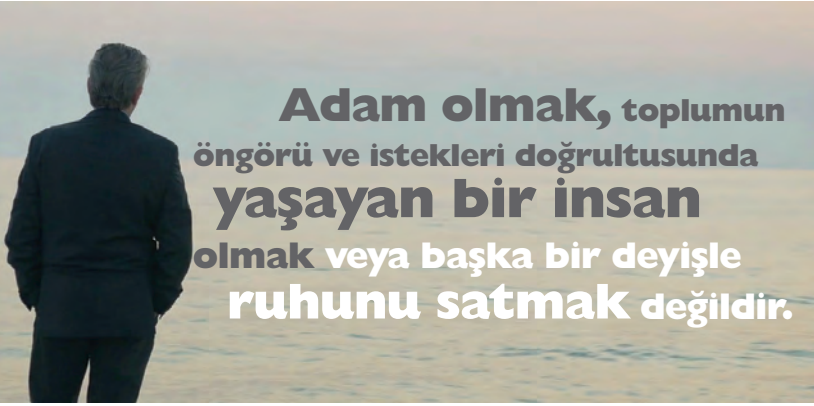
Kimilerine göre cibilliyet(yaradılış) meselesidir. Diğer görüşe göre sonradan edinilir. “Paraşüt kumaşından smokin olmaz, hamuru iyi olmayan adam, adam olmaz...” veya “Katrani kaynatsan olmaz ki şeker, cinsine yandığının cinsi cinsine çeker.” şeklinde halk arası yaklaşımlar sonradan gelişimin zorluğunu vurgulasa da bu, imkânsız değildir.

Aile, bireyin eğitimi için elbette anahtar rol oynar. Ancak aile, bireyin kaderi olmaya da bilir. Özü düzgün kişi bir şekilde insan gibi insan, adam gibi adam olmayı başarabilecektir.

Adam olmak, yılmamak, vazgeçmemek demektir. Asla umudunu yitirmemektir. Kimseye göbeğinden bağlı olmadan, özgürce yaşamaktır. “Bir kalıba uyayım beni sevsinler” diye kendinden çıkmak,

zaten sıradan ve sürüden farklıdır. O, düşünür, sorgular, tartışır, okur, çalışır. Sözü, düşüncesi ve eylemi tutarlıdır. Bilge bir filozoftur. Adam olmak, “İnsan” olabilmektir.

“Adam olmak” tabiriyle kastedilen, toplum tarafından zorla bireye itelenen sözde bir ahlaka, tavra ve duruşa sahip olmak, erkek egemen kültürün duruşunu temsil etmek ya da makbul olarak tanıtılan belli kalıplara uymak ise bu yol yazarın

**Adam olmak, toplumun
öngörü ve istekleri doğrultusunda
yaşayan bir insan
olmak veya başka bir deyişle
ruhunu satmak değildir.**

aynada aksine bakamamak değildir. Onurlu ve kültürlü olmaktır. Görgülü ve sevecen olmaktır. Günü kurtarmak, ucuz hesaplar adamı olmak değildir. “Gelene aham gidene paşam” demek de değildir. Bilgelik, dürüstlük, çalışkanlık onun için başta gelir. Görev bilinci ile yaşamaktır. Adam olmak adil de olabilmektir.

Adam olmak, toplumun öngörü ve istekleri doğrultusunda yaşayan bir insan olmak veya başka bir deyişle ruhunu satmak değildir. Tam tersidir. Adam gibi adam

yolu kesinlikle değildir. Kuralı koyan toplumun genelinin gölgesinde ya da ailenin klan ezberinde, onların istediği gibi yaşamak, kaz gibi önündekinin adımlarını takip etmek adam olmaksızın olmamakta fayda vardır. Adam gibi adam, insan gibi insan, gerektiğinde toplumun büyük çoğunluğunca benimsenen yapıları sorgular, kitlelere ters düşer. Bu sorgulayan ve yığından ayrılan insan için normaldir.

“Adam olmak” deyiş erdem sahibi olmayı içerir. Yola gelmeyi değil, kendi yolunu bulmayı belirtir.

Kitlenin yüzeysel düşünce tarzına göre hizaya gelmek, sıradan olmak, kalıpların adamı olmak anlamında kullanılırken aslında tam tersi değerler erdem sayılmaktadır. Adam olmak ne sadece görgü ile eğitimle, aileden alınan terbiye ile yaşamışlıktan edinilen demle, ne de edinilmiş bilgi ile olur. Tamamının ahenk ve düzen içerisinde söze, düşünceye ve eyleme geçişi adam gibi adam yani insan gibi insan olmanın gereğidir.

K lişe alıntılardan biri şöyledir: Vakti zamanında babasından çok azar işitmiş bir çocuğun hikâyesidir:

Baba çocuğun tepesine binip hep “Senden adam olmaz, bir işe yaramazsın” der. (Sevgi dolu ve cesaretlendirici (!) baba tipi)

Zaman geçer... Çocuk bir mevkiye ulaşır ve babasını ayağına çağırır. Şunu der:

“Bak baba kral oldum. Sen bana hep senden adam olmaz, bir işe yaramazsın derdin. Bak şimdi koskoca bir ülkeyi yönetiyorum” der. Ve öngörü sahibi mazlum ağlak baba iç çekerek:

“Ben sana kral olamazsın demedim, adam olamazsın dedim. Baksana babanı ayağına çağırıyorsun ve hâlâ adam olmadığımı gösteriyorsun.” der.

Bu hikâyede kanatsız melek rolündeki aciz babanın hissikablelvuku ile (önsezi) belki biraz haylaz oğluna nahoş davranışı gözden kaçır. Sözde baba, ona vaktinde

kalbinde bir taht verebilse, belki de yaşamını eksiklikleri tamamlamak üzere yanlış bina edip farklı tahtların peşinde olmayabilecektir oğul. O zaman tahtlar gönüllerde kurulur sevgi köprüleri ile birbiri ile buluşur. “Eti senin kemiği benim; bırakın ben onu adam ederim”

köhne modeli hâlâ kimi insancıklar arasında yaşamaktadır.

Adam gibi adamın neyin yanında neyin karşısında olduğu

bellidir. Karar verirken “Ne şiş ne de kebab yanmasın, aman o kırılır, aman o gücünir” diye politikleşmez. O, ortamlarda ona buna laf sokuş-turup ortamın huzurunu bozan burnu havadalardan değildir. Kendi kendisinin propagandasını yapmaz. Bunun kendini küçültmek olduğunu çok iyi bilir. Adam gibi adam çevresi ile de bellidir. Arkadaşlarını, dostlarını ince eleyerek seçer. “Aptallarla tartışma, çevredeki farkınızı anlamayabilir.” sözünü hep aklında tutar.

Adam olmak, ketum olmayı da gerektirir. Atasözünde ifade edildiği gibi: “Söyleme sırrını dostuna, onun da dostu vardır, o da söyler dostuna.” Adam gibi adamın başta

*Adam gibi
adamın başta
gelen özelliği ise
adil olmasıdır.*

gelen özelliği ise adil olmasıdır. “Öyle davran ki herkes kendi kendinin yargıcı olsun!” denir. Adam olmak toplumun genel kurallarına uyup, toplum beğenisiyle benzer, toplum beklentileri ile özdeş yaşamak elbette ki değildir. Adam olmanın birinci şartı, insan olmaktır. İnsan olmanın olumlu değerlerini özünde toplamaktır.

Adam olmak, gerekirse yolda yalnız yürüyebilmektir. Olduğu gibi görünmek, görüldüğü gibi olmaktır. Akıllı ve cesur olmaktır. Adam gibi adam olmak demek omurgalı bir varlık olmanın şuuru ile hareket etmektir. “Boş ver, kasma ya bu kadar” tiplerinin algılayamadığı bir yaşamdır. “Ne haz, ne şan şöhret, ne iktidar: özgürlük, yalnızca özgürlük.” deyişini benliğinde hissetmektir. Etiket, paye, mevki ve paradan güç almadan; kaba değil içeriğe bakmaktır.

O düşünerek hareket eden ve konuşan insandır. Yaptıktan sonra düşünen, boşboğazlık sonrası sürekli hayıflanan avamdan değildir. Küfredene gülünme seviyesizliğinin genel geçer olduğu bir toplulukta, o görgü sahibi, saygılı insan gibi insandır. “İşık karanlıkta parıldar” denir, o karanlıkların ortasında parıldayan bir yıldızdır. Sürünün ulaşılmaz bir ideal diye burun kıvırdığı insanlık idealidir.

Kendini, nefsinin yine kendisi öz iradesi ile terbiye etmiş kişi açısından adam olmak, kendini yontmayı ve doğru olanı yapmayı

gerektirir. Aldığı tavrın tetikleyicisi ya da karar aldırıcısı toplum dayatması değildir. Adam olmak dürüst olmayı gerektirir. Aristo’nun lisesinin kapısında şöyle yazarmış: “Ey oğul! Kendini bul, kendini bil!”

O, sürüden değildir. Bir babanın oğluna vereceği anlamlı öğüt şöyle olabilir: “Özünü ara evlat, ama örnek kopyalama ve özgür ruhundan asla vazgeçmeden her daim ara oğul!”

Adam olmak kendi gibi olmak, kendi gibi davranmaktır. Adam olmak, sevmeyi bilmektir. Konuşmasını bilmek, adam olmanın en önemli göstergelerindendir. Hayatı kavrayabilmektir. Kendin olmaktır. Toplum çok haz etmez bu insanlardan zira kendileri gibi değillerdir. “O ne der, bu ne der” diye yaşamamaktır. Gelişmek, iyi yetişmek, bilgi sahibi olmak, iyi bir duruma gelmektir. Ölçülü ve dengeli olmak yaşamın anahtarıdır. Ölçüyü bulabilmek için çevresine ve kendisine objektif bakabilmek, aynayla korkmadan gerçek anlamda yüzleşebilmek gerekmektedir. Bu meşakkatli bir zanaattır ancak ömür bu amaç uğruna bilgece yaşanır ve en sonunda sınav kâğıtları toplanır...•

*“İşin güç kısmı,
adam olmak değil,
adam kalmaktır.”*

Andre Mazerelles.

Adana

*Geleneksel ve
Yerel Lezzetlerin
Kenti*

Adana Mutfağı
Batı, Yakın Doğu,
Arap, Anadolu ve
Türk Mutfağı'nın
kendine özgü bir
lezzet sentezidir.

*Türkiye'nin en güzel şehirlerinden
Adana dendiğinde hiç kuşku yok ki akla ilk önce
tescillenmiş "Adana Kebabı" gelir.*

Adı her ne kadar kebab ile özdeşleşse de; Adana pek çok şehri kışkandıracak derinlik ve zenginlikte bir mutfağa sahiptir. Adana mutfağının bu zenginliği, asırlardan beri birçok uygarlığa ev sahipliği yapmasından ve bu medeniyetlerin yemek kültürünü de

mutfağında yaşatmasından kaynaklanmaktadır. Göçebe kültürden yerleşik kültüre en son geçen Adana, Türkmen ve Yörüklerin binlerce yıllık Türk mutfak kültürünü de günümüze kadar koruyup saklayarak taşımıştır. Tarih akışı içinde Adana mutfağı Batı'nın,

Adana yemekleri asırlardır birçok aşçı, lokantacı, ev hanımı tarafından elden ele, dilden dile aktararak bugünlere getirilmiştir.

Yakın Doğu'nun, Arap kültürünün ve hepsinin üstünde de Anadolu ve Türk Mutfağı'nın etkisi altında kalarak, kendine özgü bir lezzet sentezi oluşturmuştur. Adana Mutfağı'nı ve damak tadını gastronomik açıdan üçe ayırabiliriz:

Birincisi evlerde ve ev yemeği satan lokantalarda pişirilen yüksük çorbasından içli köfteye kadar yüzlerce çeşidi olan Adana yemekleri... İkincisi mangal kullanılarak yapılan Adana kebabından kuşbaşına, ciğer şiştene külbastıya ve bunlarla birlikte yenilen yeşillikler ile salatalardan oluşan kebab kültürü... Üçüncüsü ise şırdandan aşlamasına, halka tatlısından şalgamına ve geçmişte olup bugüne çok azı taşınmış olan Eskimo'sundan haşlanmış nohutuna kadar olan sokak lezzetleri olarak sayabiliriz.

Adana yemeklerinin en büyük

özelliği yağlı, baharatlı, acılı, hamurlu, bulgurlu ve et ağırlıklı yemekler olmasıdır. Hemen hemen her evde bir et kütüğü ile tokmağı, biber salçası,

nane, sumak, pulbiber, kimyon, karabiber gibi çeşit çeşit baharatı, tahini ve hamur tahtasını bulmak mümkündür. Aynı zamanda süt, yoğurt, peynir, çökelek de bol miktarda kullanılmaktadır. Sebze yemekleri ve çorbalar bol miktarda bakliyat içerir. Tencere yemeklerinde ise lezzet vermesi için kuyruk yağı kullanılır.

Kökleşmiş bir mutfağa sahip Adana yemekleri asırlardır bir zaman tüneli içinde birçok aşçı, birçok lokantacı, birçok ev hanımı tarafından elden ele, dilden dile aktararak bugünlere getirilmiştir. Adana'nın zengin mutfağında çorba

dediğimizde yüksük çorbası, tırşik çorbası evde hiçbir şey olmayınca yeşil mercimek, ıspanak ve eriş-teden oluşan dul avrat çorbası, ıspanak başı, kabak çitmesi, bulgur yemeklerinden analıkızlı, ekşili topalak, sarımsaklı köfte ve içli köfte ilk akla gelenler arasındadır. Adana Mutfağı'nı oluşturan lezzetler saymakla bitmez; içli köfteden kısırina, fellah köftesinden sıkmasına, patlıcan tavaşından muhammarasına, tahin ve haşlanmış kuru fasulyeyle yapılan vardabitten ciğer kebabına, acı turşudan mercii-

ile de yenilen kısırı; bulgur, kıyma, domates, biber salçası, maydanoz, taze soğan, sarımsak ve baharatların karışımının yoğrulmasıyla elde edilen ve avuç içerisinde sıkılarak servis edilen çiğ köfteyi; sac ekmegi, maydanoz, beyaz peynir, taze soğan, domates ve yağ karışımı ile yapılan ovalamacı; kıyma, soğan, biber salçası, yumurta ve baharatlarla karıştırılarak hazırlanan iç malzemesini kare kesilmiş hamurun ortasına konulup, dört tarafından kapatılarak yapılan yüksük çorbasını; taze soğan ve domatesli özel sosu eşliğinde

İçli köfte

Muhammara

Yüksük çorbası

mekli köfteye, kışın üzerine dövülmüş ceviz konularak içilen sıcak kaynara kadar yüzlerce lezzeti içinde yaşatır.

Bu yazıyı hazırlarken engin bilgisine başvurduğum Adanalı Gurme Tayyar Zaimoğlu'na "Adana'ya gelince ne yemeden dönmemeli?" diye sordum. Zaimoğlu'na göre; bulgur, domates, taze soğan, maydanoz, nane, yeşilbiber, biber salçası, nar ekşisi, sıvıyağ ve baharatlarla yapılan tek başına bile marul, asma yaprağı veya lahana

ve biber salçası, sarımsak, pulbiber ve maydanozdan oluşan sosu ile birlikte servis edilen bulgur ve irmikle yapılan sarımsaklı köfteyi; patlıcanların ve kırmızı kök biberin közlenip sote edilip, soğan, domates, sarımsak ve maydanozun katılmasıyla hazırlanan babaganuşu; dövülmüş ceviz, ekmek içi, sarımsak, salça, limon suyu ve domates ile yapılan muhammarayı;

mercimekli köfteyi; yine bir Adana klasiği olan

Tescilli Lezzet Adana Kebabı

Yemekleri arasında en ünlüsü tabii ki kıyma ile yapılan Adana kebabıdır. Bu kebabın en büyük özelliği erkek koyun etinden olması, etinin sinirsiz hale getirilmesi ve zırhla elde kıyılmasıdır. Adana kebabının yanında bol yeşillik ve ezme salata yenir. Özellikle turunç mevsiminde, kebabın yanında ve salatasında ekşi olarak aroması muhteşem turunç ekşisini kullanmak bir ayrıcalıktır. Mevsimine göre ayran veya şalgam turpu ve siyah havuçtan yapılan şalgam suyu içilir.

mezeler içinde her zaman en çok tercih edilen süzme yoğurt ve dereotu ile yapılan haydariyi; kıyma, pirinç, domates salçası, nar ekşisi, sarımsak ve baharatlarla hazırlanmış iç harcın, mevsiminde iplere dizilerek kurutulmuş patlıcan ve biberlerin doldurulmasıyla yapılan kuru patlıcan ve kuru biber dolmasını; ve bunlarla en iyi eşleşen cacığı; yine bir bulgur yemeği olan dışı bulgur ve irmikten hazırlanan, içi kıyma, kuru soğan, biber salçası

ve yağ ile yapılan ve suda haşlanarak pişirilen içli köfteyi; turunç meyvesinin kabuklarının suda bekletilerek acısının alınması ve ipe dizilerek kıvrım şekline getirilmesi ile hazırlanan, evlerde kahvaltıda reçel olarak diğer saatlerde de tatlı olarak tüketilen turunç tatlısını tatmadan Adana'dan ayrılmamalı-sınız.

Sokak Lezzetleri

Her şehrin kendine has özellikleri olan sokak lezzetleri vardır. Ancak ikliminin verdiği özelliklerle yılın en az sekiz-dokuz ayını yağışsız ve güneşli açık havada yaşayan bir Adana için sokak lezzetleri oldukça zengin ve vazgeçilmezdir. Adana'da sokak lezzetleri denilince ilk akla gelenlerin başında bici bici, şalgam suyu, aşlama, şırdan, halka tatlısını sayabiliriz. Üzerine tuz ve kimyon serperek uçgen kâğıt külahlara konulan ve beyaz emaye kovalarda satılan haşlanmış nohuda, Eskimo'cuların "Eskimooo buzz" diye bağırarak yazın sıcak günlerinde insanın içini serinleten o güzelim Eskimo'lara, bıçakla uçlarındaki kabukları soyup, ağızda ezerek öz

suyunun içildiği "şeker kamış"-larına, kamış parçalarına dolanan rengârenk "şeker macunları"na ise bugün sadece küçük mahallelerde rastlanmaktadır. Sıcak yaz aylarında buz gibi yenilen bici bici'sini, yine kar buz ile yapılan karsambacını, ince yufkadan yapılan çıtır çıtır karakuş tatlısını, Adana da en çok tüketilen tatlıların başında yer alan un, yumurta, irmik, nişasta ve yağ ile yapılan sonra şerbete batırılarak tatlandırılan halka tatlısını, siyah havuç ve şalgam turpundan yapılan, vücut direncini artıran, hazmı kolaylaştıran, B ve C vitamini deposu olan tek başına dilimlenmiş siyah havuçla içildiği gibi en çok da Adana kebabının yanına yakışan yöresel içeceği şalgamı, meyan kökünden yapılan sırtında büyük ibrikleri elinde pirinçten yapılmış tasları ile sokaklarımızın vazgeçilmezlerinden olan ve böbrek taşlarının düşürülmesinden ülser tedavisine kadar birçok derde deva olan buz gibi aşılamasını, limon ile defne yapraklarıyla ovularak yıkanıp, temizlenen, bembeyaz hale getirildikten sonra da içi biber salçası ve pirinçle doldurulan koyunun kalın

bağırsağından yapılan şırdan dolmasını, koyunun ince bağırsağının içine pirinç ve kıyma konularak hazırlanan mumbar ile kelle paça ve çürük gibi yemekler bir Adanalının olmazsa olmazlarıdır.

Bu yıl 12-14 Ekim tarihlerinde "Gelenekselin Gücü Adına!" temasıyla ikincisi düzenlenecek "Adana Lezzet Festivali", Adana'nın "en" yerel ve geleneksel mutfak kültürünü dünyaya tanıttak. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın himayesinde, Adana Valiliği'nin ev sahipliğinde yapılacak festival bir ilki gerçekleştirilerek tamamen Adana'nın geleneksel mutfağına ve evlerde yaşatılan köklü mutfak kültürü üzerine odaklanacak. Türkiye'nin ve dünyanın dört bir yanından gelecek olan lezzet severler Adana'nın sahip olduğu en geleneksel ve yerel mutfak kültürünü uluslararası boyutta bir uygulama ile yaşama şansı bulacak. •

rehatarticibd@gmail.com

Şalgam suyu

Gezdike Gördükçe
Özlen Şen Toker

Cinque Terre

Kayalıklara Tutunan
Beş Köy

Italya'nın Cenova ve La Spezia kentleri arasındaki kıyı şeridindeki sarp, kayalık dağlar sanki beş parmağını açmış dev bir el gibi Akdeniz'in içinden gökyüzüne dimdik yükseliyor. Dağların kayalıklarına, dik yamaçlara tutunan beş küçük köy de bu dev elin parmaklarıymış gibi yanyana sıralanmış. Parmak izleri gibi farklı görünümlere sahip olan köyler, insanın zor doğa koşullarına bile uyum sağlayan ve doğayı bozmayan yaşam alanları yaratabildiğine güzel bir örnek oluyor. İtalyanca'da "Beş Toprak" anlamına gelen Cinque Terre denilen bu bölgede yer alan Monterosso, Vernazza, Corniglia, Manarola ve Riomaggiore köyleri, avuç içindeki ince çizgileri andıran patikalarla birbirine bağlanıyor. Yüzyıllar önce köyler arasında ulaşım yalnızca bu dar patikalarla

sağlanırken, köylüler iş birliğiyle yamaçlara teraslar yaparak tarım alanları yaratmışlar. Üzüm bağları, zeytin ve meyve ağaçları ile kaplı terasların arasındaki patikalar, günümüzde bir milli park olarak koruma altına alınan bölgenin yürüyüş rotaları olarak kullanılıyor.

Köyleri birbirine bağlayan bir tren yolunun yapılması ve denizden ulaşımın başlaması ile rengarenk evleriyle dikkat çeken küçücük köyler özellikle yaz aylarında kapasitesinin çok daha üzerinde bir turist akınına uğruyor.

Ben de 1997 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınan Cinque Terre'yi gezmek için yola çıktığım Cenova'dan bindiğim trenden bölgenin en eski ve en büyük köyü olan Monterosso'da iniyorum.

Monterosso / Plaj

İtalyanca “Kırmızı Dağ” anlamına gelen, adını arkasındaki dağların kızıl, pembe renginden alan köyün uzun kumsalı onu böyle bir kumsalı olmayan diğer köylerden ayırıştırıyor. Kale kalıntıları ve dar Ortaçağ sokaklarının

Fegina plajı /
Deniz Tanrısı
Neptün'ün heykeli

olduğu tarihi bölümünü gezdikten sonra kıyıdaki Fegina plajındaki İl Gigante (Dev) adlı Deniz Tanrısı Neptün'ün heykeline yürüyorum. Ünlü heykeltıraş Arrigo Minerbi ile mühendis Levacher'in 1910 yılında yaptığı 1700 ton ağırlığında ve 14 metre yüksekliğindeki heykel, II. Dünya Savaşı'nda ve 1966 yılındaki fırtınada çok zarar görmüşse de köyün sembolü olmaya devam ediyor.

Monterosso'dan bindiğim tren dört dakikalık bir yolculukla beni bir sonraki köy olan Vernazza'ya ulaştırıyor. Küçük limanı, kalesi ve yanyana dizilmiş pastel renkli yapıları ile İtalya'nın en güzel köylerinden biri olan bu köyün lokanta ve dükkanların sıralandığı ana caddesi deniz kıyısındaki meydanda son buluyor. Meydanın hemen önünde minik bir kumsal ve küçük bir liman var. Balıkçı teknelerinin olduğu limandaki dalgakıranın

Vernazza

üzerinde yürüyerek bir süre şövaledeki bir tuvale köyün resmini yapan birini izliyorum. Denize tepeden bakan kayalardaki Santa Margherita di Antiochia Kilisesi ile limanın diğer ucundaki Doria Kalesi'nin kulesi de eşsiz manzaralar sunuyor.

Vernazza'dan

kalkan trenin bir sonraki durağı, bölgenin denizden ulaşımı olmayan tek köyü olan Corniglia oluyor. Deniz seviyesinden 100 metre yükseklikteki küçük köye tren istasyonundan kalkan minibüsle ya da 377 basamaklık bir patikadan yürüyerek ulaşılıyor. Diğerlerine göre ulaşımı daha zor, daha küçük ve daha sakin bir köy olan Corniglia'dan bir sonraki köy olan Manarola'ya gidilebiliyor. Manarola tren istasyonundan köy merkezine giden tünelde yürürken duvarlardaki fotoğraflara bakıyorum.

Cinque Terre köylerinin gece, gündüz, farklı açılardan çekilmiş fotoğraflarında kayalıklara tutunmuş evler, üzüm toplanlar, zeytin taşıyanlar ve balıkçı sandalları

Corniglia

görüntüler var. Köyün içindeki inişli, çıkışlı, labirent gibi dar yollar birbirine bağlanarak köyü sarmalıyor. Dağa doğru kilisenin olduğu meydana, oradan üzüm bağları ve terasların olduğu karşı tepeye yürüyorum. Şeftali, badem ve limon ağaçları, katır tırnakları ve çiçeklerin olduğu yollardan geçip tepeden köyün ve limanın fotoğraflarını çekip kilisenin önünden kıvrılan yoldan deniz kenarına iniyorum. Köyün kurulduğu kayalıkların üzerine çekilmiş sandalları denize

Riomaggiore

indirmeye başlamışlar. Gençler kayalardan denize atlarken turistler fotoğraf çekiyor. Bu köyü bölgenin beşinci köyü olan Riomaggiore'ye bağlayan yürüyüş rotasına "Aşıklar Yolu" deniyor. Anlatılanlara göre tren yolu yapılmadan önce bu yürüyüş yolu yapıldığında köylüler arasında dostluklar oluşmaya başlamış. Zamanla her iki köyden birbirine sevenler bu yolda buluşmaya başlayınca patikanın adı da "Aşıklar Yolu" olmuş. Bu yolun bir bölümü düşen kayalardan kapanmış olduğu için Riomaggiore'ye trenle geliyorum.

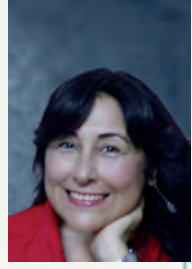
İstasyonu köyün merkezine bağlayan tünelden geçip dükkanların ve kiliselerin olduğu tarihi

bölümü gezerek dik kayalıkların altındaki minik limana gidiyorum. Limandaki rengarenk sandallara, balık ağlarına ve köyün etkileyici görüntüsüne bakarken Cinque Terre'nin güzelliğine bir kez daha hayranlık duyuyorum.

Bu köyler bize insanın doğaya hükmetmek yerine saygıyla uyum sağlamasının nasıl olanaklı olabileceğini gösteriyor. Deniz ürünleri, beyaz şarapları, zeytinyağı, ançuez ve "Sciacchetta" denilen tatlı şaraplarıyla ünlü bölgenin yürüyüş rotaları doğanın içinde olmamıza imkan veriyor. Rüzgârın

getirdiği deniz kokusunu içinize çekerek, kuşların ve dalgaların sesini dinleyip, çiçekler ve ağaçların arasından yürüyor; Akdeniz'e ve köylere tepeden bakıp kayalara çarpan dalgaların bembeyaz köpüklerini izliyorsunuz. Ancak ne yazık ki bu rotalar her zaman açık değil çünkü yağmurun neden olduğu seller ve toprak kaymaları burada yaşayanların hayatını zaman zaman zorlaştırıyor. Köylere zarar vererek yürüyüş rotalarının kapanmasına neden oluyor. Yine de bu vahşi kıyı şeridindeki köyler, rengarenk evleri, kaleleri, kiliseleri ve limanları ile her yıl yeni ziyaretçilerle dolup taşıyor. •

izlensentokerbd@gmail.com

Sağlıklı İletişim

Sağlıklı İlişki

Sevgi sabırla,
emekle, özenle
büyür, gelişir.

A ile danışmanı olarak çalışmaya başladığımdan bu yana boşanmanın eşiğinde pek çok çiftle çalıştım. Danışanların çoğu “Birbirimizi seviyoruz ama artık birbirimizle konuşmayı bile başaramıyoruz ve ağzımızı açtığımız her an kavgayla sonuçlanıyor.” diye özetliyor ilişkilerini.

İlişkilerimizde kavga etmeden konuşmak, sorunlara çözüm üretmek, sağlıklı iletişim kurabilmek elbette mümkün. Bunu başarmak için nelere özen göstermemiz gerektiğine gelince:

mesaj vermeye çalışırken bağırıp söylenmeyin. Bağırarak kesinlikle sağlıklı iletişim yolu değildir. Eşinizin size bağırmasını ister miydiniz? Duygu ve düşüncelerinizi ifade ederken olumlu sözcükler

Eşinizle yaptığınız tartışmalar kazanmanız gereken bir oyun ya da savaş değildir.

● Etkili dinleyin

Konuşurken konu ne olursa olsun birbirinizi ilgiyle dinlediğinizden emin olun. Saldırmak ya da savunma yapmak için dinlemeyin. Unutmayın, eşinizle yaptığınız tartışmalar ne olursa olsun kazanmanız gereken bir oyun ya da savaş değildir. Kazanırsanız birlikte kazanacak, kaybederseniz birlikte kaybedeceksiniz. Dinlemenizin amacı birlikte çözüm bulmak olsun. Eşiniz size bir şey söylediğinde durun ve onu sabırla, ilgiyle dinlediğinizin farkına varmasını sağlayın.

● Bağırmanın ve olumlu sözcükler kullanın

Eşinizle konuşurken ya da bir

kullanmaya, eşinize karşı eleştirel olmamaya özen gösterin. Onu suçlamak yerine “...hissediyorum” demeyi deneyin. Yüz mimiklerinize dikkat edin, karşınızdakine küçümser bakıp, aşağılamayın. Birbirinizi aşağılıyorsanız birlikte aşağııneceğinizi ve çözümden uzaklaşacağınızı unutmayın.

● Önyargılarınızı yıkın

“Sen zaten hep...”, “Sen zaten asla...” diye başlayan cümleler kurmayın. Bu cümleler “Sen ne yaparsan yap, benim senin hakkındaki düşüncem değişmeyecektir.” anlamına gelir. Önyargınız, eşinizdeki olumlu değişimleri ve onun çabalarını görmenize engel olur.

“O zaman... maya/meye ne dersin?” diyerek görüşünüzü bildirirken onun fikrini sorun.

● Empati yapın

Bir konuda tartışırken ya da konuşurken, konuya eşinizin açısından bakmayı deneyin. Empati yaparak dinlemeye çalışmak eşinizin sizinle neden iletişim kurmaya çalıştığını anlamana yardımcı olur. Olaya onun yüreği, beyni ve gözüyle bakmaya, onun neler hissettiğini hissetmeye çalışın.

● Netleştirin

Sizi doğru anladığından emin olmak için açıkça sözlerinizden ne anladığını sorun. Bir şeyler yolunda değilken “Her şey yolunda” demeyin. Karşılıklı olarak hangi sözcükleri kullandığınızı ve hangi anlama geldiğini keşfedin. Eşinizin söylediklerinizi anlamakta zorlanırsanız anlamadığınızı belirtmekten çekinmeyin.

Söylediklerini tekrarlamasını isteyin ve sizin ne anladığınızı anlatın.

“Ne demek istediğini tam olarak anlayamadım” ya da “Seni doğru anladığımdan emin değilim” demekten çekinmeyin. Ona “Yani ... mı demek istiyorsun?” ya da “Ben senin söylediklerinden...anladım, doğru mu anladım acaba?” diye tekrar sorup onaylatırsanız yanlış anlaşılmalara önüne geçersiniz.

● Farklı iletişim yolları deneyin

Farklı iletişim yolları deneyin. Konuşmak etkili olmuyorsa yazın, resim yapın. Sürpriz mesajlar gönderin. Birbirinize mektup yazmak bazen konuşmaktan daha etkili olabilir.

Önyargınız, eşinizdeki olumlu değişimleri ve onun çabalarını görmeye engel olur.

● Ara verin

Eğer bir düşünce ya da bir sorun hakkında karşılıklı konuşarak iletişimde bir ilerleme gösteremiyor ve düş kırıklığı hissediyorsanız ara verin. İkiniz de konu üzerinde tekrar düşündükten sonra yeniden ele alın. Bazen tek yapmamız gereken her şeyi yeniden değerlendirmektir.

Tartışma anında sessizce ya da karşı tarafı suçlayarak uzaklaşmak yerine “Şu an kızgınlıkla yanlış bir şey söyleyip seni kırmak istemiyorum. Lütfen bu konuyu yarın tekrar konuşalım” demeyi deneyin. Bu karşı tarafa “Benim

için önemlisin, seni kırmak istemiyorum” mesajı verecektir. Tekrar aynı konuyu konuşacağınız zamanı net olarak söylemek ise “Konuyu önemsiyorum ve kaçmıyorum, sadece biraz sakinleşmeye ve düşünmeye ihtiyacım var” demektir ve bazen yarım saatlik ara vermek bile etkili olur.

● Uygulayın ve tekrarlayın

Bu adımları sabırla uygulayın ve tekrarlamaktan vazgeçmeyin. Karşılıklı olarak bu adımları uygularsanız kavga etmeden, sağlıklı iletişim kurmanın mümkün olduğunu göreceksiniz.

Unutmayalım, sevgi sabırla, emekle, özenle büyür, gelişir. Sağlıklı iletişimin olmadığı hiçbir ilişki sağlıklı değildir.

Öfkenizin değil, sevginizin kazandığı sağlıklı ilişkiler dilerim. •
nuraybartoschekbd@gmail.com

Kralın Rüyası

Kral rüyasında ağzındaki dişlerin birinin dışında hepsinin söküldüğünü gördü. Uyarır uyanmaz sabah birinci danışmanını saraya getirtti. Rüyasını anlattı ve yorumunu sordu. Danışman fazla düşünmeden, endişeyle: “Kralım, rüyanız şuna işaret: Ailenizde herkes ölecek bir tek siz kalacaksınız” dedi.

Çok kızan kral; “Bu nasıl bir yorum!” diyerek danışmanı idam ettirdi. İkinci danışmanını çağırttı. Gördüğü kâbusu anlatıp yorumunu sordu. Danışman biraz düşündü sonra gülümseyerek:

“Kralım! Siz, ailenizin en uzun ömürlüsü olacaksınız!”

Bireysel çıkarlara karşı ortak fayda: Ortakların trajedisi

Çeviri: SABRİYE AŞIR

Varsayımsal olarak küçük bir köyde yaşadığınızı ve besin sağlamak konusunda köydeki bir balık göletine bağımlı olduğunuzu düşünün. Bu göleti diğer üç köylüyle daha paylaşıyorsunuz. Göletin içinde bir düzine balık yaşıyor ve bu balıklar üreyorlar. Gölette yaşamını sürdüren her iki balık için, her gece bir yavru balık daha onların arasına katılıyor.

Dolayısıyla, besin tedarikinizi en üst düzeye çıkarmak için günde kaç balık tutmanız gerekir?

Biraz düşünün. Göletin tam

kapasite ile başladığını ve yavru balığın hemen erişkin bir balık boyutuna ulaştığını varsayın. Tuttuğunuz balığın cinsiyeti gibi faktörleri ise önemsemeyin. Yanıt nedir?

Yanıt 1'dir. Ve üstelik bu, yalnızca sizin için geçerli de değildir. Her bir köylü için besin tedarikini en üst düzeye çıkarmanın en iyi yolu, her balığının günde 1 balık almasıdır.

Şöyle ki; eğer her köylü bir balık alırsa gölette geceye 8 balık kalacaktır. Göletteki her iki balık başına bir yavru üreyecek ve ertesi

gün gölet yeniden 12 balıkla dolu olacaktır. Eğer herhangi bir köylü birden fazla balık alacak olursa, üreme çiftlerinin sayısı azalır ve balık popülasyonu toparlanamaz. Sonuç olarak da göletteki balıklar, dört köylüyü de açlığa mahkûm ederek yok olacaktır.

Bu balık göleti, ortak malların trajedisi denilen klasik problemin yalnızca bir örneğidir. Bu olgu, köy ortak alanlarında sığırların aşırı otlatılmasının irdelenmediği 1833'teki bir münazarada, ilk kez Ekonomist William Forster Lloyd tarafından tanımlanmıştır. Yüz yılı aşkın bir süre sonra Çevre Bilimci Garrett Hardin de, pek çok bireyin otlatma alanları, balık tutma alanları, yaşam alanları ve hatta temiz hava gibi sınırlı bir kaynağı paylaştıklarında neler olduğunu ifade etmek için bu kavramı yeniden gündeme taşıdı.

Hardin, bu tür durumların kısa vadeli bireysel faydaları ortak fayda ile karşı karşıya getirdiğini; aşırı otlatma, aşırı avlanma, aşırı nüfus, kirlilik, diğer toplumsal ve çevresel problemlerle birlikte hepimiz için kötü sonuçları beraberinde getirdiğini savundu.

Bir ortak malların trajedisi örneğinin en önemli özelliği, bireye

kendisi için bir fayda sağlama olanağı sunarken diğer yandan da daha geniş bir nüfusun bazı olumsuzluklardan etkilenmesine neden olmasıdır. Bunun ne anlama geldiğini kavramak için yeniden balık göletimize gidelim.

Her balıkçı kendine olabildiğince fazla balık almaya isteklidir. Aynı zamanda balık üremesindeki herhangi bir düşüş ise tüm köyü etkilemektedir.

Komşuları tarafından mağdur edilmekten endişe duyan bir balıkçı, fazladan bir balık ya da iki-üç balık almasının, kendisinin menfaatine olduğu sonucuna varacaktır. Maalesef diğer balıkçıların da kendileri için vardığı sonuç budur. Ve

işte bu da trajedidir. Kısa vadede bireyin kendisi için en uygun olan, uzun vadede hiç kimse için en iyisi değildir.

Bu elbette basitleştirilmiş bir örnektir. Ancak ortak malların trajedisi, gerçek yaşamın içindeki en karmaşık yapılarda da karşımıza çıkıyor. Aşırı antibiyotik kullanımı, çiftlik hayvanlarının üretiminde ve yaygın hastalıkların tedavisinde kısa vadeli kazanımlar sağlamak tadır ancak tüm nüfusu tehdit eden antibiyotiğe dirençli bakterilerin evrimleşmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir.

Garrett
Hardin

Kömürlü bir termik santral, müşteriler için ucuz elektrik ve sahipleri için de kazanç demektir. Bu kısmi faydalar, kısa vadede işe yarar fakat madencilik ve kömürün yakılması faaliyetlerinin yol açtığı

kirlilik tüm atmosfere yayılır ve binlerce yıl boyunca kaybolmaz.

Başka örnekler de vardır: Çevreyi kirlilemek, su kıtlığı, ağaçların kesilmesi, trafik sıkışıklığı ve hatta şişelenmiş su alımı. Ancak insanlık, büyük işler yapabilme becerisini de kanıtladı. Toplumsal sözleşmeler oluşturuyor, anlaşmalar imzalıyor, hükümetler seçiyor ve yasalar yapıyoruz. Bütün bunlar ortak çıkarlarımızı kendi bireysel dürtülerimizden kurtarmamızı sağlar.

Bu kolay değil. Ve her daim başarılı olamayabiliyoruz. Fakat yapabileceğimizin en iyisini yapmayı becerebilen insanlar, bu sorunları çözebileceğimizi gösterdiler. Ve eğer Hardin'in dersini hatırlarsak bunu yapmayı sürdürebiliriz. Ortakların trajedisi uygulandığında, hepimiz için iyi olan her birimiz için iyidir. •

Kaynak: Nicholas Amendolare, "What is the tragedy of the commons?"

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Akdeniz'in en büyük adasının adı nedir?
a-Girit Adası
b-Sicilya Adası
c-Rodos Adası
d-İbiza Adası

2-Yürüme,Bisiklet ve Yüzmeyi kapsayan üçlü yarışmanın adı nedir?
a-Triatlon
b-Maraton
c-Dekatlon
d-Pentatlon

3-Beethoven hangi müzik türünün bes-tecisidir?
a-Blues
b-Klasik Batı Müziği
c-Caz
d-Uygar Müzik

4-Çalgı eşiksiz korolara ne isim verilir?
a-Polifonik
b-Karma koro
c-Akapella
d-Tek sesli koro

5-En çok komşusu olan ülke hangisidir?
a-Rusya b-Kanada
c-ABD d-Çin

6-1973 yılında vefat eden ünlü ressam Picasso hangi ülkenin vatandaşıdır?
a-İtalya
b-İspanya
c-İngiltere
d-Malta

7-Bir Tiyatro oyu-nunda sahnedeki sanatçıya hatırlatma yapan kişiye ne isim verilir?
a-Suflör
b-Dublör
c-Rejisör
d-Sahne Amiri

8-"Doğu'nun Çukurovası" diye adlandırılan ilimiz hangisidir?
a-Bingöl
b-Kars
c-İğdir
d-Malatya

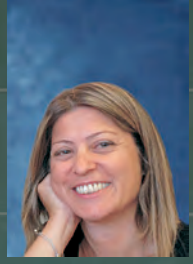
9-Çanakkale'nin Antik Çağdaki adı nedir?
a-Dardanel
b-Ararat
c-Askaniya
d-Eriza

10-Çorum ilimizle özdeşleşmiş çerez ürünü nedir?
a-Fıstık
b-Leblebi
c-Fındık
d-Badem

11-Diyarbakır sınırları içinde bulunan tarihi ve meşhur köprünün adı nedir?
a-Taşköprü
b-Mecidiye Köprüsü
c-Malabadi Köprüsü
d-Akköprü

12-En fazla ilçeye sahip ilimiz hangisidir?
a-İzmir
b-Ankara
c-Konya
d-İstanbul

Yanıtlar:
151.
sayfada

Yeni Okul Dönemine Hazır mısınız!

**Başarılı ve
huzurlu bir okul
dönemi için
çocuğunuzla birlikte
hazırlıklar
yapabilirsiniz.**

Zaman çok hızlı akıyor değil mi? Günümüzde zamanın nasıl akıp geçtiğinin farkına bile varamıyoruz bazen. Uzun bir okul dönemi bittiğinde tatili heyecanla kucakladık. Geziler, planlar, eğlenceli vakitler... Bıraktık arkamızda bir sürü endişeyi, düşüncelyi. Günlük

koşuşturmalardan sıyrılmak, beklentilerden, sonuç elde etmeye çalışmaktan uzaklaşmak hepimize çok iyi geldi. Dinlendik, mola aldık. Pillerimizi doldurduk.

Veee... Dört gözle beklediğimiz tatil bitmek üzere. Yeni okul dönemi kapımızda.

Koşuşturmalar, dersler, notlar, kurslar tekrar başlıyor.

Bu yeni döneme ne kadar hazırlıklıyız?

Ruhsal olarak çocuğumuz ne kadar hazır?

Bu geçiş dönemini nasıl yönetebiliriz?

Ben başlangıç dönemlerini çok severim. Benim için yılın belli başlangıç dönemleri vardır. Yeni yıl, doğum günleri, okul ya da kurs gibi yeni bir şey öğrenmeye başlayacağım dönemler benim için çok önemlidir çünkü yeni hedefler koyma ve niyet belirleme için en uygun zamanlardır. Hayaller kurmak ve planlar yapmak çok heyecan verici. Hiç bilmediğiniz, tanımadığınız yabancı bir şehre geldiğinizi düşünün. İlk yapacağınız şey şehrin haritasını bulmak olur. Nerede ne var, nereleri görmeye değer ve nasıl gidilir onu araştırırsınız değil mi? Nereye nasıl gideceğimizi belirlediğimizde yolculuğumuz sırasında karşımıza çıkan her sürprize hazırlıklı oluruz.

Eğlenceli ve rahat bir yaz tatilinden sonra tekrar okula dönmek bir çok çocuk için oldukça stresli bir durumdur. Ya da ilk defa okula

başlayacak çocuklar için daha da zor ve endişeli olabilir.

Başarılı, keyifli ve huzurlu bir okul dönemi geçirmek için çocuğunuzla birlikte ne gibi hazırlıklar yapabilirsiniz ve bu geçiş dönemini nasıl atlatabilirsiniz?

Öncelikle çocuğunuzla sohbet edebileceğiniz ortamı hazırlayın. Gergin, stresli, hırçın bir dönemde sohbet işleri daha zorlaştıracaktır.

Adım 1 Endişelerini dinleyin ve kabul edin.

Çocuğunuzun endişelerini dile getirmesine ve yüksek sesle ifade etmesine izin verin. Dinleyin. Genellikle endişeler dile geldiğinde

etkisi azalmaya başlar. Dinlenildiğini, anlaşıldığını ve kabul edildiğini fark eden kişi rahatlar. Konu üzerinde konuşmak için bir alan yaratılmış olur.

Endişeler açığa çıkartıldıktan sonra çözüm üretmek üzere beyin fırtınası yapabilirsiniz. Bu teknik olası çözümlere ulaşmak için çok faydalı bir yöntemdir. Beyin fırtınası yaparken aklınıza gelen çözümleri hiç bir sınıra takılmadan, yargılama yapmadan, olur mu olmaz mı diye düşünmeden özgürce açığa çıkarın. Çocuğunuza da bu fırsatı tanıyın ve eğlenceli bir hale getirin.

Mesela çocuğunuz yeni dönemde matematik dersindeki performansı ile ilgili çok endişeliyse, okul başlamadan önce geçmiş dönemin konuları üzerinden geçmeyi ya da özel öğretmenden destek alma çözümünü konuşabilirsiniz.

Çocuğunuz yeni arkadaşlıklar kurma konusunda tedirginse, yeni sınıfından bazı arkadaşları evinize

davet etmeyi önerebilirsiniz.. Böylece okul başlamadan önce yeni arkadaşlıklar kurulmuş olur.

Çözüm üretme metodu ile endişelerinin azaldığını gören çocuk, değişiklikleri ve zor görünen durumları nasıl yönetebile-

ceğine dair fikir sahibi olacak ve özgüveni artacaktır.

Adım 2

Değişikliğin olumlu yönleri hakkında konuşun.

Okul başladığında eski arkadaşları ile karşılaşacağını, hangi yeni konular öğrenmek istediğini, yeni okul gezilerini, sınıf içinde nasıl mutlu ve başarılı olduğunu konuşun ve görsel imgeleme yapın. Gerçekleşmiş gibi ... Birlikte durumu her haliyle hayal edin; gerçekleştiğinde ne yaptığını, üstünde ne gibi kıyafetler olduğunu, kimlerle beraber, etraftaki kokular nasıl, hava nasıl, neler hissediyor..

Tüm ayrıntıları hayal etöesine fırsat yaratın. Beş duyunun da

devreye girdiği bir görsel imgeleme çok etkilidir. Böylece beyin duruma önceden hazırlanmış olur. Bu aşama hedef ve niyet belirleme açısından da önemlidir. Yeni okul döneminde nasıl davranışlar içinde olacağına, neler yapacağına dair küçük hedefler koyma ve niyet belirleme için önemli bir adımdır.

Hatta isterseniz bu hedefler ve niyetlerle ilgili bir vizyon panosu da hazırlayabilirsiniz birlikte.

Adım 3 Küçük kutlamalar planlayın.

Değişimi kabul etmenin yollarından biri de küçük kutlamalar hazırlamaktır. Mesela arkadaşları ile birlikte “okula dönüş partisi” organize edebilirsiniz, ailece yapabileceğiniz eğlenceli bir aktivite planlayabilirsiniz veya yeni okul çantası, kalemlik gibi küçük bir yeniliği ve değişikliği kucaklama hatırası alabilirsiniz.

Unutmayın değişiklik ve yenilik herkes için tedirgin edicidir.

İlk kez işe başladığınız günü hatırlıyor musunuz? Ne kadar gergin ama bir o kadar da heyecanlı ve umutlu olduğunuzu?

Tam o gün biri size “Ne var bu kadar tedirgin olacak, altı üstü yeni

bir işe başlıyorsun.” deseydi ne hissederdiniz?

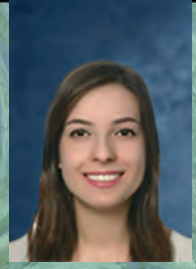
Duygularımızın anlaşılması, küçük ve önemsiz görülmesi bizi daha da üzer. Önemli olan duygularımız üzerinde konuşabilmek ve bizi neyin tedirgin ettiğini açıklayabilmektir. Anne baba olarak çocuğunuzun hislerini reddetmeye, yargılamaya, önemsizleştirmeye ya da hafife almaya çalıştığınızda işler daha da kötüleşir.

Harika bir okul dönemi geçirmeniz dileklerimizle... •

nilaykaratosunbd@gmail.com

Bilinçaltı

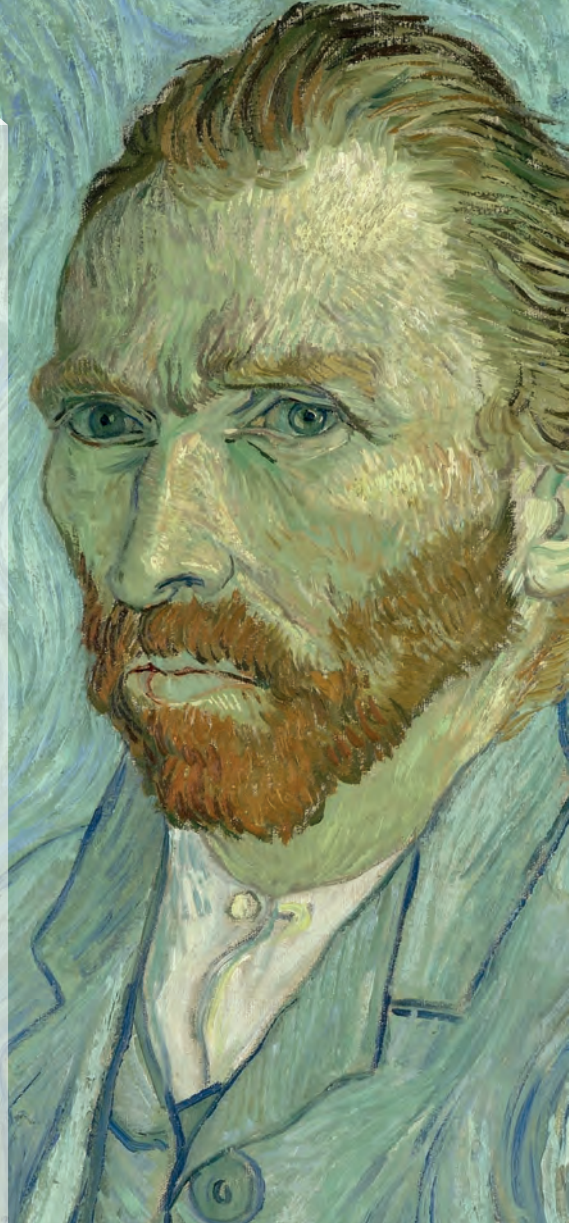
Uzm. Psk. Sedem Demir

Vincent Van Gogh'un Sağlığı

Vincent Van Gogh'un tarzı dünyada ilham veren en tanınmış tarzlardan biridir, canlı renkleri ve fırça darbelelerini kullanma tekniği modern sanatın temelleri olarak görülmektedir. Van Gogh günümüzde sağlığı, kişiliği ve sanatıyla çok tartışılan tarihi kişiliklerden biri olmuştur. Bunun yanında sanatı kadar sağlığı da en çok tartışılan konulardan biri olmuştur.

Van Gogh'un sağlığıyla ilgili elimizde bulunan en güvenilir kaynaklar onun kardeşi Theo ile olan yazışmaları ve hastane kayıtlarıdır.

Uzun yıllar boyunca birçok doktor Van Gogh'un hastalığına tanı koymaya çalışmıştır. Geçen son 100 yılda Van Gogh'un krizlerinin sebepleri ve bunların onun sanatındaki etkileri üzerine sayısız makale yazılmıştır. Ancak bilim sürekli geliştiği için bunların hepsini kendi yazıldıkları dönemle yorumlamamız gerekir. Bunların yanında bazı tanılar tamamen redde-

dilmiş, bazısına ise hâlâ şüpheyle yaklaşılmakta, tam bir cevap halen verilememektedir.

Van Gogh'un sahip olduğu semptomlar hazımsızlık, mide problemleri, halüsinasyonlar, kâbuslar, mani - depresyon evreleri, uyuşukluk, dalgınlık, uykusuzluk ve anksiyete olarak sıralanmıştır.

Van Gogh aşırı alkol, kahve tüketimi ve çok az yemek yemesi sebebiyle epilepsi nöbetlerine benzer nöbetler de geçirmekteydi. 1888 yılında bir kriz sonrası kulağını kesmiş, Fransa'nın Arles şehrinde bir hastaneye yatırılmıştır. Bu hastanede Van Gogh'a akut mani

Van Gogh aşırı alkol, kahve tüketimi ve çok az yemek yemesi sebebiyle epilepsi nöbetlerine benzer nöbetler de geçirmekteydi.

ile genel deliryum teşhisi konmuş ve yaklaşık bir yıl boyunca burada kalmıştır. Bu olaydan bir buçuk sene sonra trajik bir şekilde hayatına son vermiştir.

Ölümünden önce nöbetlerin sıklaştığı, halüsinasyonlar görmeye başladığı, krizleri takiben hafıza kayıpları, tutarsızlık, psikotik ve uyuşukluk evreleri yaşadığı bilinmektedir. Bu hastanede kaldığı süre boyunca 150'den fazla

tablo yapmıştır. Bunlardan biri de "Yıldızlı Gece"dir. Van Gogh hayatı boyunca bir tane tablo bile satamamış, kardeşi Theo'nun desteğiyle geçinmiştir. Theo'nun evlenerek çocuk sahibi olması ilk yıllarda sorun olmasa da sonradan Van Gogh'u akıl sağlığını kötü yönde etkilemiştir.

Başka birçok doktor gibi psikiyatrist Dr. Dietrich Blumer de Vang Gogh'un bipolar bozukluğu olduğunu düşünmektedir. Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nda bipolar bozukluk bir mani evresinin yanında depresyon evresinin görülmesiyle oluşan duygu-durum değişimleri olarak

tanımlanmıştır. Bipolar tanısı ilk olarak 1947 yılında Isabella H. Perry tarafından konmuştur. Bu tanı Van Gogh'un belgelenen depresyon ve çok aktif olduğu mani evreleriyle uyusmaktadır. Ancak olumsuz olaylarla başa

çıkamadığı dönemlerde absent kullanması ve bu nedenle oluşan tüjon zehirlenmesinin etkileri de Van Gogh'un sadece bipolar olmadığını işaret etmektedir.

Psikiyatristler tarafından konan bir başka tanı borderline kişilik bozukluğudur. Borderline kişilik

Yıldızlı Geceler: Van Gogh'un Fransa'nın Arles şehrindeki hastanede yaptığı tablolardan biri:

bozukluğu olan insanlar büyük ölçüde terk edilme korkusu yaşayabilir, dengesiz duygu-durum değişimleri, dürtüsel çabuk ve pervasız kararlar verebilirler. Ayrıca uyuşturucu ve alkol kullanmaya yatkındırlar; yeme bozuklukları görülebilir ve kendilerine zarar vermeye

meyilli olabilirler. Dürtüsel pervasız kararlar ve kendine zarar verme yönelimi Van Gogh'un

Van Gogh'un yaşamın anlatan "Lust for Life" filminde hastane sahnesi. Van Gogh rolünde Kirk Douglas ve James Donald (Theo)

Theo van Gogh

davranışlarıyla örtüşe de Borderline kişilik bozukluğunda kendine zarar verme davranışı, bipolarda olduğu gibi yaşadıkları depresyonun bir sonucunda hayatlarına son vermek istemeleri nedeniyle değil, hayatta olduklarını hissetmek içindir.

Ancak Van Gogh'un hayatına son vermesi nedeniyle bu tanıya kesin tanı gözüyle bakılmamalıdır. Van Gogh'un ailesinin akıl hastalıkları geçmişi olduğu bilinmektedir; bu da Van Gogh'un genetik yatkınlığı olabileceğini göstermektedir.

Yaşadığı ekonomik sıkıntılar, romantik ilişkilerinin başarısızlığı ve akıl sağlığının dengeli olmasına rağmen Van Gogh'un ne kadar yetenekli bir sanatçı olduğu tartışılmaz. Van Gogh hayatının son iki senesinde sanat dünyasında özellikle avangart tarzda kabul görmeye

başlamış ve çalışmaları Paris ve Brüksel'de sergilenmeye başlamıştır. Theo, ölümünden sonra Van Gogh'un sanat çevrelerinde kabul görmesi için uğraşmış ancak altı ay sonra o da hayata veda etmiştir.

Daha sonra Theo'nun eşi eşinin yarım bıraktığı işe devam etmiş, sergilere tablolar göndermiş ve bazı tablolarını satabilmiştir. Bu arada Theo ve Van Gogh arasındaki yazışmaları yayınlaması Van Gogh'un zor yaşamının öğrenilmesini sağlamış ve bu mektuplar sanatçının ün kazanmasında büyük rol oynamıştır.

Yaşadığı akıl sorunlarının dışında kendini neden öldürdüğünü asla bilemeyecek olsak da, Van Gogh, Theo'ya daha fazla yük olmak istememiş veya kardeşinin baba olduktan sonra kendisini ekonomik olarak desteklemeyeceğini düşünmüş olabilir. •

sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar

- American Psychiatric Association. (2013). Task Force on DSM-5. American Psychiatric Press.
- Blumer, D. (2002). The illness of Vincent van Gogh. *American Journal of Psychiatry*, 159(4), 519-526.
- Perry, I. H. (1947). Vincent van Gogh's illness: a case record. *Bulletin of the History of Medicine*, 21(2), 146-172.
- Henphill, R. E. (1961). The illness of Vincent van Gogh.
- Niels Arnold, W. (2004). The illness of Vincent van Gogh. *Journal of the History of the Neurosciences*, 13(1), 22-43.
- Van Meekeren, E. (2000). The psychiatric illness history of Vincent van Gogh. *Dutch journal for medicine*, 144 (52), 2509-2514
- Vincent van Gogh: The Letters. Van Gogh Museum. Retrieved 16 February 2012. <https://vangoghmuseum.nl/en/vincent-van-gogh-life-and-work>
- <https://vangoghmuseum.nl/en/stories>
- <https://vangoghmuseum.nl/en/stories/on-the-verse-of-insanity#15>

Yaptığım En Büyük Hata

Yazan: HAROLD S. KUSHNER

Yaşamımla ilgili iyi duygular taşımak için nedenlerim var. Bana iki harika çocuk veren eşimle otuzbir yıldır evliyim. Başarılı ve saygın bir işim var.

Güzel bir evde oturuyoruz ve tatillerimizde yolculuğa çıkabiliyoruz. Ancak, eğer yaşamımda herhangi bir şeyi değiştirebilecek olsaydım, kendimi tümüyle işime verdiğim, eşimin ve küçük çocuklarımla gereksinimlerini görmezden geldiğim yılları değiştir-

Orta yaş pişmanlıklarına kapılmamak için ne yapabilirsiniz? Öncelikle sizden 10-15 yaş büyük bir iş arkadaşınıza şu soruyu sorun:

“Benim yaşımdayken neyi farklı yapmış olmayı dilerdiniz?”

Düşünün ve karar verip uygulayın. Seçim sizin.

mek isterdim. O yıllarda, çoğu erkeğin her zaman yaptığı gibi kariyerimi en öne koymuştum. İşim, evime harcamam gereken zamanı çalan “öteki kadın” olmuştu. Eşim hep yanlış yapmakta olduğumu, çocukların benim ilgimi istediklerini ve bana gereksinim

duyduklarını söyleyip duruyordu. Ayrıca onu doktor randevularından, uyku öncesi masallarına dek tüm çocuk yetiştirme sorumluluklarıyla baş başa bırakmak da adil sayılmazdı.

Eşim ayrıca çocuklarımın büyüdüğü ve kısa zaman sonra geçip gidecek o sihirli yılları

paylaşmayı hak ediyor olmamın da en önemli konu olduğunu söyledi. Sürekli ofiste olmamın, evde olmaktan daha eğlenceli olduğu için olmadığını kızgınlıkla anlatmaya çalışıyordum. İşim zor ve sıkıntılı bir işti. Dahası, bu işi eşim ve çocuklarım için yapıyordum. Çocuklara uyku öncesi masalı anlatmanın sevgi göstermenin tek yolu olmadığını söylüyordum ona. Onlara yiyecek, giyecek, barınak ve özel okulda eğitim olanağı sağlamak da kendini adamanın bir

ifadesi değil miydi? Geriye baktığımda, duygusal yaşamımı iş yerimde sürdürdüğüm için ruhumu daha çok işime adanmış olduğumu fark ediyordum. Kendimi işimle tanımlıyordum, eş ve baba rolümle değil. Şimdi ise, eşimin uyarılarını çok daha önce dinleyebilmiş olmayı dilerdim. İşlerini

çok seven ve hafta sonlarında evde sıkılan pek çok insanın eğilimi olan “Yaşasın Bugün Pazartesi” sendromu hakkında geçtiğimiz günlerde bir makale okudum. Gerçekten de, toplumumuz sanki para kazanmanın ruhlarmızı geliştirmekten ve yetişkinlerle ilgilenmenin de çocuklarla ilgilenmekten daha değerli olduğuna inanıyor. Ben başarının ne anlama geldiğini yanlış anlamıştım. Gençken ailemi kandırmak bir yana, kendimi de kandırılmıştım. Şirket, çalışanları arasında rekabeti, herşeyin üstünde tutarak körüklüyordu.

Bir defasında ülkenin en başarılı sigorta satıcılarının toplantısında “Bu hafta başkente gelmeniz maliyeti ne oldu? Yol ve otel masraflarını kastetmiyorum; satış çok önemli olduğu için yaşamınızda nelerden vazgeçtiniz?” diye sormuştum.

Maliyetin ne olduğu konusunda hayli iyi bir fikrim var. Bir zamanlar bir halk şarkıcısının babası ile ilgili bir şarkıyı tanıtırken, “Sevdiğim tüm insanlar içinde en az babamı tanırım” dediğini duymuştum. İlk düşüncem, evet ben de babam için aynı şeyleri söyleyebilirim, biçimindeydi.

Kendimi işimle tanımlıyordum, eş ve baba rolümle değil.

Sonrasında ise, “Benim çocuklarım da benim için aynı şeyleri mi söyleyecekler?” biçiminde düşünmekten kendimi alamamıştım.

Göründüğü kadarıyla bu durum erkeklerin çoğu için geçerli. Bizler kendimizi insani bağlarımızla değil, kazanma gücümüzle tanımlıyoruz. Geleneksel olarak toplumumuzun erkekleri, yarışma içinde rahat olma, duygusal etkileşimler içinde ise rahat olmama yönünde koşullandırılmışlardır. Öte yandan, kadınlar ise, bunun tam tersi yetiştirilmekte-dirler.

Ancak şimdi artık kadınlar da çalışma dünyasına girmişlerdir ve onlar da yarışma ve başarının aldatici “siren” şarkılarını duymaya başlamışlardır. Artık onlar da bir emlak satışının ödülünün çocuk bezi değiştirmek-ten daha büyük olduğunu düşünmektedirler. Benim görüşüme göre ise kadınlar baştan buyana daha iyi olan taraftaydılar çünkü yaşam aslında büyük ölçüde paylaşmak ve sevmekle ilgilidir, yalnızca kazanmakla değil.

Eşimin haklı olduğunu ancak elli yaşına geldiğimde anlayabildim ve böylece tüm değer yargılarım baş

aşağı oldu. Ancak öyle bir anlık içgörüyle de değişmedim. Oğlumuzun 14 yaşındayken ender görülen bir hastalık nedeniyle ölümünden sonra da olmadı bu değişim. Güçlü ve zayıf yanlarımı kabul etmeyi geç öğrendim ve artık benden öndeki insanları geçmeye çalışmayı bırakabileceğimi biliyordum. Çok şaşırdım ama, gençlik isteklerinden vazgeçtiğimde kendimi özgür duydum.

Tabii yine de evliliğimin ve babalığının ilk yıllarını yakalamak için çok geçti. Tanıdığım en mutsuz insanlardan kimileri, onlu yaşlardaki çocuklarına, “O yıllarda önceliklerimi yanlış belirlemiştim; şimdi ofiste daha az, sizlerle daha çok zaman geçireceğim” deyip de, “Ya, öyle mi baba, çok iyisin, sağol ama bizim başka planlarımız var” yanıtını alan kırklı yaşlardaki babalar oldu.

Böyle orta yaş pişmanlıklarına kapılmamak için ne yapabilirsiniz? Öncelikle sizden 10-15 yaş büyük bir iş arkadaşınıza şu soruyu sorun, “Benim yaşımdayken neyi farklı yapmış olmayı dilerdiniz?” Düşünün ve karar verip uygulayın. Seçim sizin. •

Bir İş Başvurusu Sınavı

Büyük bir şirketin yöneticisi, şirkete iş başvurusunda bulunan adayları sözlü sınavdan geçiriyordu. Adaylardan birine şöyle bir soru sordu:

“Faiz hadlerinin yükseltilmesi oranındaki değişikliğin altın stoklarındaki erime hızını etkilemesinin ne anlama geldiğini söyleyebilir misiniz?”

Genç aday, duraksamadan yanıt verdi:

"Rahatlıkla söyleyebilirim, efendim" dedi. "Bu cümle, benim iş başvurumun bir dakika sonra reddedileceği anlamına gelmektedir."

Cemal Reşit Rey

Çok sesli müziğimizin öncülerinden ve Türk Beşleri olarak tanımlanan çok sesli müziğimizin yaratıcılarından biri olan Cemal Reşit Rey, 25 Eylül 1904 günü doğmuş; ilkokula Galatasaray Lisesinde başlamış, orta öğrenimine Lycee Buffon'da piyanist Marguerite Long'un öğrencisi olarak devam etmiştir. Eğitimine Cenevre'de devam etmiş; 1920 yılında Paris'e dönerek Marguerite Long ile piyano eğitimini sürdürmüştü, Raul Laparra'dan bestecilik (kompozisyon), Gabriel Fauré'den "Müzik Estetiği" ve Henri Defossé'den Orkestra Şefliği dersleri almıştır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla o zamanki adıyla Dar-ül Elhan'da (İstanbul Belediye Konservatuarı) kompozisyon ve piyano dersleri vermek

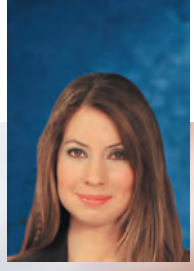
üzere yurda dönen sanatçı, 1926 yılında burada bir de koro kurmuş; fesli beyler ve çarşafli hanımlardan oluşan koronun konserlerine piyano ile eşlik etmiştir. 1934 yılında "Yaylı Sazlar Grubu"nu oluşturmuş; 1945-46 yıllarında "senfonik orkestra" özelliğine sahip olan bu topluluğu şef olarak 1968 yılına kadar yönetmiştir. Uzun yıllar İstanbul Radyosu'nda "Piyano Dünyasında Gezintiler" başlıklı programlarıyla pek çok yapıtı açıklamalı olarak seslendiren Cemal

Reşit Rey'in kültür yaşamımıza en önemli katkılarından biri de İstanbul'da Filarmoni Derneği'nin kuruluşunun öncüsü olmasıdır.

İlk kez halk motiflerimizle bezediği "On iki Anadolu Türküsü" ile halk türkülleri ve oyun havalarını armonize ederek müziğimizin ilk çok seslilik örnekleri ile sürdürmüştür. "Onuncu Yıl Marşı" mızın bestecisi de olan sanatçı başta şarkı sözlerini Nazım Hikmet'in yazdığı "Lüküs Hayat Opereti" olmak üzere bestelediği operetlerle toplumu muzdu çoksesliliğe alıştırmayı amaçlamıştır. Cemal Reşit Rey, 1982 yılında "Devlet Sanatçısı" unvanını kazanmış, 7 Ekim 1985 tarihinde yaşama veda edinceye dek İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi'ne bağlı Devlet Konservatuarı'nda kompozisyon öğretmenliği yapmıştır.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

113 Yıl Önce Batan Gemi

113 yıl önce batan Rus savaş gemisinin enkazında, 130 milyar dolar değerinde altın taşındığı belirtildi. Zırhlı kruvazör tipi bir savaş gemisi olan Dmitri Donşkov, ilk kez 1885 yılında yelken açmıştı. 5800 ton ağırlığındaki gemi, Rus ve Japon imparatorlukları arasındaki

Tsushima Muharebesi'nde yer alıyordu. Rusya, muharebenin kaybedilmesinin ardından Dmitri Donşkov'un Japonların eline geçmesini önlemek için gemiyi denizin dibine gönderme kararı aldı. İddialara göre; gemi battığı sırada Rus İmparatorluk Donanması'nın İkinci Pasifik Filosuna ait tüm altın ikmalini üzerinde taşıyordu. Altınların bugün tahmini 130 milyar dolar seviyesinde bir değere sahip olduğu düşünülüyor. Bu da Rusya'nın 2017 yılında savunma için ayırdığı 61 milyar dolarlık bütçenin iki katından daha fazla. Daha önce birçok şirket Dmitri Donşkov'u keşfetme girişimde bulunmuş;

ancak başarıya ulaşamamıştı. Güney Koreli şirket, gemi enkazının Ulleungdo adasından 1.3 kilometre uzaklıkta ve denizin 434 metre derinliğinde bulunduğunu açıkladı.

2 Kötü Giden Evlilik İnsan Sağlığını Bozuyor

Nevada ve Michigan Üniversiteleri tarafından yapılan bir araştırma çok sık tartışmaların yaşandığı evliliklerin insan sağlığını olumsuz etkilediğini gösterdi. Araştırma, psikologlar tarafından yaklaşık 370 çift üzerinde yapıldı. Çocuk, para, üvey olma ve boş zamanların değerlendirilmesi gibi konularda yaşanan fikir ayrılıklarının çiftlerin sağlığını bozduğu belirlendi. Aile içinde birçok anlaşmazlık yaşayan çiftlerin sağlıklarının, az fikir ayrılıkları bulunan çiftlere göre daha kötü olduğu tespit edildi. Araştırmaya göre; yaşanan anlaşmazlıkların sağlık üzerindeki negatif yanı erkeklerde kadınlara göre daha fazla.

3 Venezuela'da Enflasyon Yüzde 1 Milyona Çıkabilir

Uluslararası Para Fonu IMF, Venezuela'da enflasyonun yılsonuna kadar yüzde 1 milyona kadar yükselebileceği öngörüsünde bulundu.

IMF, Venezuela'daki durumu Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'ya, 2000'lerin başındaki Zimbabve'ye benzetiyor. Dünyanın en büyük kanıtlanmış petrol rezervine sahip Venezuela'da beş yıldır süren ekonomik kriz nedeniyle halk

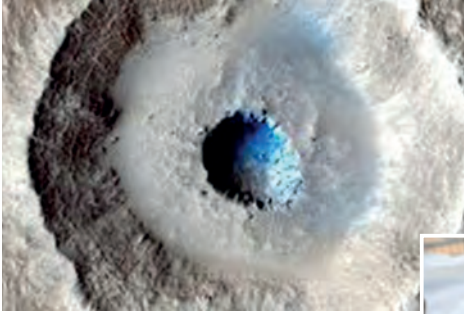

gıda ve ilaç maliyetlerini karşılayamaz hale gelirken süpermarket rafları da boş kaldı. Suç oranının arttığı ülkede halk gece evlerinden çıkmaya korkuyor.

4 Mars'ta Büyük Keşif

Mars'ta hayat var mı?

Biliminsanlarının yaptığı keşif bu soruyu yeniden aklılara getirdi. Bologna Ulusal Astrofizik

Enstitüsünden gökbilimciler, Mars'ta ilk defa buz yüzeyin altında sudan oluşan geniş çaplı bir göl bulunduğunu duyurdu. Bu keşif, dünyadan 55 milyon km uzaktaki esrarengiz Kızıl Gezegen'de bulunan sıvı haldeki en büyük su kütlesi oldu. Daha önce yapılan araştırmalar, gezegen yüzeyinde aralıklı su kütleleri olduğuna dair kanıtlar bulunduğunu gösteriyordu. Ama bu son keşif, Mars'taki su kütesinin kalıcı olduğuna dair ilk veri. Mars'ta bulunan su kütlesi, buzun altında yaklaşık 20 kilometrelik bir alanda yer alıyor. Uzay bilimcilerin bu keşfi ile Mars'ta daha fazla su bulunabileceği ve hatta hayat olabileceği ihtimali kuvvetlendi.

5 Dünyanın En Eski Yemek Tarifi

Ekmek yapımıyla ilgili dikkat çekici ayrıntılar ortaya çıktı. Biliminsantları 14 bin yıllık dünyanın en eski ekmek tarifiyle ilgili bilgilere ulaştı. "Yaban buğdayla arpayı alın, toz haline getirilmiş bitki kökleriyle karıştırın, su ilave edin ve fırına verin." Bu tarif, bilim insanlarına

göre 14 bin yıllık, dünyanın en eski ekmek tarifi. Uzmanlar, dünyanın en eski ekmeğinin düz bazlama şeklinde olduğunu ve tadının da bugünkü çok tahıllı ekmeklere benzediğini vurguluyor. Univer-

sity College London'dan Profesör Dorian Fuller "Farklı ürünlerin karıştırılmasıyla yaratılan bir yiyecek olarak, elimizdeki en eski kanıtın bu olduğunu söyleyebiliriz. Pideleri var, ceylan kavurmaları var, bu da o zamanlar yemeklerde kullandıkları bir şey" dedi.

6 Amcasının Cesedini Gözlüklerinden Teşhis Etti

İtalya Alpleri'nde 13 yıl önce bulunan bir cesedin, 64 yıl önce kaybolan bir Fransız kayakçıya ait olduğu belirlendi. İtalyan savcılar, cesedin kimliğini teşhis edebilmek için üzerinde adı ve soyadının baş harfleri bulunan kayakçının gömleği, gözlüğü ve ahşap kayak takımının fotoğrafını Facebook'ta

paylaşmıştı. Torino Savcılığı'nın Facebook paylaşımıyla ilgili haberini yerel bir radyoda duyan Emma Nassem, cesedin amcası Henri Le Masne'ye ait olabileceğini düşündü. Nassem'in amcası Henri Le Masne, 30'lu yaşlarında kaybolmuştu. Ailenin polise gönderdiği gözlük fotoğrafının dağda bulunan gözlükle uyuşması üzerine DNA testi yapıldı ve cesedin Mart 1954'te İsviçre sınırındaki Matterhorn'da tek başına kayak yaparken 3 bin metre yükseklikte fırtınaya yakalanan La Masne'ye ait olduğu belirlendi.

7 Uçakta Sıvı Kısıtlamasını Kaldıracak Cihaz

Yolcuların uçaklara, yanlarında 100 mililitreden fazla sıvıyla binmesini yasaklayan uygulama, yeni bir x-ray cihazıyla sonlanabilir. İngiltere'nin başkenti Londra'daki Heathrow Havalimanı'nda denenecek teknoloji, 3 boyutlu x-ray görüntüsü sağlıyor. Güvenlik görevlileri bu sayede eşyaları kabin valizlerinden çıkarmadan kontrol

edebiliyor, patlayıcıları da tespit edebiliyor. İngiltere Ulaştırma Bakanlığı, Heathrow'daki "az sayıda denemenin" 6-12 ay arasında bir süre devam etmesinin beklendiğini açıkladı. Dünya çapında uçuşlarda sıvı yasağı uygulaması, 2006 yılında İngiliz polisinin ortaya çıkardığı, bir terör saldırısı planının ardından alınmıştı.

8 Duruşmada Sürekli Konuşan Sanığa İlginç Ceza

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ohio Eyaleti'nde görülen bir davada yargıç, duruşmada sürekli söz almadan konuşan sanıkla ilgili ilginç bir karar verdi. Çeşitli suçlardan 24 yıl hapse mahkûm edilen Franklyn Williams, 30 dakikalık duruşma boyunca 12 kez söz verilmeden konuştu. Yargıcın defalarca uyarılarına rağmen susmayan mahkûmun ağzı bantlandı. Ancak ağzını kapatan 40 santimetrelilik banda rağmen mahkûm yine de konuşmaya devam etti. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

EYLÜL AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(d) Yer hizmetleri

6-(c) Boylam

11-(b) Yapboz

2-(b) Fizik tedavi

7-(b) Gösterge

12-(c) Aşırı

3-(c) Dilim

8-(d) Parçacık

13-(a) Kıyı, çevre

4-(d) Kopuntu

9-(c) Bindirim

14-(a) Çıkmalık

5-(a) Organ nakli

10-(a) Büyük, devasa

15-(d) Arınık

“Bilginizi Denetleyin”

1-(b) Sicilya Adası

2-(a) Triatlon

3-(b) Klasik Batı Müziği

4-(c) Akapella

5-(d) Çin

6-(b) İspanya

7-(a) Suflör

8-(c) İçdir

9-(a) Dardanel

10-(b) Leblebi

11-(c) Malabadi Köprüsü

12-(d) İstanbul

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Çınar ve Işık Sönmez, *İstanbul*

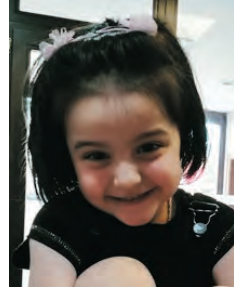
Doruk Önal, *Antalya*

Zeynep Şeker,
İstanbul

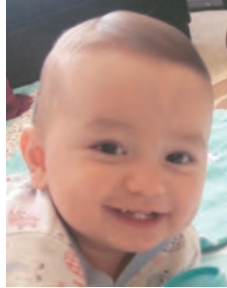
Tuna Çolpan, *İzmir*

Talya Eroğlu,
İstanbul

Zübeyde Nil Kalay, *Antalya*

Orhan Aras Omrak, *Ankara*

Duru Ercan, *Denizli*

Eylül Zırhlı, *Bursa*

Mavi Küley, *İstanbul*

İlaya Özbağcı, *Yalova*

Hazal Temel, *Ordu*

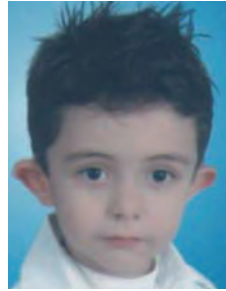
İlay Karagenc, *Ankara*

Metehan Bülent Göksal,
İstanbul

Melek Naz Boğar, *Tekirdağ*

Onur Soydan, *Afyon*

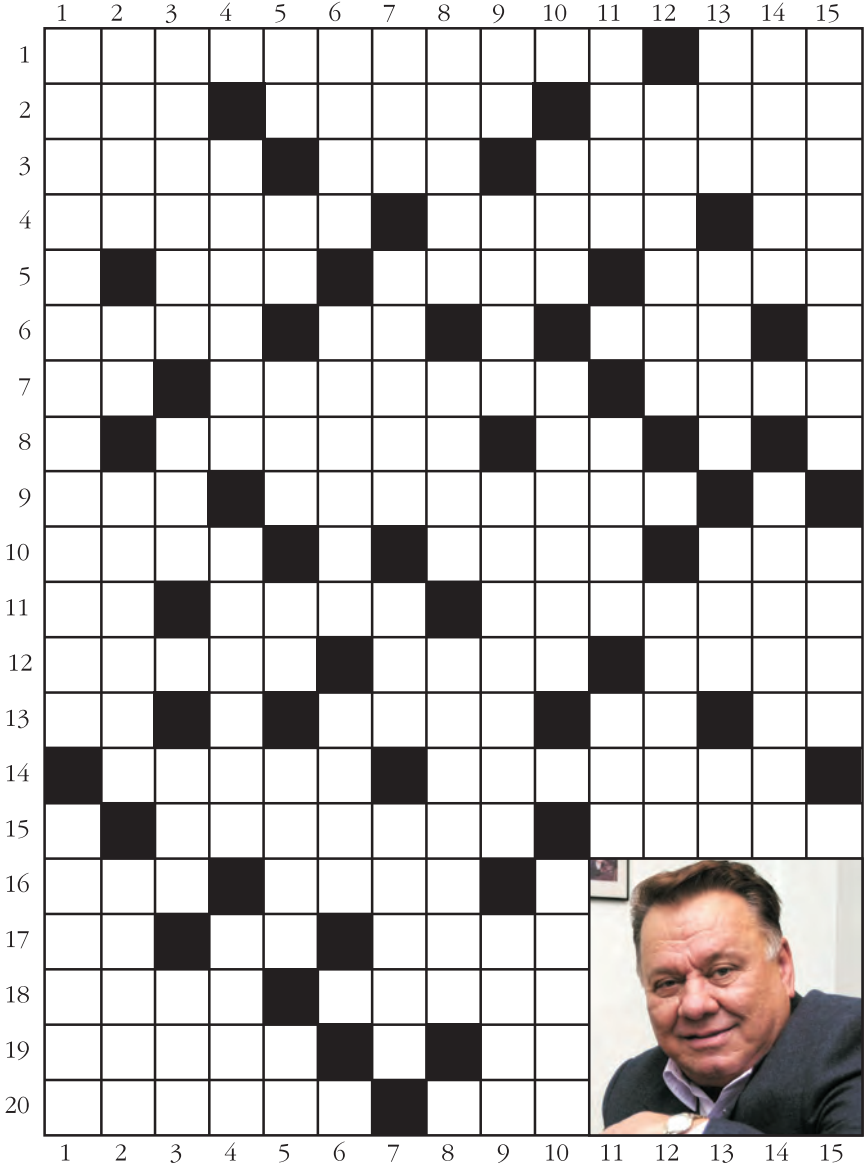
Onat Çirci, *Sivas*

Mert Geniş, *Zonguldak*

Eyemen Toksoy ve Ahmet Kağan Eruzun, *Samsun*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-2016 yılında aramızdan ayrılan fotoğrafta görülen kanun virtüözüümüz.Saf, katıksız. **2-**Türkiye'nin batısında bulunan deniz.-Hece ölçüsüyle yazılmış koşullarda ölçü kalıpları içindeki durma yeri.-Bir pamuk türü. **3-**Afrika'da bir ülke.-Dingil.-Değerli bir taş türü. **4-**Argoda yolsuzluk yapılarak elde edilen şey.- Halk.-Briçte sanzatonun kısa yazılışı. **5-**Bir çoğul eki.- Bir yarışın belirli uzaklığı kapsayan bölümlerinden her biri.-Hinduların kutladığı bir bayram. **6-**İç su dolu olan şeyler.-Kriptunun simgesi.-Para çekme makinesinin kısa adı. **7-**İlgi eki- Asya'da bir ülke.-He-Man çizgi filminde bir karakter. **8-**Hareketi olmayan, belirli bir süre değişmeyen.-Kuzu sesi. **9-** Uluslararası Standartlar Organizasyonunun kısa adı.-Edirne'nin bir ilçesi. **10-**Aynı zamanda İstanbul'un da sembolü olan çiçek.-Otomobil yarışı.-Üye. **11-**Bir akademik unvanın kısa yazılışı.-Hükümdar, hakan.- Palamut, torik gibi balıklardan dilim dilim kesilerek yapılan salamura. **12-**Çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu.-Serbest bırakma.-Püskürme ve patlamayla birlikte magmanın oluşturduğu hafif kabarmış krater. **13-**Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi.- Bir şeyin erişebileceği uzaklık.-Eski dilde su.-Bir bağlaç. **14-**İstanbul'un bir ilçesi.-Protein bakımından çok değerli bir yiyecek. **15-'**..... Gülses (Türk Sanat Müziği sanatçımız).-Bağırsak paraziti. **16-**Mugla'nın bir ilçesi.-Nil-Sahra dilleri ailesinden olan bir lisan. **17-**Bir nota.-Tarla sınırı.-Asya'da bir nehir. **18-**Kültür,hars.- Ümit Yaşar Oğuzcan'ın bir şiiri. **18-**Kurnazlığı ile ünlü bir hayvan. **19-**Olumsuzluk belirten bir ek. **20-**Bir ilimiz.- Bayramlarda caddelere kurulan süslü kemer.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1932 doğumlu olup 63 yıldır yaptığı resim ve gravürlerle tarihimizi yaşatmaya çalışan sanatçımız.- Öne doğru eğik eski bir Portekiz balıkçı teknesi. **2-**Tanrı.-Bizmutun simgesi.-Kuyumcu.-Fakat, ama. **3-**Büyük bir akarsuyun yüksekten düşmesiyle meydana gelen büyük çağlayana-Bir nota.-Gözleri görmeyen.-Başlangıçta yer alan. **4-**Hastalıktan kurtulma, iyileşme.-Saf dışı bırakma.-Masallarda adı geçen efsanevi kuş. **5-**Telli bir çalgı.-Müskahkem yer.Yönetmenliğini Semih Kapanoğlu'nun yaptığı bir film.Bir renk.-Duyuru.-İridyumun simgesi. **6-**Dana budundaki kemiksiz ve sinirsiz olan en büyük kaba et.-Finlandiya'da bir kent.- Bir işte yetkili olan, bir işi yapan, erbap. **7-**Güç, kuvvet.- ".....Yaşaroğlu"(karikatüristimiz).-Çok taneli ve bol vitaminli bir meyve.-Emile Zola'nın bir yapıtı. **8-**Gözlem.-Gelir.-Birini görmeye, biryle görüşmeye gitme. **9-**Danimarka'nın plaka işareti.- İki veya daha çok devletin birbirleriyle siyasi alakaları keserek silahlı kuvvetlerle çarpışmaları.-Eti lezzetli bir tuzlu su balığı.-Faiz, ürem. **10-**Doğu Anadolu'da bir akarsu.-Üretim.- Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü. **11-**Eğilimi olan.- Telli çalgılarda üzerine tellerin bindiği köprü.-Mersin'in bir ilçesi. **12-**Gizlilik taşıyan belge.-Belirti,gösterge. **13-**Kutsal,mübarek.-Kabe'nin Hac zamanı dışında ziyaret edilmesi.- İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman-Tunus'un plaka işareti. **14-**Kambiyo sanatlerinin arka yüzünde ciro işlemi için yer kalmaması halinde senetlere eklenen kâğıt.-Kastamonu'nun bir ilçesi. **15-**Binbirdelik otu olarak da anılan hazımsızlığa ve iltihaplara iyi geldiği söylenen bir bitki.-İsviçre'de bir akarsu.

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE İŞ BANKASI SÜPER LİG

27 Temmuz – 5 Ağustos 2018 tarihlerinde Ankara’da 13 takımın katılımıyla yapılan 2018 Türkiye İş Bankası Süper Lig Satranç Şampiyonluğu’nu Hatay Büyükşehir Belediyesi Satranç Takımı kazandı. THY SK ikinci, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi SK üçüncü oldular.

Suat Soylu (Gökçeada SK) - Dragan Solak (Hatay B.B.SK) 4.Tur

Beyaz, şu konuma değin önde götürdüğü oyunda bir hamlede üstünlüğü karşı tarafa kaptırdı: **26.Ve3? Ac8** (26.Kd2 veya 26.Ve1 ile konum korunabilirdi.) **27.Ve6 Ke7 28.Vxc4 Axd6** (At alınamaz; 29. Kxd6 Fe5 Ya kale ya mat!) Bundan sonrası yorumsuz bir sürü hamle. **29.Vd3 Af7 30.Vf3 Vxf3 31.Kxf3 h5 32.Kfd3 Kfd8 33. Kd7 Şg7 34.Şf1 Kxd7 35.Kxd7 Ke7 36.Kd1 h4 37.a4 Fe5 38.Ke1 Şf6 39. h3 Ad6** ve Beyaz terk etti. **0-1**

Batuhan Daştan (THY SK) - Barış Esen (Hatay B.B. SK) 5.Tur

Her iki taraf da zayıflayan vezir kanadında birbirlerinin atak hamlelerini kollarken Beyaz, aniden merkezde bir at fedası ile saldırı başlattı. **37.Axd6!! Şxd6** (Siyah fedayı kabul etmeyip ne yapacak? Örneğin, 37... Vb8 38.Kxa8 Vxa8 39. Ae4 Başarılı bir vurkaç.) **38.c5+ Şe7 39.c6 Kxa2** Vezirini bıraktı siyah, her halde bu terk hamlesiydi! **40.d6+ Şd8 41.Vxb7 1-0**

Oğulcan Kanmazalp (Kahramanmaraş B.B. SK) - Köksal Ege (Genç Akademisyenler SK) 8. Tur

78.Şd6! Bu bir aldatmaca **78...d4** Siyah zugzwangta; ne oynasa bir şey kaybedecek. **79.Fc4 Fg4** d piyonunun sürüşü önleniyor önce. **80. Şe5 Ff5** Sonra ileri atılan piyonu kazanmak kolay. Siyahın zugzwang durumu devam ediyor. **81.Şxd4 Şc7 82.Şe5** Siyah terk etti. (83.h5! sürülüğü engelleniyor.) **1-0**

Teodora İnjac (Gökçeada SK) – Kübra Öztürk (Beşiktaş SK) 11. Tur

37.fxg5?? Beyaz burada konumu iyice incelemekten bir piyon daha kazanacağını sandı. Oysa onun için felaket tam kapıdaymış! 37...Kxe3 Gökten ansızın bir kaya düştü! (38.fxe3 beyaz vezirin kaybedilmesine yol açar: 38...Vg3+ 39.Şf1 Axe3+ 40.Şe2 Ke8 41.Kc3 Ac4+ ve 42...Axd2) 38.Kc3 Fxd4 39.Kxe3 Fxe3 f piyonu iki hamle öncesindeki gerekçelerle yine taş yiyemez. 40.Vd3 Vf4 41.fxe3 Axe3+ 42.Şh3 Vg4+ 43.Şh2 Vh4+ Beyaz terk etti, çünkü 2 hamlede mat var. 0-1

Cemil Can Ali Marandi (Bursa Büyükşehir S.K.) – Ernesto İnarkiev (Deniz Su A.S.K.) 2.Tur

Siyahın erken saldırısına, karşı saldırıya geçerek karşılık veren Beyaz, taktik vuruşlarla sonuca gidiyor: 15.hxg6 Fxg4 (Siyah, atı alamıyor: 15...exf3 16.Kxh7 Kg8 17.Vxf3 +- Beyazın etkili atağı var.) 16.Kxh7 Kg8 17.Va4 Kc8 Beyaz at yine tahtada kaldı. 18.Ad2 Af5 19.Axe4 Fe7 (Beyaz at, tahtanın efesi... Ona dokunulamıyor: 19...dxe4 20.Vc2 ve Beyazın tehditleri büyük tehlike içeriyor.) 20.Ff4 Vb6 21.Kxe7 Şxe7 Beyazdan, doğrudan şaha yönelik sarsıcı bir darbe! 22.Va3+ c5 23.Ac5 Şd8 24.Şd2 Ah4 25.Fd3 Ag6 26.Fxg6 Kxg6 27.Ke1 Kg8 28.Ab7+ Şd7 (At yine şov yapmaya başladı. Eğer 28...Vxb7 29.Vd6+ Vd7 30.Vxf6+ Ve7 31.Vxe7+Ş) 29.Ke7+ Şc6 30.Va4+ Siyah terk etti, çünkü 30...Vb5 31.Aa5 Şb6 32.Kb7+ Şa6 33.Kxb5 ve siyah vezir düşer. 1-0

Günay Mammadzada (Karaman SK) – Marina Guseva (Rota Koleji SK) 11. Tur

Siyah iki piyon önde ama onun üç dikeyde bin geçleri var. Radikal karar alıp sonuç alıcı atak başlatmalı. 31...Kxc4!! 32.bxc4 Vxc4+ 33.Şb1 Fc5 34.Vc1 Vb4+ 35.Şa2 Vc4+ 36.Şb1 a2+ 37.Şa1 Fd4 (37.Axa2 Ae2 çatal atarak kaliteyi geri alır.) 38.Vb2 Ae2 39.Kg4 Beyaz, kalesini kaçtı ama vezirini yitirdiğini görüp oyunu terk etti. 0-1

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Eski Anadolu Siyasî Tarihi

Ahmet Ünal

Bilgin Kültür ve Sanat

Türkiye'nin yüz akı biliminsanlarından Ahmet Ünal, Eski Taş Devri'nden Hitit devletinin yıkılışına kadar geçen altmış bin senelik Anadolu öntarihine ve tarihine, birinci elden yazılı kaynakları ve arkeolojik buluntuları didik didik ederek ışık tutuyor. Zamansal, tematik ve coğrafi kapsam, kaynakların tenkit süzgecinden geçirilerek istisnasız kullanımı, belgelerin elverdiği ölçüde en ufak ayrıntılara kadar giren derin içeriği, sunuş ve anlatımdaki özellikleriyle eşsiz, benzersiz ve iddialı. Tarihlemedeki tüm güçlüklerle rağmen belgeler istisnasız ait oldukları yerlerde kullanılmaya çalışılmış, izlenen yöntem, sorular, sorunlar, karmaşık olayların tahlili ve tüm diğer olaylar enine boyuna tartışılmış, açıkça ortaya konmuş ve en önemlisi herkesin otorite bildiği fosil bilgiler ve hurafeler göz yumulmadan ortaya çıkarılmış; gerekçeleri gösterilerek, ispatlanarak temizlenmiş. Akademiden ilkökula

herkesin anlayabileceği dildeki sadelik ve acıcılık çok başarılı. Sıkılmadan tamamı veya bölüm bölüm okunabilecek yapının en güzel yanı, okur edilgenlikten çıkartıp etkinleştiriyor. Belgelerin çevirisi tıpa tıp verilip, bizzat okuyucu "Tarih Laboratuvarı"nın içine sokuluyor, araştırmalara ortak ediliyor, yani onun yardımına başvuruluyor. Belgeyle direk karşı karşıya gelen okuyucu, belki de farkında olmaksızın, büyük bir hünerle çıkarılan sonuçlara, yapılan yorumlara ve tartışmalara ortak edilip, tarih yazımı metodolojisinin içine çekiliyor. Hiç kuşku yok, okuyucuya verilen bu onurlandırıcı hakemlik rolü veya jüri üyeliği, onun daha dikkatli, sevecen ve bilinçli okumasını sağlayacak."

Medeniyet Tarihinde Kütüphaneler

Tahir Harimi Balcıoğlu

Büyüyenay

Evlardan kitapların kovulduğu, arama motorlarının bilgi tanrıları olarak yükseldiği bir süreçte doğanın ve insanın insanlaşmasında büyük yeri olan kütüphaneler konusunda önemli

bir çalışma. Kayıp kitap, kitapçı ve kütüphanelerin yazarı Tahir Harîmî Balcıoğlu da kayıp bir ad. Üç başarısız denemeden sonra İstanbul'dan Kahire'ye varan uçağı görmeye gittiğinde, üzerinde Edremit yazısını okuyunca heyecandan bayılan ve "Edremit ne?" sorusunu duyunca cılız bir sesle "Edremit benim memleketim, benim şehrim!" diyebilen El-Ehzer Üniversitesi öğrencisi. Son dönem Osmanlı ve ilk dönem Türkiye düşünürlerinden, Edremit sevdalısı yazar, geride bıraktığı eserleriyle kültür dünyamıza oldukça gecikmiş olarak (Mustafa Kirenci'nin çabalarıyla) katılıyor. Yazar, kitaba dair ne varsa, kitabın çağrıştırabileceği bütün alanlarda sistematik bir şekilde çalışıp, ortaya muazzam bir eser çıkarmış. Kütüphanelerin aslında kitap ve onun oluşturduğu evrenin demek daha doğru olur insanlık tarihi ve medeniyetler için ne anlam taşıdıklarını, insanlık tarihinin meydana gelmesinde üstlendikleri yüce görevi, medeniyetleri nasıl inşa ettikleri, medeniyetleri sağlam temeller üstüne yükselten şeyin ilim ve kitap olduğunu bir medeniyet tarihi perspektifiyle dile getiriyor. 1931'deki ilk baskısında olmayan, "Medeniyet Tarihinde Kadınlar, Hikmet Tarihinde Sûfiyyûn ve Mezheb-i Aşk, Esâtir ve Efsâneler, Tûbâ ve Zeytin Ağaçları Hakkında Mitolojik Nakiller, Şark Efsânelerinde Gül ve Bülbül" gibi önemli yazıları da yeniden doğan baskısına eklenmiş.

Türk-Altay Kuramı

Semih Güneri

Kaynak Yayınları

Türkiye'deki tarihçilik ve arkeoloji anlayışı neden Avrasya'daki Türk tarihinin arkeolojik birikimini görmezden gelir? Türklerin onguncu (totemistik) hayvanı kurt mudur? Sümerler Türk müydü? Sümercenin, Hatticenin, Hurricenin, Elamcanın, Hiksos dilinin Türkçe ile bağlantıları nelerdir? Türkler ile İskitler arasında etnik bağlantılar var mıdır? Türklerin kültür tarihi en erken hangi zaman dilimine uzanır? Türklerin Roma kültürü, Helen kültürü gibi arkeolojik kültürü var mıdır? Avrasya Göçebe Kültürler arkeolojisi uzmanı Prof. Dr. Semih Güneri zorlu bir çalışmayla neredeyse 300 yıldır şekilden şekle sokulan Hint-Avrupacı hipotezleri ele alıyor, irdeleyip eleştiriyor. Türklerin Kuzey Asya'daki erken kültür tarihine dair, Hint-Avrupacı ne kadar ünlü araştırmacı-yazar varsa her birinin tutarsız, hatalı, inandırıcılığı zayıf ve hayalî argümanlarını, hipotezlerini sarsıp yerle bir ediyor: "Kitap Türkiye'de ve yurtdışında bir ilk. Arkeolojik araştırma yöntemleri kullanılarak uzak Asya'daki Türk tarihini yazdık. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: SEVİL ÖZTÜRK, MERSİN

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

OYA ZAİM KATOĞLU

Yurtiçi ve yurtdışında akademik düzeyde eğitim alan Oya Zaim Katoğlu, babası Turgut Zaim’den aldığı “yöreselci ve özgün” sanat anlayışı bayrağını ileriye taşıdı. Restorasyonlarla yeniden hayat verilemeye çalışılan Eski Anadolu kasabalarını, sokaklarını, evlerini; doğası, insanı ve geleneksel yaşamıyla adına yaraşır biçimde oya, nakış, Türk kilimi işler gibi titiz bir sanat işçiliğiyle istiflenmiş kompozisyon değerlerinde resimledi. Minyatürlerin renk ve çizgileriyle, biçim istifinden, Turgut Zaim’in şematize edilmiş figür yorumundan etkilenerек yalın kendine özgü bir kompozisyon anlayışı geliştirdi.